

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BABALARIN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGULARI İFADE
BECERİLERİNİN KENDİ BABALARININ DUYGUSAL
ERİŞİLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Gizem CANDAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğrt. Üyesi Didem ELİTEZ

İSTANBUL-2021

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BABALARIN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGULARI İFADE
BECERİLERİNİN KENDİ BABALARININ DUYGUSAL
ERİŞİLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Gizem CANDAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğrt. Üyesi Didem ELİTEZ

İSTANBUL-2021

ÖZET

BABALARIN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGULARI İFADE BECERİLERİNİN KENDİ BABALARININ DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Araştırmanın amacı, 0-6 yaş arası çocuğu olan babaların çocukluk döneminde algılanan ebeveynlik biçimlerine bağlı olarak duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları ile kendi babalarına olan duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmanın örneklemi, farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arası çocuğu olan, 26 yaş ve üzerinde 307 babadan oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan gönüllü onam formu, sosyo-demografik bilgi formu, Young Ebeveyn Ölçeği, Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği, Duyguları İfade Etme Becerileri Ölçeği ve Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veriler çevrimiçi olarak toplanmış olup, veri toplama sürecinde katılımcılara araştırma ile ilgili bilgiler verilerek onaylar alınmıştır. Verilerin analizinde, SPSS programı ile bağımlı/bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, babaların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, babasına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Aşırı koruyucu-evhamlı algılanan ebeveynlik biçimi ile duygusal erişilebilirlik arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aşırı koruyucu-evhamlı ile olumlu duygu ifadesi, olumsuz duygu ifadesi ve yakınlık duygu ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Yine aşırı koruyucu-evhamlı olarak algılayanların demokratik tutum ile arasında negatif yönde, otoriter tutum ile arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kuralcı-kalıplayıcı algılanan ebeveynlik biçimi ile otoriter tutum ve aşırı izin verici tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Babanın, ebeveynine duygusal erişilebilirliği ile yakınlık ifadesi ve demokratik tutumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın sonucuna göre, çocukluk yaşantısında babasını aşırı koruyucu-evhamlı olarak algılayanların kendi babasına olan duygusal erişilebilirliğinin, duyguları ifade etme becerilerinin ve ebeveyn tutumlarının etkilendiği görülmüştür. Babasını aşırı

koruyucu-evhamlı ve kuralcı-kalıplayıcı algılayanların; babasının tutum ve davranışlarından etkilendiği ve etkilenenlerin otoriter tutum benimsedikleri, etkilenmeyenlerin ebeveynlik algısının tersine aşırı izin verici tutum benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Babasını aşırı koruyucu-evhamlı olarak algılayanların, kendi babasına olan duygusal erişilebilirliğinin azaldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Ebeveyn Tutumları, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik, Duyguları İfade Etme, Ebeveyn Tutumları

ABSTRACT

FATHERS' PARENTAL ATTITUDES AND EMOTIONAL EXPRESSION SKILLS IN THE CONTEXT OF THEIR FATHERS' EMOTIONAL ACCESSIBILITY

The aim of the study is to examine the relationship between the perceived parenting styles of fathers with children aged 0-6 in childhood and their emotional accessibility to their fathers, their ability to express emotions and parental attitudes.

The sample of the study consists of 307 fathers aged 26 and over from 26, living in different provinces, having children aged 0-6. Voluntary consent form and socio-demographic information form prepared by the researcher, Young Parent Scale, Parent Emotional Accessibility Scale, Expression of Emotions Scale and Parental Attitude Scale were used as data collection tools in the study. The data were collected online, and during the data collection process, the participants were informed about the research and their consent was obtained. In the analysis of the data, SPSS program and dependent/independent groups “t” test, one-way analysis of variance (ANOVA) were used.

According to the findings of the study, it was found that there was a significant relationship between fathers' perceived childhood parenting styles, their emotional availability to their fathers, their ability to express emotions and parental attitudes. A negative and significant relationship was found between the parenting style perceived as overprotective and pessimistic and emotional accessibility. There was a significant negative correlation between overprotective-anxious and positive emotion expression, negative emotion expression, and closeness emotion expression. A negative correlation was found between overprotective-concern and democratic attitude, and a positive relationship was found between authoritarian attitudes. A positive and significant relationship was found between the perceived normative-patterning parenting style and the authoritarian attitude and the overly permissive attitude. A positive and significant relationship was found between parental emotional availability, expression of closeness and democratic attitude.

According to the results of the study, it was revealed that the emotional accessibility of fathers to their fathers in childhood, their ability to express their feelings and their perception of their fathers as overprotective apprehension in their parental attitudes were

effective. It has been revealed that those who perceive their fathers as over-protective and prescriptive and stereotypical are affected by their father's attitudes and behaviors, and those who are affected adopt an authoritarian attitude, and those who are not affected adopt an overly permissive attitude contrary to their parenting perception. It was observed that those who perceived their fathers as being overprotective had decreased emotional accessibility to their fathers.

Keywords: Emotional Availability to Parents, Expressing Emotions, Perceived Parental Attitudes, Parental Attitudes, Perceived Parenting Styles in Childhood,

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitim ve tez dönemim boyunca sabrı, ilgisi, hoşgörüsüyle beni motive edip destek olan, bilgi birikimiyle ılık tutan ve yönlendiren tez danışman hocam Dr. Didem ELİTEZ'e teşekkür ediyorum.

Tez dönemimde, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve her halime sabır, ilgi ve anlayış gösterip beni yönlendiren kıymetli tüm aileme teşekkür ediyorum. Ayrıca tez dönemim boyunca bana destek olan canım kardeşime teşekkür ediyorum.

Lisansüstü eğitimine birlikte başladığımız dönemde, eğitim boyunca birbirimizi motive etmek için akademik ortalamalarımız hakkında konuştuğumuz ve tez dönemini daha iyi bitirmemiz için telkinlerde bulunarak birbirimize destek olduğumuz şu zorlu günlerde sabır, ilgi ve sevgi gösteren canım eşime teşekkür ediyorum.

Tez dönemim boyunca beni destekleyen ailemizin değerli üyelerine teşekkür ediyorum.

Ayrıca tez dönemim boyunca desteklerini esirgemeyen değerli velilerime ve bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve şkdar niversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim

(Faint watermark text: "YAZILIM KILAVUZUNA GÖRE YAZILDIğINI BEYAN EDERİM")

16.07.2021

Gizem Candan

İmzası

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR	v
BEYAN FORMU	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xviii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Soruları.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	7
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5.Sınırlılıklar.....	8
2. GENEL BİLGİLER.....	8
2.1. Toplum ve Ailede Babalık Kavramı.....	8
2.1.1. Babalarda Değişen Babalık Algısı.....	10
2.2. Ortak Ebeveynlik Kavramı ve Kuramsal Çerçeve.....	11
2.2.1. Ortak Ebeveynlik Kavramı.....	11
2.2.2. Ortak Ebeveynlik ile İlişkili Kuramsal Çerçeveler	14
2.2.2.1. Yapısal Aile Sistemleri Kuramı.....	14
2.2.2.2. Nesne İlişkileri Kuramı.....	16
2.2.2.3. Kişisel Yapı Kuramı.....	17
2.3. Babaların Ebeveynlik Algısı ile İlgili Gelişim Kuramları.....	18
2.3.1. Bağlanma Süreci.....	18
2.3.2. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	21

2.3.2.1. Ainsworth'un Çocuklukta Bağlanma Stilleri.....	22
2.3.2.2. Bartholomew ve Horowitz'in Yetişkinlikte Bağlanma Stilleri.....	22
2.3.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	25
2.3.3.1. Öz Yeterlik.....	27
2.3.4. Ekolojik Yaklaşım Kuramı.....	28
2.4. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar.....	30
2.4.1. Erken Dönem Yaşam Deneyimleri.....	31
2.4.2. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyumsuz Şemaları.....	32
2.5. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri.....	36
2.5.1. Erken Dönem Uyumsuz Şema Modeli İle Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Çerçevesinde Yapılan Araştırmalar	37
2.6. Duygusal Erişilebilirlik.....	39
2.6.1. Duygusal Erişilebilirliğe İlişkin Davranış Özellikleri.....	40
2.6.2. Duygusal Erişilebilirlik Çerçevesinde Kişiler Arası İlişkiler	42
2.7. Duyguları İfade Etme.....	43
2.7.1. Duyguları İfade Etmeye Toplumsal Cinsiyet Rollerine İle Kültürün Etkisi.....	48
2.8. Ebeveyn Tutumları.....	50
2.8.1. Babaların Ebeveyn Tutumları Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	53
2.8.2. Babaların Ebeveyn Tutumları ile Algılanan Babalık Rolü Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	54
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	57
3.1. Araştırmanın Modeli.....	57
3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	57
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	57
3.4. Veri Toplama Araçları	61
3.4.1. Gönüllü Onam Formu	62
3.4.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	62
3.4.3. Young Ebeveynlik Biçimleri Ölçeği (YEBÖ)	62
3.4.4. Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği (EDEÖ).....	63
3.4.5. Duyguları İfade Etme Ölçeği (DİÖ)	63

3.4.6. Ebeveyn Tutumları Ölçeği.....	64
3.5. Veri Toplama Süreci.....	65
3.6. Verilerin Analizi	65
4. BULGULAR.....	66
4.1. Katılımcıların Young Ebeveynlik Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	66
4.2. Katılımcıların Babalarına Duygusal Erişilebilirlik Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	67
4.3. Katılımcıların Duyguları İfade Becerileri Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	67
4.4. Katılımcıların Ebeveyn Tutumları Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı	68
4.5. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	69
4.6. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	93
4.7. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Duyguları İfade Etme Becerileri Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	100
4.8. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ebeveyn Tutumları Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	111
4.9. Katılımcıların Young Ebeveynlik Biçimleri Ölçeği, Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği, Duyguları İfade Etme Ölçeği ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi	122
5.TARTIŞMA.....	126
5.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Açısından Değerlendirilmesi.....	126
5.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Değerlendirilmesi	130

5.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Duyguları İfade Etme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi	133
5.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ebeveyn Tutumları Açısından Değerlendirilmesi.....	136
5.5. Katılımcıların Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği, Duyguları İfade Etme Becerileri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	141
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	144
6.1. Sonuç.	144
6.2. Öneriler	153
KAYNAKLAR	157
EKLER	180
Ek 1. Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Onayı.....	177
Ek 2.Tez Çalışması İzin Yazıları.	178
Ek 3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu	180
Ek 4. Young Ebeveynlik Ölçeği- Baba Formu	182
Ek 5. Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği- Baba Formu.....	183
Ek 6. Duyguları İfade Ölçeği.....	184
Ek 7. Ebeveyn Tutumları Ölçeği	185
Ek 8. Özgeçmiş	186

TABLÖLER DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Yüzdelik Dağılımı	58
Tablo 2: Katılımcıların Ebeveynleri ile İlgili Özelliklerinin Yüzdelik Dağılımı	59
Tablo 3: Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Katılımcıların Bakımı Açısından Ebeveynleri ile İlgili Sosyo-Demografik Özelliklerinin Yüzdelik Dağılımı.....	60
Tablo 4: Katılımcıların Kendi Babaları ile İlgili Düşüncelerinin Yüzdelik Dağılımı ...	61
Tablo 5: Katılımcıların Algıladıkları Ebeveynlik Biçimleri Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları	66
Tablo 6: Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirliği Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları	67
Tablo 7: Katılımcıların Duyguları İfade Becerileri Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları	67
Tablo 8: Katılımcıların Ebeveyn Tutumları Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamaları	68
Tablo 9: Katılımcıların Çalışma Durumuna göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	69
Tablo 10: Katılımcıların Anne ve Babalarının Medeni Durumuna göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	70
Tablo 11: Katılımların Annelerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	71
Tablo 12: Katılımcıların Babalarının Hayatta Olma Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	72
Tablo 13: Katılımcıların Kardeşi Olma Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	73
Tablo 14: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Kendisi Ve Kardeşi Arasında Kendi Babası Tarafından Cinsiyet Ayrımına Maruz Kalması Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	74
Tablo 15: Çocukluk Döneminde Katılımcıların Kendi Babalarının Maddi İmkânı Yeterli Olma Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	75

Tablo 16: Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Farkındalık Anlamında Duygusal Erişilebilir Olma Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	76
Tablo 17: Katılımcıların Kendi Babalarının Gösterdiği Olumlu/Olumsuz Duygu, Tutum Ve Davranışlarından Etkilenme Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	77
Tablo 18: Katılımcıların Çevresine ve Ailesine Karşı Duygularını Rahatça İfade Edebilme Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	78
Tablo 19: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	79
Tablo 20: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	81
Tablo 21: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	83
Tablo 22: Katılımcıların Medeni Duruma Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	84
Tablo 23: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	85
Tablo 24: Çocukluk Döneminde Katılımcıların Yanında Yaşadığı Ebeveynlerine Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	86
Tablo 25: Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Katılımcıların Bakımını Sağlayan Kişi veya Ebeveynlere Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimlerini Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	87
Tablo 26: Katılımcıların Çocukluk Döneminden İtibaren Kendi Babalarının Gösterdiği Ebeveyn Tutumlarına Göre Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	92

Tablo 27: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	93
Tablo 28: Katılımcıların Kardeşi Olma Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	93
Tablo 29: Katılımcıların Çevresine ve Ailesine Karşı Kendi Duygularını İfade Edebilme Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	93
Tablo 30: Katılımcıların Anne ve Babalarının Medeni Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması....	94
Tablo 31: Katılımcıların Annelerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması....	95
Tablo 32: Katılımcıların Babalarının Hayatta Olma Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması....	94
Tablo 33: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Kendisi ve Kardeşi Arasında Kendi Babası Tarafından Cinsiyet Ayrımına Maruz Kalması Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması...95	
Tablo 34: Çocukluk Döneminde Katılımcıların Kendi Babalarının Maddi İmkânı Yeterli Olma Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	95
Tablo 35: Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Farkındalık Anlamında Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	96
Tablo 36: Katılımcıların Kendi Babalarının Gösterdiği Olumlu/Olumsuz Duygu Durumu, Tutum Ve Davranışından Etkilenme Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	96
Tablo 37: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	97
Tablo 38: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	96

Tablo 39: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	97
Tablo 40: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	98
Tablo 41: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	98
Tablo 42: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Ebeveynlerinin Yanında Yaşama Durumuna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	98
Tablo 43: Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Katılımcıların Bakımını Sağlayan Kişi veya Ebeveynlere Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	99
Tablo 44: Katılımcıların Çocukluk Döneminden İtibaren Kendi Babalarının Gösterdiği Ebeveyn Tutumlarna Göre Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	99
Tablo 45: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	100
Tablo 46: Katılımcıların Kardeşi Olma Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	100
Tablo 47: Katılımcıların Çevresine ve Ailesine Karşı Kendi Duygularını İfade Edebilme Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	101
Tablo 48: Katılımcıların Anne ve Babalarının Medeni Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	101
Tablo 49: Katılımcıların Annelerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	102
Tablo 50: Katılımcıların Babalarının Hayatta Olma Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	102

Tablo 51: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Kendisi ve Kardeşi Arasında Kendi Babası Tarafından Cinsiyet Ayırımına Maruz Kalması Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	103
Tablo 52: Çocukluk Döneminde Katılımcıların Kendi Babalarının Maddi İmkânı Yeterli Olma Durumuna Göre Duygularını İfade Etmede Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	103
Tablo 53: Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Farkındalık Anlamında Duygusal Erişilebilir Olma Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	104
Tablo 54: Katılımcıların Kendi Babalarının Gösterdiği Olumlu/Olumsuz Duygu Durum, Tutum Ve Davranışından Etkilenme Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	104
Tablo 55: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	105
Tablo 56: Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	106
Tablo 57: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	106
Tablo 58: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	107
Tablo 59: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	107
Tablo 60: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Ebeveynlerin Yanında Yaşama Durumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	108
Tablo 61: Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Katılımcıların Bakımını Sağlayan Kişi veya Ebeveynlere Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	109
Tablo 62: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Kendi Babalarının Gösterdiği Ebeveyn Tutumuna Göre Duygularını İfade Etme Açısından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	110

Tablo 63: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	111
Tablo 64: Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	111
Tablo 65: Katılımcıların Çevresine ve Ailesine Karşı Kendi Duygularını İfade Edebilme Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	112
Tablo 66: Katılımcıların Anne ve Babalarının Medeni Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	112
Tablo 67: Katılımcıların Annelerinin Hayatta Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	113
Tablo 68: Katılımcıların Babalarının Hayatta Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	113
Tablo 69: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Kendisi ve Kardeşi Arasında Kendi Babası Tarafından Cinsiyet Ayrımına Maruz Kalması Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	114
Tablo 70: : Çocukluk Döneminde Katılımcıların Kendi Babalarının Maddi İmkânı Yeterli Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	114
Tablo 71: Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Farkındalık Anlamında Duygusal Erişilebilir Olma Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	115
Tablo 72: Katılımcıların Kendi Babalarının Gösterdiği Olumlu/Olumsuz Duygu, Tutum Ve Davranışından Etkilenip Kendi Çocuğuna Aynı Duygu, Tutum ve Davranışı Yansıtmaya Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	115
Tablo 73: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	116
Tablo 74: Katılımcıların Yaş Grubuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	117
Tablo 75: Katılımcıların Gelir Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	118

Tablo 76: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	119
Tablo 77: Katılımcıların Çocuk Sayısına Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	120
Tablo 78: Katılımcıların Çocukluk Döneminde Ebeveynlerinin Yanında Yaşama Durumuna Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	120
Tablo 79: Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Katılımcıların Bakımını Sağlayan Kişi veya Ebeveynlere Göre Ebeveyn Tutumlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	121
Tablo 80: Young Ebeveynlik Ölçeği Alt Boyutları, Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği, Duyguları İfade Becerileri Ölçeği Alt Boyutları ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki.....	122

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1: Tek Çocuklu Çekirdek Ailede Ortak Ebeveynlik	14
Şekil 2: Davranışsal Bağlanma Sistemi.....	20
Şekil 3: Bağlanmanın Tamamlayıcı Yönleri	21
Şekil 4: Dörtlü Bağlanma Modeli	24
Şekil 5: Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı.....	30

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- YEBÖ** : Young Ebeveynlik Ölçeği
- EDEÖ** : Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği
- DİÖ** : Duyguları İfade Ölçeği
- ETÖ** : Ebeveyn Tutum Ölçeği
- ODİ** : Olumlu Duygu İfadesi
- NDİ** : Negatif Duygu İfadesi
- Yİ** : Yakınlık İfadesi
- EDU** : Erken Dönem Uyumsuz Şeması

1. GİRİŞ

Toplumun temel yapısını oluşturan aile, kişinin yaşamı boyunca davranışlarını ve çevresiyle olan ilişkilerini etkilemesinden ötürü toplumun en önemli temel olgularını meydana getirir (Savaşlı, 2017).

Yaşamın ilk yıllarında aile bireyleri tarafından öğrenilen davranışlar, güvenli ilişkilerin kurulmasında etkili olmakla birlikte yaşam boyu devam etmektedir (Yörükoğlu, 2007).

Aile bireyleri arasındaki bağıllık, ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimin ve ilişkinin niteliğini temsil eder. Ebeveynler, yaşamın ilk yıllarından ergenliğe kadar olan değişimde çocukların gelişimini desteklemekte ve rehberlik etmektedirler. Ergenlikten yetişkinliğe kadar olan süreçte ise; ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkide dengeleyici bir tutumun ve iki yetişkin arasındaki ilişkinin gelişmesinde de etkili olurlar (Lum ve Phares, 2005). Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki sadece bebeklik dönemi veya çocukluk döneminde değil, gelişimin ileriki dönemlerinde de ebeveyn ile çocuğun ilişkisi olarak devam eder. Bu bağlamda ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin duygusal anlamda gelişmesinde gereken olgulardan biri de duygusal erişilebilirliktir (Gökçe, 2013).

Duygusal erişilebilirliğin, bebeklik döneminin ilk yıllarından itibaren bebeğin duygusal ifadesinin ve benlik algısının gelişimine katkı sağladığı bilinmektedir (Biringen, 2000). Bu bağlamda anne-babaların çocuklarıyla duygusal ilişki kurabilmesi için doğumdan sonra sadece annenin değil babanın da duygusal anlamda çocukla temasta bulunması ve özdeş model oluşturması gerekmektedir (Yavuzer, 2019).

Yaşamın ilk dönemlerinde kazandırılan duygulardan bazıları da güven ve güvensizliktir. Bu duyguların oluşmasında, bakım veren kişilerin tutum ve davranışları önemlidir. Bu durum çocukların kişisel gelişimlerinde etkili olmaktadır. Erken dönem yaşantılarında iyi bir çocukluk geçiren kişilerin güçlü duygusal bağlar geliştirdiği görülmektedir. Bu kişilerin kendilerine olan güvenleri yüksek olduğunda olumlu duygu ve değerlere sahip bireyler olarak yetiştikleri ortaya çıkmaktadır. Olumlu duygulara sahip kişilerin, duygularını paylaşan, olumsuz duygulara karşı baş edebilirliği yüksek ve kişiler arası ilişkilerde de yapıcı oldukları görülmektedir (Şipit, 2019). Böylelikle, erken dönem yaşantılarda temel duygusal gereksinimlerin karşılanması önemi ortaya çıkmaktadır. Bu gereksinimlerin karşılanması ile bireylerde güvenli bağlanma, özerklik, yetkinlik ve

kimlik algısının gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir. Buna bağlı olarak erken dönem yaşantılarında duygusal etkileşimin niteliğine ve bağlanmaya bağlı erken dönem uyumsuz şema odaklı yaklaşımlar ortaya çıkmaktadır. Çoğu uyumsuz şemaların temelde örseleyici çocukluk yaşantısından kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Bu nedenle çocuğun aile ile ilişkisi çocuğun yaşam boyu devam eden kendilik algısının temelini oluşturduğundan erken dönem yaşantılarında ebeveynlerle kurulacak sağlıklı etkileşimin yapıtaşını oluşturmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2003). Böylelikle erken dönem yaşantılarından kaynaklı algılanan ebeveynlik biçimlerinin önemi ortaya çıkmaktadır (Lamb, Pleck and Levine, 1985).

Günümüzde kalabalık ailelerin yerini çekirdek ailelerin alması ve çalışan kadınların sayısının artması ile babaların aile içindeki rolü değişmektedir. Bu değişimlerin oluşmasıyla baba ve çocuk arasındaki ilişki önem kazanmaya başlamıştır (Güngörmüş Özkardeş, 2010). Bu nedenle babaların çocuklar üzerinde merkezi bir model olarak görülmesinin önemi artmıştır. Babaların, çocuk bakım görevlerini üstlenmesi, yapıcı, samimi, demokratik tutumlar göstermesi beklendiği gibi çocuk ile ilişkisinde de duygularını ifade etmesi gerekmektedir (Cabrera, Tamis-Lemonda, Bradley, Hafferth ve Lamb, 2000).

Çeşitli nedenlerle baba ile çocuğun birbirlerine karşı duygularını ifade edememelerinin, babanın çocukla olan etkileşiminin azalması ve babanın gösterdiği otoriter tutumla ilgili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca babanın çocukla olan etkileşiminin azalması, çocuklarda olumsuz kişilik özelliklerinin oluşmasına da neden olmaktadır (Özbey, 2009). Baba-çocuk arasındaki etkileşimin azalmasına neden olan başka faktörler de vardır. Bu faktörlerden biri; babanın ebeveynliğe ilişkin babalık algısını kendi aile ve çevresinden nasıl aldığı ile ilgilidir. İkinci faktör ise; babayı babalığa hazırlamak ve desteklemek için kişi, çevre ve aile tarafından babalık algısının yeterli düzeyde oluşturulamamasıdır. Ayrıca bebeğin doğumundan sonraki süreçlerde, babaya toplum tarafından ebeveynliğe yönelik babalık algısı ile ilgili verilen desteğin yeterli düzeyde olmamasıyla da alakalıdır (Fagerskiold, 2006). Bu durum babanın ebeveynliğe hazır olmadığı düşüncesinin oluşmasına neden olmaktadır. Babalığa hazır olmayan babaların çocukların ihtiyaçlarına gösterdiği duyarlılık konusunda yeteri kadar kendini gösteremediği düşünülmektedir. Ayrıca babaların, çevresinde uygun ebeveynlik tutumlarıyla karşılaşmaması ve ebeveynliğe hazırlanması için sosyal fırsatların yeterli olmaması nedeniyle ortaya çıkan baba-çocuk etkileşiminin eksikliği, babaların

ebeveynlik algısını, anlayışını, tutumunu ve deneyimini etkilemektedir (Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2007).

Babanın çocuğuyla ilgilenmesinin, ebeveynlik yönünden çocuğuna gösterdiği sıcak tutumun ve ebeveynlik memnuniyetinin çocukların sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği bilinmektedir (Downer Campos, Mcwayne ve Gartner, 2008). Babaların çocukları ile oynamaları, iletişime geçmeleri, duygularını aktif olarak ifade etmeleri ve çocuklarıyla alakalı kararlara ilgili katılım göstermeleri çocukların gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu etki, baba ile anne arasındaki uyumlu ve güvenli ilişkinin gelişmesinde babanın katkısını ortaya koymaktadır (McBride, Brown, Bost, Shin, Vaughn ve Korth, 2005).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, bu çalışmada, babaların çocukluk döneminde algılanan ebeveynlik biçimleri kapsamında duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları ile kendi babalarına olan duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; babaların çocukluk döneminde algılanan ebeveynlik biçimlerine bağlı olarak duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları ile kendi babalarının duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada, babaların ebeveyn tutumlarını ve duyguları ifade etme becerilerini etkileyen değişkenler üzerinden çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi, duyguları ifade etme becerileri ve kendi babalarına duygusal erişilebilirlik ile sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Soruları

S.1.Babaların sosyo-demografik özellikleri ile çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların anneleri ve babalarının medeni durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi annelerinin hayatta olması durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının hayatta olması durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kardeşi olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk dönemine kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu durum, tutum ve davranışlarından etkilenme durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların medeni duruma göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Bebeklik ve çocukluk döneminde babaların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı fark var mıdır?

S.2.Babaların sosyo-demografik özellikleri ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların anneleri ve babalarının medeni durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi annelerinin hayatta olması durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenme durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

Bebeklik ve çocukluk döneminde babaların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların yaş gruplarına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

S.3.Babaların sosyo-demografik özellikleri ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çalışma durumuna göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenme durumuna göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların eğitim durumuna göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocuk sayısına göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Bebeklik ve çocukluk döneminde babaların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

S.4.Babaların sosyo-demografik özellikleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çalışma durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalma durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenip kendi çocuğuna olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışı yansıtma durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların eğitim durumuna göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Babaların çocuk sayısına göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Çocukluk döneminde babaların yanında yaşadığı ebeveynlerine göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

S.5. Babaların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, kendi babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark var mıdır?

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Kendi babalarına duygusal erişilebilirliği ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Kendi babalarına duygusal erişilebilirliği ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

Duyguları ifade becerileri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Erken dönem yaşantılarında, ebeveynlerin gösterdiği tutumlar çocukların kişilik ve sosyal gelişimini etkiler (Yavuzer, 2019). Anne ve babanın, özellikle babanın çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış göstermesi çocukların kendi yaş grubu ile olan iletişiminin gelişmesine ve kendi kişiliğinin oluşmasına katkı sağlar (Pilling ve Pringle, 1978; akt., Özkardeş ve Arkonaç, 1998).

Baba-çocuk ilişkisi üzerine yapılan çeşitli çalışmalar, baba tutumlarının çocukların toplumdaki davranış rollerinde ve gelişimsel özelliklerinin gelişmesi yönünde olumlu izler bıraktığını göstermektedir (Poyraz, 2007). Bu bağlamda, baba tutumlarının çocukların sosyo-demografik özelliklerini etkilediği fark edilmektedir (Deniz ve İnci, 2015). Ayrıca babaların çocuklarıyla olan duygusal etkileşimlerinin ve duygusal gereksinimlerinin karşılanması kimlik gelişimine de katkı sağladığı görülmektedir. Duygusal gereksinimleri karşılanmayan çocuklarda örselenme, aşırı korunma ihtiyacı ve seçici özdeşim kurma gibi erken dönem uyumsuz şemalarının oluşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda erken dönem uyumsuz şemaları çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimlerini etkilemektedir (Young ve ark., 2003).

Duyguları ifade etmenin psikolojik sağlık ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde alan yazında duyguları ifade etme ile ilgili değişkenler açısından yeterli çalışmanın olmadığı görülmektedir (Kuzucu, 2011).

Ülkemizde ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine literatürde birçok çalışma yapılmasına rağmen erken dönem yaşantılarına bağlı olarak baba tutumları, babalık ve baba-çocuk ilişkisi ile ilgili yapılan çalışmalar çok azdır (Güngörmüş Özkardeş, 2006).

Ailenin olası etkileri değerlendirilirken annenin yanı sıra babayı da odak noktası yapacak çalışmalara gereksinim duyulduğu ortaya çıkmıştır. Babanın duygusal erişilebilirliği ile psikolojik sağlık ve uyumu arasındaki ilişkiyi, kişiler arası ilişki tarzı ve

“baba-çocuk- psikolojik” sağlık ilişkisinin incelenmesinde ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır (Gökçe, 2013).

Algılanan ebeveynlik biçimleri ile farklı değişkenler arasında incelemelerin yapılmasının uygulama alanındaki katkısını artıracakı düşünülmektedir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008).

Literatürde babalarla ilgili yapılan çalışmalarda ebeveyn tutumlarından etkilenen sosyo-demografik değişkenler verilmiştir. Bu çalışmada, babaların sosyo-demografik özelliklerine göre, çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, kendi babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla araştırmanın önemi belirlenmiştir. Bu veriler düşünüldüğünde literatürde yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır.

Babaların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimlerine bağlı olarak duyguları ifade becerileri, ebeveyn tutumları, kendi babalarına duygusal erişilebilirliği ile sosyo-demografik özellikleri arasında ki ilişkilerin incelenmesi önem kazanmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan babaların Kişisel Bilgi Formuna, Ebeveyn Tutum Ölçeğine, Duyguları İfade Ölçeğine, Young Ebeveynlik Ölçeğine ve Duygusal Erişilebilirlik Ölçeğine samimi ve gerçekçi yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Yapılan araştırma, Türkiye’de yaşayan babalar ile sınırlıdır.
2. 0-6 yaş arası çocuğu olan babalarla sınırlıdır.
3. Türkçe okuyup yazabilen babalarla sınırlıdır.
4. Araştırmaya katılan 307 baba ile sınırlıdır.
5. Ebeveyn Tutumları Ölçeği, Duyguları İfade Becerileri Ölçeği, Young Ebeveynlik Ölçeği ve Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği’nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Toplum ve Ailede Babalık Kavramı

Aile, bireylerin yaşam boyu devam eden davranışlarını ve gereksinimlerini belirleyen, gerekli sevgi, saygı, şefkat ve bakımı veren en doğal ortamdır (Yörükoğlu,2007).

Aile kurumunun temelini oluşturan, babaların babalığa dair gösterdiği tutum ve davranış, aile içinde kritik bir öneme sahiptir (Choi ve Jackson, 2011). Babalık algısı, toplum ve zamana göre farklılık göstermektedir. Toplumun kadın ve erkeğe göre belirlediği roller, anne ve babadan beklenen ebeveynlik beklentileri ve babaların babalık algısına dair her şey toplumun algısına göre oluşmaktadır. (Mercan ve Tezel Şahin, 2017). Babaların eğitimi, mesleği, gelir durumu algısı, aile tipi, ilk kez baba olma yaşı, babalığa ilişkin bilgi alma, babalık rolü ve çocuğu isteme durumları da babalık algısının oluşmasını etkilemektedir (Telli ve Özkan, 2014).

Annelik ve babalık kavramlarının ortak özelliği toplumsal ve kültürel normlara uygun olarak çocukla etkileşim halindeyken sergilenen davranış biçimleridir. Fakat annelik ve babalık ile ilgili kavramlar birbirinden farklıdır (Baydar, Akçınar ve İmer, 2012). Genel tanımıyla babalık kavramı; çocuğun dünyaya gelmesini sağlayan erkek, çocuk sahibi olan ve koruyucu olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017). Babalığa yöneltilen anlayış koruyuculuk rolüne yöneltilmiştir. Bu anlamda hem dünyada hem de Türkiye’de, annelerin çocuklarının bakımını ve eğitimi üstlenmesi, ev işlerini yapması babaların geri planda kaldığını göstermektedir (Taşkın, 2011). Bu yaklaşım babalık konusunda, baba-çocuk ilişkisi arasında yeterli bağın oluşmamasına neden olmaktadır (Kakaliçoğlu,2019).

Babalık, eşin gebe kaldığı dönemden itibaren başlayan bir olgudur. Bu dönemle birlikte babalık rolü de oluşmaya başlamaktadır. Baba kimliği, gebelikle başlayıp doğumdan itibaren ortalama 3 yıl kadar bir süreyle gelişmeye başlamakta ve ömür boyu devam etmektedir. Babalar için bu durum daha aşamalı ve duygusal bağlanma olarak anneye göre daha yapay algılanabilmektedir. Bu durumun aşılabilmesi ve babaların kendi babalık rolünü ortaya çıkarması tamamıyla babanın kendi şahsi durumu ve babalığa yönelik kişisel çaba göstermesiyle mümkündür (Özkan, 2014).

Babalık rolüne katkı sağlayan en önemli faktör, içinde yaşanılan toplumsal yapıdır. Bu roller, belirli bir toplumda toplumsal gereksinimlere ve kazanılmış değerlere göre belirlenmektedir (Zeybekoğlu, 2013). Toplumun gereksinimlerine göre babalık kavramı, anneler için ev işleri, çocuğun bakımı ve sorumlulukları olarak belirlenirken, babalar için ise evin maddi ihtiyaçlarını karşılamak olarak ilişkilendirilmektedir (Aytekin, Artan, Kangal, Çalışandemir ve Özkızıklı, 2017).

Buna göre babalık kavramı; çocukların sorumluluğunu, bakımını ve eğitim görevini anneye bırakan, evin yiyecek ve giyecek olarak maddi ihtiyaçlarını karşılayan bir ebeveyn olarak bilinmektedir (Yavuzer, 2019). Annelerin ev işleri ile uğraşması, çocuğun bakımı ile ilgilenmesi düşük gelirli işler olarak görülürken, babalık rolü, liderlik, disiplin ve otorite yüksek gelirli işler olarak görülmektedir (Goldman ve Goldman, 1983).

Çocuklar tarafından algılanan babalık kavramına bakıldığında; genellikle babaların çalışma hayatında aktif oldukları ve çocuklarıyla sadece alışveriş merkezinde zaman geçirdikleri; annelerinin ise ev işlerine baktığı, çocukları üzerine aldığı sorumluluk ve bakımı ile çocuklarıyla oynadıkları oyunlarla birlikte daha fazla zaman geçirdikleri belirtilmiştir (Aytekin, Artan, Kangal, Çalışandemir ve Özkızıklı, 2017). Bunun yanında babalarını aile içinde disiplini ve otoriteyi sağlayan kişi olarak gördüklerini de ifade etmişlerdir (Garfield, Mapp ve Chung, 2006).

Geleneksel aile yapısını yansıtan bu durumlar annenin ve babanın sorumluluk alanlarını sınırlamaktadır. Bu sınırlılıklar babaların babalık algısını ve rolünü etkilemekte aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerini de belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine göre; ataerkil toplumda annelerin çocuklarıyla ilgili bakım ve sorumlulukları üstüne alması, toplumsal yaşamın efendisi haline getirilen babaların ise otoriter, baskıcı ve maddi imkanları yerine getiren kişiler haline dönüşmesine neden olmaktadır. Çocukla ilgili sorumlulukların annelere verilmesi, babaların bu sorumlulukları benimsemesi ve sürdürmesi toplum ve aile açısından erkeklik statüsünün kaybı olarak değerlendirilmektedir. Bu durum ise babaları evden ve çocuk bakımından uzaklaştırmaktadır (Beyazıt ve Mağden, 2015).

Endüstrileşmenin etkisiyle aynı evde birden fazla kuşağın bulunduğu geleneksel geniş aile yapısı yerine “çekirdek aile” yapısı benimsenmeye başlanmıştır (Eyce, 2000). İçine girdiğimiz modernleşme süreciyle birlikte toplumda cinsiyet eşitliğine bağlı olarak kadın- erkek rollerinde değişmeye başlamıştır. Kadınların da iş hayatına atılması ile

erkeklerin aile içinde ki sorumlulukları da artmaya başlamıştır. Bu nedenle babaların aile içindeki geleneksel rolünün değişmesine ve babaların babalık algısının farklılaşmasına neden olmuştur (Coley, 2001). Toplum cinsiyet rol ayrımlarının kalkması, kadının toplumdaki konumu ve rollerinin değişmesi ebeveyn rollerini de etkileyerek babalık kavramını da etkilemiştir (Zeybekoğlu, 2013).

2.1.1. Babalarda değişen babalık algısı

Toplumsal hayatta kadın ve erkek rollerindeki farklılaşmalar babaların ebeveynlik algısını da etkilemiştir (Kuzucu, 2011).

21. yüzyıldan itibaren annelerin istihdam algısındaki artış, algılanan ve beklenen ebeveynlik anlayışına ilişkin toplumsal algıların değişmesi gibi çeşitli faktörlerin babaların babalık algısının değişmesinde etkili olmuştur (Flouri, 2010). Babalık algısı zamanla geleneksel kalıp yargılardan uzaklaşmasıyla duygusal, davranışsal ve etik bileşenleri içeren farklı katılım yönlerine karakterize edilen çok boyutlu bir yapı haline gelmiştir (Downer, Campos, Mcwayne ve Gartner, 2008; Lamb ve Lewis, 2010). Bu çok boyutlu yapı, “ortak ebeveynlik” kavramının oluşmasına neden olmuştur. Ortak ebeveynlik anlayışının oluşmasıyla babaların, ebeveynliğe dair ortak sorumluluk alma anlayışını benimsedikleri görülmüştür (Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid ve Bremberg, 2008). Ortak ebeveynlik, babadan beklenen ekonomik sorumluluğun yanı sıra babanın aile içerisinde annenin sorumluluklarını da paylaşması ve ev işlerinde de annenin aldığı sorumluluk kadar babanın da üstlenmesi olarak tanımlanmıştır (Öztürk ve Giren, 2014). Bu nedenle babaların ebeveynlik konusunda annelere “yardımcı” olmalarına ilişkin anlayışın ortaya çıkması ile kültürel ideal, yerini birlikte ebeveynlik idealine bırakmıştır. (Cabrera ve ark., 2000).

Ortak ebeveynlik ile bugünün babaları, çocuklarının hayatına her yönden, özellikle de erken yaşlarda çocuklar ile ilgili bakım konusunda daha fazla sorumluluk alarak dahil olmasıyla bebeklik dönemi ve erken çocukluk döneminde baba-çocuk arasındaki erişilebilirlik anlamında kritik bir dönem olarak yerini almıştır (Downer ve ark., 2008; Lamb ve Lewis, 2010). Bu bağlamda babalar; çocuklarına sıcaklık, bakım ve yakın ilişkiler sağlama konusunda yetkin görülmeye başlanmıştır (Wilson ve Prior, 2010). Aynı zamanda babalar çocuklarıyla geçirdikleri toplam zamanı da arttırmaya başlayarak baba-çocuk arasında daha yakın ilişkilerin kurulduğu ve babanın bakıcı rollerini etkin bir

şekilde özümsemeye başladığı gözlemlenmiştir (Bianchi, Robinson ve Melissa, 2006; akt., Cunningham, 2008; Pleck ve Masciadrelli, 2004).

2.2. Ortak Ebeveynlik Kavramı ve Kuramsal Çerçeve

2.2.1. Ortak ebeveynlik kavramı

Ortak ebeveynlik kavramı, ebeveynlerin yada ebeveynlik rolünü benimsemiş anne ve babaların ebeveynlik rolü üzerine birbirleri ile etkileşimi olarak tanımlanmaktadır (Feinberg, 2003). Ebeveynlerin kendi aralarında çocuk bakımı ile ilgili sorumluluk alıp paylaşmasına yönelik etkileşimler ortak ebeveynlik ilişkisi alanında yer almaktadır. İki ebeveynin karşılıklı olarak çocuklarını da dahil edip, ebeveynlik rollerinin birbirini desteklemesiyle sağlıklı ve etkili ortak ebeveynlik ilişkisi gerçekleşmektedir (Teubert ve Pinquart, 2010).

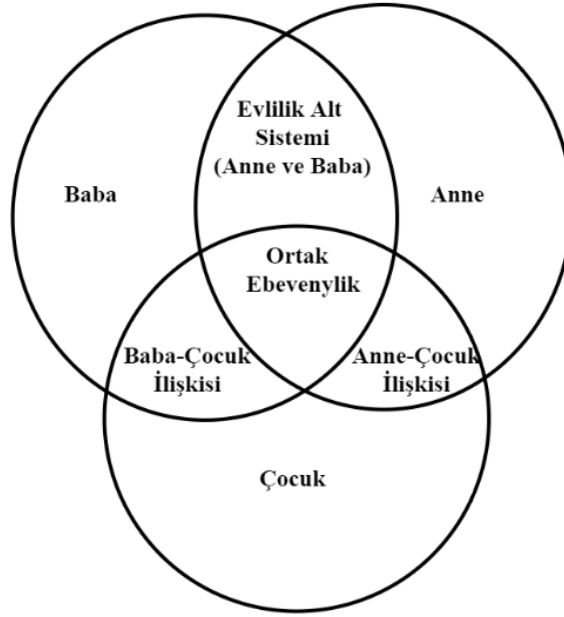
Bu bakış açısı, çocukların yaşam boyu gelişimi için erken dönem anne-çocuk etkileşimlerinin kalitesinin önemini göstermektedir. Çocukların yaşam boyu gelişiminde annenin etkileşim sonucu çocuğun sosyalleşmesinde etkili olduğu kadar babalarında dahil edilmesiyle çocuklar üzerindeki sosyalleşmenin daha anlamlı ve etkili olduğu vurgulanmaktadır. Böylece çocukların gelişimi üzerine babaların hem tamamlayıcı hem de benzersiz rolleri olduğu ortaya çıkmıştır (Thompson, 2002). Anne ve babaların ebeveynlik görevinde birlikte aldığı sorumlulukları paylaşmaları ortak ebeveynlik sisteminin sağlıklı ilerlemesi ile aile işlevinin ve çocuk gelişimin olumlu yönde etki etmesi önem kazanmaktadır (Selenga Gürmen, 2019).

Ortak ebeveynlik ilişkisi en az bir çocuğu olan ve en az iki tane olmakla birlikte ebeveyn rolünü üstlenen anne ve babalardan oluşmaktadır. Ortak ebeveynlik kavramı, ebeveynler arasında çocuk bakımı ile ilgili alınan sorumluluk ve roller üzerine hem fikir olunmuş rol ve sorumluluklar olarak ifade edilmektedir. Burada ebeveynler arasında eşit paylaşımdan söz edilmemektedir (Egeren ve Hawkins, 2004). Bu bağlamda etkili ortak ebeveynliğin temel boyutlarından bahsedilmektedir. Etkili ortak ebeveynlikte ebeveynler birbirlerine destek olurlar, çocukların problemlerine birlik olurlar ve çocuklarına güvenli ortam sağlarlar (Mchale ve Irace, 2011).

Mchale'e (1997) göre ortak ebeveynlik, "açık-gözlemlenen, örtük ve algılanan ortak ebeveynlik olarak üç boyutta ele alınmalıdır. Ebeveynlerin çocukların yanında sergiledikleri davranışlar açık ortak ebeveynlik olarak adlandırılır. Açık ortak ebeveynlik

gözlem yöntemiyle değerlendirilir. İki ebeveyn den biri olmadığında diğer ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimler örtük ortak ebeveynlik olarak ifade edilir. Örtük ortak ebeveynlik öz-bildirim yolu ile ölçülür. Örneğin babanın eve geç kalması ve bu durumu annenin çocuğa nasıl aktardığı veya babanın ise anne evde yokken çocuğuna nasıl anlattığı ile ilgili olarak örtük ortak ebeveynlik olarak değerlendirilir. Bu durum ebeveyn ve çocuk arasında diğer ebeveyn yokken ikili iletişim kurabilen, ikili ilişkiyi güçlendiren, sağlamlaştıran yada zayıflatan ikili ilişkilerdir. Bu bağlamda, anne ve babanın birbirine ne kadar destek olduğu ortak ebeveynlik kapsamında incelenmektedir. Ebeveynlerin, ebeveyn olarak birbirini destekleyip dayanışma halinde olmalarına dair özel inancı, hem çocuk hem de ebeveyn uyumu için önemli bir faktördür (Abidin ve Brunner, 1995). Ortak ebeveynlik yöntemi, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda anlaşması, çocuğun bakımı ve sorumluluğuna ilişkin iş bölümüne destek olunması olarak değerlendirilmektedir (Feinberg, 2003).

Ortak ebeveynlik, diğer aile sistemi içinde farklı konumlandırılmasına rağmen eşlerin kendi arasındaki ve ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkiden oluşan ortak ebeveynlik ilişkisinin diğer sistemlerle bağlantılı olduğu bilinmektedir (Feinberg, Kan ve Hetherington, 2007). Ortak ebeveynliğin, evlilik ve ebeveyn-çocuk ilişkileri gibi diğer alt sistemlerden farklı olduğu gibi çocuk gelişimine de katkı sağlamaktadır. Evlilik ve ebeveyn-çocuk ilişkileri ikili olsa da, ebeveynler arasındaki etkileşim örtülü veya açık bir şekilde olsa bile çocuğu da kapsamaktadır. Bu nedenle anne, baba ve çocuk ilişkileri en az üçlü ilişkiden oluşmaktadır. Üç birey olarak anne, baba ve çocuğun ikili ilişkileri anne-çocuk, baba-çocuk ve anne-baba olarak ortak ebeveynliği oluşturmaktadır. Ortaya çıkan ortak ebeveynlik sisteminin özellikleri, bireyler veya alt sistemlerden farklılık göstermektedir (Teubert ve Pinquart, 2010; Mchale ve İrace, 2011 akt., Salman Engin, Sümer, Çetiner ve Sakman 2019; bkz. Şekil 1).

Şekil 1. Tek çocuklu çekirdek ailede ortak ebeveynlik (Mchale ve İrace, 2011)

Şekil 1’de görüldüğü gibi evlilik alt sistemi ile ortak ebeveynlik sistemi birbirinden bağımsız bir sistem olarak görülmektedir. Anne ve baba arasında evlilik ile ilgili problemlerde ya da boşanma gibi durumlarda anne ve babalar, çocuklarıyla bir araya geldikleri zaman işbirliği içinde ortak ebeveynlik davranışları sergileyebilmektedirler. Bunun yanında mutlu bir evliliği olan anne ve babaların olumsuz ortak ebeveynlik davranışları da gösterdiği düşünülmektedir. Çoğunlukla her konuda anlaşılabilen anne ve babalar ebeveynlik ile ilgili çocuk yetiştirmede sorunlar yaşayabilmektedirler. Bu gibi durumlarda babanın çocuk yetiştirme konusunda anne ile birlikte sorumluk alması ve ortak rollerin belirlenerek katılım göstermesi ortak ebeveynliğin çocuk üzerindeki etkisinde olumlu bir gelişim göstermektedir (Feinberg ve ark., 2007). Bu bağlamda ortak ebeveynlik kavramı ve ebeveynlik kavramları birbirinden farklı kavramlar olarak değerlendirilmektedir (Mchale ve İrace, 2011). Anne ve babaların çocuklar üzerinde bireysel ilişki olarak (anne-çocuk veya baba-çocuk) etkileşime geçmesi ebeveynlik olarak adlandırılmakta, çocuk yetiştirmede anne, baba ve çocuk (anne-baba-çocuk) ilişkisinin ortak etkileşimi ise ortak ebeveynlik olarak ifade edilmektedir (Zemp ve ark., 2018).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda ortak ebeveynlik öncelikle boşanmış olan ailelerde kuramsallaştırılmıştır. Daha sonra araştırmacılar ortak ebeveynlikle ilgili kuramsal çerçeveyi evli ve diğer aile türleri olarak geliştirmişlerdir (Feinberg, 2002).

2.2.2. Ortak Ebeveynlik ile İlişkili Kuramsal Çerçeveler

2.2.2.1. Yapısal aile sistemleri kuramı

Yapısal aile kuramına göre aile yapısı, aile üyelerinin birbiriyle olan etkileşimini düzenleyen sistemsal bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Aile içindeki bir bireyin davranışı, diğer aile bireylerinin davranışı ile ilişkili ve ona bağlıdır. Bireylere özgü sorunsal davranışların sadece bireye değil, ailesi ve çevresinde kurduğu ilişkilerle birlikte içinde bulunduğu aile yapısı ile ilgili olduğu açıklanmaktadır (Minuchin, 1974; Nichols ve Schwartz, 1997).

Aile, etkileşimsel sürecin birbirini takip eden örüntüleri aracılığıyla yapısal işlevleri görmektedir. Aile içindeki her birey diğer bireylerle davranışı başlatır ve diğer bireylerin davranışlarından etkilenir. Bu etkileşim ile bireyler arasında kim kiminle nasıl ilişki kuracağına yönelik örüntüler oluşturur. Böylelikle aile sisteminin temeli oluşur. (Minuchin ve Fishman, 1981).

Aile yapısını oluşturan sınırlar, aile alt sistemleri ve ailenin bütünlüğünü koruyan duygusal sınırlar olarak tanımlanmaktadır (Nichols ve Schwartz, 1997). Her ailenin alt sistemleri, kendi içindeki alt sistemleri arasındaki etkileşimleri düzenleyen ve örüntüleri oluşturan sınırlarla oluşmaktadır. Bu sınırlar, aile bireyleri arasındaki yakınlığı ve gücün (otorite, karar verme, başatlık, aile bireyleri üzerindeki etki) yönetilmesini sağlamaktır. Bu anlamda ailenin ve aile alt sistemlerinin otonomisini korumaya yönelik görev yapmaktadır (Akün, 2013).

Aile alt sistemleri: Aile sistemi, aile alt sistemlerin aracılığıyla farklılık göstermekte ve işlevlerini yerine getirmektedir. Ailedeki her birey bir alt sistemi oluşturmaktadır. Aile alt sisteminde ikili (baba-çocuk, anne-çocuk, anne-baba) veya üçlü (anne-baba-çocuk) alt sistemler bulunmaktadır. Bu alt sistem, ailelerin ebeveynlik, eş ve kardeş alt sistemlerinden oluşmaktadır. Sistem teorisine göre, geleneksel tipik ailede, anne, baba ve çocuk aile bireylerinden anne-çocuk, baba-çocuk, karı-koca ve anne-baba alt sistemleri oluşmaktadır. Bu alt sistemler, anne ve babanın ebeveynlik rolleri için iletişime geçildiği ve rol paylaşımının yapıldığı ortak ebeveynlik alt sistemi olarak nitelendirilmektedir (Minuchin, 1974; Minuchin ve Fishman, 1981). Ailedeki her birey farklı düzeydeki rolleri ve farklı becerileri deneyimlediği çeşitli alt sistemlerde yer almaktadır. Örneğin, bir erkek, oğul, kuzen, ağabey, koca veya baba farklı alt sistemin rollerini oluşturmaktadır.

Birey, farklı alt sistemlerde farklı kişiler arası etkileşim ve ilişkiler kurmaktadır (Minuchin, 1974).

Eş alt sistemi: Eş alt sistemi, karşı cinsteki iki yetişkinin bir araya gelmesiyle ailenin oluşmasını sağlamaktır. Eş alt sisteminin, aile işlevselliğini sağlamak için belirli temel görevleri vardır. Bu temel görevler, tamamlayıcılık, temel beceriler ve karşılıklı uyumdur. Karşılıklı uyum sürecinde eşler, birbirlerini duygusal anlamda destekleyip psiko-sosyal alana sahip oldukları gibi olumsuz yönlerini de harekete geçirebilirler. Duygusal anlamda psiko-sosyal alanın olmaması durumunda eşlerin yanına anneanne, babaanne gibi yakın akraba denilen başka alt sistemden veya eşlerin tarafından birisini dahil edebilirler. Eş alt sistemi, eşlerle birlikte çocukların da dahil olmasıyla çocukların gelişiminde yaşamsal rol oynar. Eşler çocuklarına model olarak çocuklarının ailesine ve çevresine karşı yakınsal ilişkiler kurmasını destekler. Çocuklar, eş alt sistemde gördükleri duygusal etkileşimle değerlere, ilişkilere ve hayata dair beklentilere sahip olurlar. Bu beklentilere sahip olan bireylerin yetişkinlik dönemi ve dış dünyaya karşı olan etkileşimleri de etkilenir (Minuchin ve Fishman, 1981).

Ebeveyn alt sistemi: Bu sistem ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimle ilişkilidir. Bu ilişki de ebeveynlerin çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesine dair üstlendiği sorumlulukları kapsar. Bu alt sistemde çocuk, anne ve babasına karşı isteklerini nasıl ifade edebileceğini, anne ve babasından ne bekleyeceğini, annesinin ya da babasının mı güçlü olduğunu öğrenir. Aynı zamanda ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşimde ebeveynlerin çocuklarını istenilen davranışı nasıl öğretecekleri, çocukların istenilen davranışı yaptığında nasıl ödüllendirecekleri ve istemeyen davranışı nasıl söndüreceği öğretilir. Bununla birlikte anne ve babanın çatışmayla nasıl başa çıkacağı öğretilir. Anne ve babanın sorumlulukları dışında, çocuk büyüdükçe ve ihtiyaçları değiştikçe ebeveyn alt sisteminin kararları da değişmelidir. Çocuklar büyüdükçe kendi kararlarını kendilerinin vermesine ebeveynler olanak tanımalıdır (Minuchin ve Fishman, 1981).

Kardeş alt sistemi: Çocukların kardeşleriyle olan etkileşimi arkadaşlık ilişkilerini deneyimlediği ilk sosyal yerdir. Bu alt sistemde, çocuklar birbirlerini dışlamayı, desteklemeyi ve birini suçlamayı öğrenebilirler. Kardeşler birbirleriyle işbirliği içinde olabilir, destekleyebilir yada rekabet içinde olabilirler. Çocuklar aile dışında ilişki kurduğunda, farklı ilişki yollarını öğrenmeleri kardeşleriyle olan iletişimin etkisiyle ilişkilidir. Çocukların aile ve dış dünyayla etkileşimi olmadığında diğer sosyal alt

sistemlere girmede zorluk yaşayabilirler. Çocuğun gizlilik ve kendi ilgi alanlarına sahip olma hakkının korunması için kardeş alt sistemi eş alt sistemini engellemelidir (Minuchin, 1974).

2.2.2.2. Nesne ilişkileri kuramı

Nesne ilişkileri kuramı, erken dönemde bireylerin kişilik gelişiminin ikili nesne ilişkileriyle oluşan rollerinin incelenmesi olarak tanımlanmaktadır. Nesne ilişkileri kuramcıları, nesne ilişkilerinin içselleştirilmesi ile ebeveyn ve çocuğun erken dönem yaşantılarına bağlı olduğunu açıklamaktadırlar. Erken dönem yaşantılarda nesne ilişkilerin gelişimi psikolojik yapının temelini oluşturmaktadır. Nesne ilişkilerinin içselleştirilmesi ileri dönemde yaşantılardaki sorunlar karşısında güçlü bir temel oluşturmaktadır (Kernberg, 2004).

Nesne ilişkileri kuramı ortak ebeveynlikte ebeveynler arasında farklı paylaşımlarda bulunmalarına ihtiyaç duymaktadır. Bu durum, ebeveynlerin stres karşısında birbirlerini destekleyebilecekleri ve birbirlerine güvenip dayanabilecekleri bir psikolojik alana sahip oldukları anlamına gelmektedir (Cohen ve Weissman, 1984).

Nesne ilişkileri kuramı aile sistemi kuramı gibi farklı türdeki aile yapılarında gelişimsel süreçleri açıklayabilmektedir. Ebeveyn streslerinde yaşanan bir diğer durum ise ilk çocuk doğduğu zaman oluşan ebeveynlik stresidir. İlk çocuk doğduğunda ebeveynlerin ebeveynlik tutum ve davranışları değişmektedir. Eşlerin kimlik değişimlerinin farkına varmasıyla aralarındaki ebeveynlik tutum ve davranışları ile ilgili paylaşımlarını farklı bir işleve dönüştürmeleri gerekmektedir. Eşler, farklı bir işleve sahip ebeveynlik tutum ve davranışlarına alışırken birbirlerine karşı ebeveynlik stili konusunda uyum sağlayıp, ebeveynlik yetkinliklerine güvenmesi gerekmektedir. Bu güven sağlandığında ortak ebeveynlik ilişkisinin ortaya çıkışı eşler arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirip derinleştirebilir (Gable ve ark., 1992).

2.2.2.3. Kişisel yapı kuramı

Ortak ebeveynlik ilişkisini özellikle boşanmış ebeveynler arasında velayet sahibi olmayan ebeveynlerin ebeveynlik ilişkisine katılımını sağlamak olarak tanımlamaktadır (Wilson, 2008).

Bireylerin bireysel seçimlerinin çevresel etmenlere göre şekillendiği ve bunların gerçek kararlar olduğu ifade edilmektedir (Kelly, 1955; akt. Selenga Gürmen, 2019). Bu bağlamda velayet sahibi olmayan ebeveynlerin değişen role ve diğer aile bireylerinin ilişkisel değişimlerine uyum sağlaması beklenmektedir. Velayet sahibi olmayan ebeveynlerin bu uyumu sağlayabilmek için içinde bulunduğu durumları gerçek bir şekilde değerlendirip ebeveynlik katılımını sağlayacak yeni yöntemler oluşturması gerekmektedir. Bunu başarabilen ebeveynler, ortak ebeveynlik ilişkisinde çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurabilir ve sürdürebilirler (Wilson, 2008).

Ortak ebeveynlik kuramı ile ilgili son olarak, boşanmış ve ayrılmış ebeveynlerin ortak ebeveynlik ilişkisini anlamak için bağlanma kuramının etkili olduğu bilinmektedir (Roberson, Sabo ve Wickel, 2011). Bağlanma kuramına göre, bebek ve çocuklarda olduğu gibi yetişkinler de kendini güvenli hissetmek için yakınlık ihtiyacı duyabilmektedir. Stres altında bağlanma ihtiyaçları açısından bakıldığında yetişkin bağlanma davranışları ile bebek bağlanma davranışları benzerlik göstermektedir (Bowlby, 1969). Stres kaynağı, ayrılık ya da boşanmalardan olabilir. Boşanan bireyler ilişkilerde derin değişiklikler yaşayarak bağlanma stillerini kaybedebilirler. Bireylerin bağlanma stilleri ortak ebeveynlik davranışlarını belirlemede etkili olmaktadır. Ayrılmış, boşanmış bireylerin kurduğu ortak ebeveynlik ilişkisiyle güvenli bağlanma oluşmaktadır (Roberson ve ark., 2011). Güvenli bağlanma ile birlikte ortak ebeveynlik ilişkisinin daha işbirlikçi ve kaliteli olduğu saptanmıştır (Lamela, Figueiredo ve Bastos, 2013).

2.3. Babaların Ebeveynlik Algısı ile İlgili Gelişim Kuramları

2.3.1. Bağlanma süreci

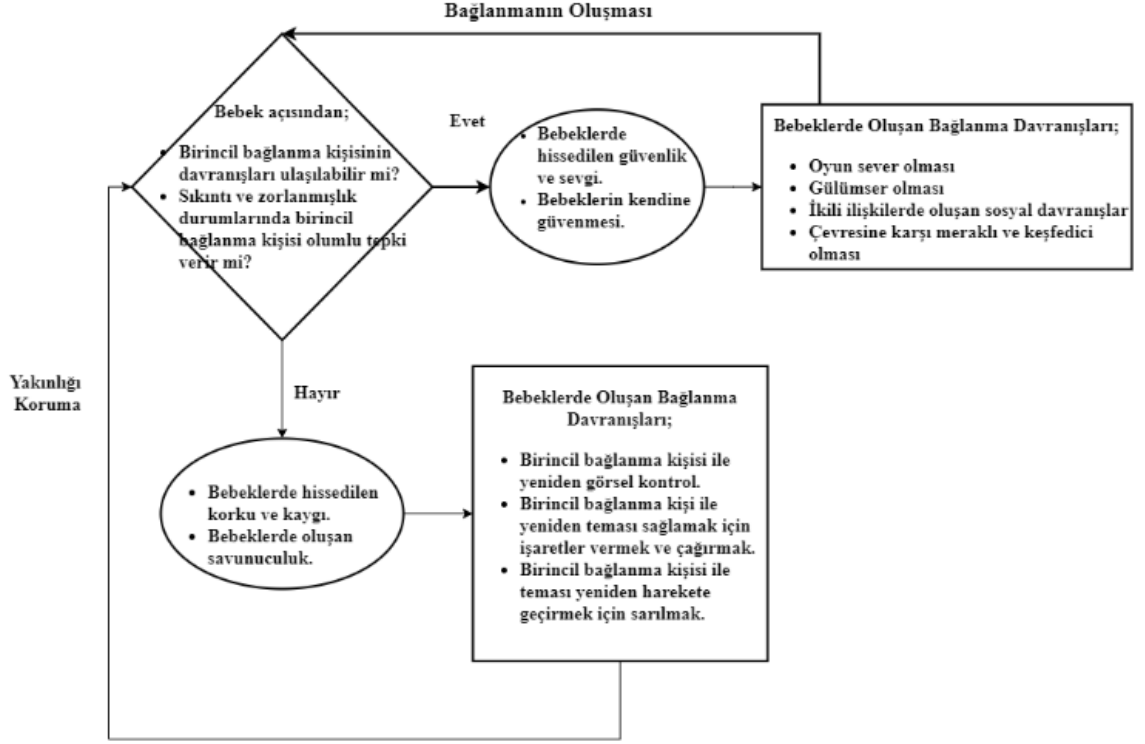
Bağlanma terimi, bebeklerle anne-babalar arasında duygusal anlamda olumlu ve karşılıklı etkileşimle ilişkinin kurulmasıdır. İlişki uyum içerisinde gerçekleştiğinde anne-babalar kendilerini bebeklerinin ihtiyaçlarına göre hazırlar ve bebeklerde anne-babalara ihtiyaç ve gereksinimleri hakkında ipuçları verirler. Anne-babaların bebeklerine sağladığı gereksinimlere göre bebekler anne-babalara hoşnutsuzluk derecesinde geri bildirimlerde bulunurlar. Bebekler anne-babalara, anne-babalar da bebeklerine yanıt verirler. Bu etkileşim ile bebekler anne-babalarda güvenli bağlanmanın temelini oluştururlar ve anne-babalarda yeteneklerine güven duymaya başlayarak bebeklerine karşı anlamlı duygular kazanırlar (Dönmez ve Nermin Çelen, 2015).

Bebeklik döneminde bağlanma aşamalar halinde görülmektedir. Doğumdan hemen sonra bebeklerde doğası gereği oluşmaya başlayan bağlanma; meme arama, başı döndürme, yumma, parmak emme, yakalama, anneye yönelme gibi davranışlara hazırlanma olarak görülmektedir. Sekizinci haftayla birlikte bebekler bakıcısına gülümseyerek, göz kontağı kurarak yönelmeye başlamaktadır (Kaplan ve ark., 1994).

Yedinci ayla birlikte bebek gerçek nesne ve belirli bir objeye ilgisini tüm gereksinimlerini karşılayan kişiye yöneltmektedir. Bu dönemde bebekler yabancı kişilerle karşılaştıklarında kaygı, korku ve kaçma davranışlarını göstermektedir (Joseph, 1992).

Bağlanma ilk altı ay ile yirmi dört ay arasında oluşmaktadır. Bu dönemden itibaren bebek, çocukluk yaşamından yetişkinlik yaşamına kadar olan sürede karşılaşacağı kişilerle geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilere girmeye başlamaktadır (Kaplan ve ark., 1994).

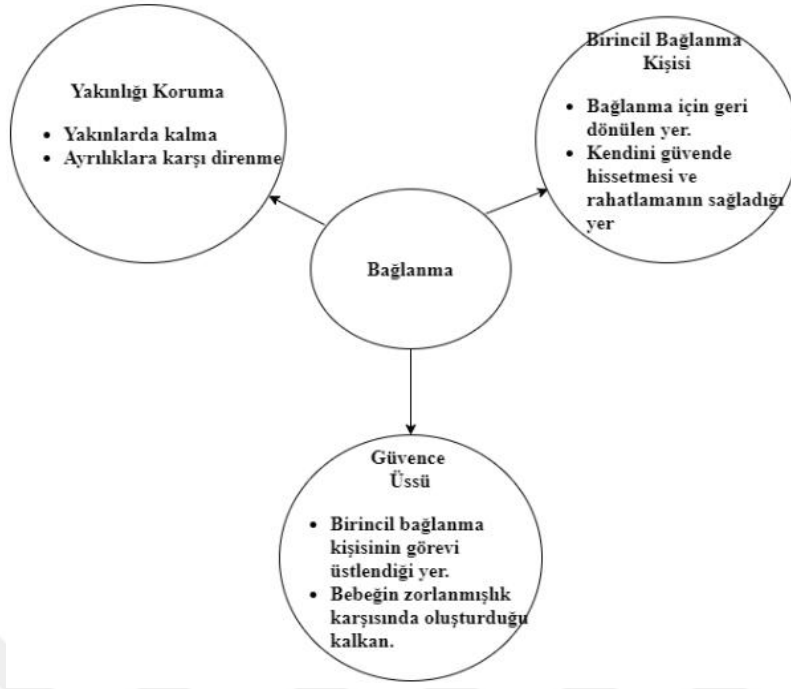
Bebekler altıncı aydan itibaren bağlanma davranışını ulaşabildiği kişilere yönlendirebilirler. Bu davranışları ile kendi seçimlerine bağlı olarak yakınlık kurmak istedikleri ve ayrı kalmaya itiraz ettikleri tek bir kişiye (birincil bağlanma objesi) yönelirler. Gereksinim duyulduğunda karşılık verebilecek yakınlık kurduğu bir koruyucu ile oyun keşfine çıkmak için güvende olmasını hissettirmek bebeğin uyumuna hizmet etmek anlamına gelmektedir. Herhangi bir tehdit ya da belirsizliğe karşı en güvenli tepkisini vererek (dikkat ve enerji) yeniden yakınlık kurmaya çalışmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987; bkz. Şekil 2).

Şekil 2. Davranışsal bağlanma sistemi (G.A. Miller, Galanter ve Pribram, 1960)

Şekil 2’de görüldüğü gibi birincil bağlanmada kişinin ulaşılabilir davranışlarından oluşan duygusal hislere karşı bebeğin bağlanma davranışları görülmektedir. Bu bağlamda bebekler için önemli olan zorlanmışlık ya da sıkıntı durumlarında yakınlık kurduğu kişinin olumlu tepki vermesidir. Bu tepkinin niteliği bebek ile bağlanma kişisi arasındaki tanıdıklık ve olumlu tepkisellik etkileşimini belirler ve bağlanma kişinin seçimini etkiler (Miller, Galanter ve Pribram, 1960).

Bağlanma işlevinde de görüldüğü gibi, bebek sıkıntıya girdiğinde ya da korktuğunda aranma eğilimine girerek birincil bağlanma kişisine ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Bebek, birincil bağlanma kişisine geriye döndüğünde kendini güvende hissetmesi ve rahatlaması gerekmektedir. Bu durumlarda birincil bağlanan kişinin görevi, bebek açısından güvence üssü işlevi görmektir (Hazan ve Shaver, 1987; bkz. Şekil 3).

Şekil 3. Bağlanmanın tamamlayıcı yönleri (Hazan ve Shaver, 1987)

Şekil 3’te görüldüğü gibi birincil bağlanma kişisi çocuğun ihtiyaçlarını karşılayıp keşif girişimini desteklerse çocuk kendisinin sevildiğini ve değerli olduğunu hisseder. Başkalarına karşı duyarlı ve duygusal anlamda ulaşılabilir olduğuna dair ilişki kurması içsel çalışan modelleri geliştirir. Birincil bağlanma kişisi tarafından ihtiyaçlarının reddedilmesi ve keşif girişiminin desteklenmediği durumlarda ise sevilmediğini hisseder. Başkalarına karşı duyarsız ve ulaşılmaz olduğuna dair ilişki kurmasıyla içsel çalışan modelleri etkilediği gibi benlik algısının oluşmasını da etkiler. Bu bağlamda “içsel çalışan modeller”, bebeğin birincil bağlanma kişisi ile duygusal etkileşimi sonucunda zihinsel temsillerin oluşması anlamına gelmektedir (Bowlby, 1980).

2.3.2. Bowlby’nin bağlanma kuramı

Bağlanma kuramına göre, erken dönemde birincil bağlanma kişisi (bakım veren) ile kurulan ilişkinin bağlanma temsilleri, içselleştirilerek gelecekte bireylerin sosyal ilişkilerinin gelişmesindeki temel işlev olarak görülmektedir. Birincil bağlanma kişisi ile kurulan bağın niteliğinin gelecekte psikopatolojik açıdan risk faktörü olacağı düşünülmektedir (Bowlby, 1980).

Freud’un (1999) ifadesine göre, bireyin ilk anksiyetesi doğumdan sonra anneden ayrılması ile oluşur. Aynı zamanda bebeklik döneminde ortaya çıkan temel bağlanma davranışı motivasyonunun oral haz arayışı olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede oral

hazın giderilmesinin sonucunun dolaylı yoldan beslenmeyle alakalı olduğu belirtilmiştir. Bağlanma kuramı ise kişiler arası dinamiği anlamak amacıyla kuramsallaştırılmıştır. Bağlanma kuramı, ebeveynlere veya başka kişilere duyulan bağımlılık duygusunun bebeklik döneminden başlayarak yetişkinlik dönemine kadar uzanan ve yaşam boyu devam eden işlevsel önemini ortaya koymaktadır (Bowlby, 1988).

Bağlanma kuramının temelinde nesne ilişkileri yer almaktadır. Bowlby bağlanma kuramına göre, yenidoğan bebeğin temel ihtiyaçlarının giderilmesiyle birlikte çevresinde bulunan nesnelere karşı içgüdüsel bir bağlanma oluşmaya başlamaktadır. Bebekteki anneye ve ihtiyaçlarını gideren başkalarına karşı oluşan bağlanma, beyinde kodlamalar halinde oluşmaktadır. Bu bağlamda bebeğin beyinde oluşan kodlamalar bilgi işleme kuramına göre açıklanmaktadır (Bowlby, 1980).

Bilgi işleme kuramı, içsel çalışan modelleri değişime dirençli eğilim göstermesiyle açıklamaktadır. İçsel çalışan model bağlanma süreci bölümünde de bahsedildiği gibi birincil bağlanma kişisi ile bebek arasında etkileşim sonucu oluşan zihinsel temsiller olarak açıklanmıştır. Bunun yanı sıra içsel çalışan modellerin, birincil bağlanma kişisi tarafından (bakım veren) çocuğun ihtiyaçlarının giderilmesi ve keşif girişiminin desteklenmesi sonucu benlik algısının oluşmasıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. İçsel çalışan modeller istikralı yapılardır. Bilinç farkındalığı dışında değişime karşı direnç eğilimindedirler. İçsel çalışan modeller geliştikten sonra, bilişsel temsiller farkında olmadan otomatik olmaya başlar ve direnç gösterme eğilimine girmektedirler (Bowlby, 1980).

Bilgi işleme yanlılıkları ve şemaları, sosyal geri bildirimleriyle bilişsel temsillerin yorumlanmasına rehberlik ederler (Young, Klosko ve Weishar, 2009). Dolayısıyla, bireyin dünyayı bilişsel temsillerle algılama eğiliminin bilgi işleme yanlılıkları ve şemalarla oluşan çeşitli etmenlerin içsel çalışan modellerle birlikte bağlanma stillerinin zamana göre değişmediği desteklenmektedir (Platts, Tyson ve Mason, 2002). Bu bağlamda, erken dönemde birincil bağlanma kişisi ile kurulan etkileşimin sonucunun gelişen içsel çalışan modellerle yaşam boyu devam ettiği bilinmektedir. Bireyin erken dönem yaşantılarında içsel çalışan modellerin etkisiyle ileriki dönemlerde kişiler arası ilişkilerinde beklenti ve davranışlarını etkiler (Bowlby, 1979; Crowell ve Treboux, 1995).

Bowlby'nin geliştirdiği bağlanma kuramına ek olarak Ainsworth tarafından birincil bağlanma kişisi ile bebek arasında ayrılma-birleşme ilişkisine y6nelik inceleme yapılmıştır.

2.3.2.1. Ainsworth'un çocuklukta bağlanma stilleri

Ainsworth'un yaptığı çalışmalarla bebeğin birincil bağlanma kişisinin (bakım veren) yanından ayrılmasıyla ve tekrardan birleşmesiyle verilen tepkileri ve tanidik olmayan bir ortamda (yabancı ortam) evresini keşfetme davranışlarını temel almaktadır. “Yabancı Ortam” y6ntemi ile bireysel farlılıkların olabileceğini ortaya koymuştur (Bintaş Z6rer, 2015). Bu bağlamda çocuklukta bağlanma stilleri üç farklı 6r6nt6 oluşturmaktadır.

G6venli Bağlanma: G6venli bağlanan bebekler çevreyi keşfederken zorlanmışlık ve sıkıntı yaşadığı zaman birincil bağlanan kişisine (bakım veren) geri d66nd6klerinde o kişiyi g6venli 6s olarak g6r6rler (Bintaş Z6rer, 2015). Anneleri uzaklaştığında tepki g6sterirler. Anneleri geri d66nd6đ6nde daha sakin bir tutum sergileyerek tekrar iletişim kurmaya çalışırlar (Ainsworth ve ark., 2015).

Kaygılı-Kararsız Bağlanma: Kaygılı- kararsız bağlanan bebekler anneleri yanındayken yakınlık kurarlar. Çevreyi keşfetmeye başladıkları zaman annelerini g6venli 6s olarak kullanmazlar. Aynı zamanda annelerinden ayrılıp tekrardan bir araya geldiklerinde huzursuzluk duymaya devam ederler. Anne geri d66nd6đ6nde aşırı endişeli tepki g6sterir ve s6rekli ağlarlar. Anne ile fiziksel temasa karşı direnirler. Ebeveynler bebeklerin ihtiyaçlarını karşılamada tutarsızlık g6sterirler (Mors6nb6l, 2005).

Kaçınan Bağlanma: Kaçınan bebekler annelerin yokluğunda tepki g6stermezler. Bebekler anne ile aynı ortamda bulunduklarında uzaklaşmayı tercih ederler ve farklı kişiler tarafından sakinleşebilmektedirler. Aynı zamanda kısa s6rede eski haline d6nebilmektedirler (Ainsworth ve ark., 2015).

Erken d6nem yaşantılarında oluşan bağlanmanın etkisi yetişkinlik d6nemine kadar uzanır ve yetişkinlik d6nemindeki bağlanma stillerini de etkilediği g6r6lmektedir.

2.3.2.2. Bartholomew ve Horowitz'in yetişkinlikte bağlanma stilleri

Yetişkinlikte bağlanma stillerinin olumlu ve olumsuz durumlarını değerlendirirken zihinsel temsilleriyle birlikte açıklamışlardır (Eroğlu Akın,2011).

Benlik algısına ilişkin içsel çalışan modellerin sevmeye ve desteklenmeye değer olan ve olmayan benlik; diğer kişilere ilişkin içsel çalışan modellerin ise diğer kişilere güvenilir-ulaşılabilir ve güvenilmez-ulaşılamaz benliğin oluşmasından yola çıkılarak dört farklı bağlanma stilleri örüntüsünü sunmuşlardır. Yetişkinlikte bağlanma stillerine göre, bireylerin başkaları tarafından onay ihtiyacı duyması yüksek bağımlılık; başkalarıyla olan ilişkilerinin sürdürülmesinde duyulan arzunun azlığı ise yüksek kaçınma olarak açıklanmaktadır (Bintaş Zörer, 2015; bkz. Şekil 4.).

		Benlik Modeli (Bağımlılık)	
		Olumlu Düşük	Olumsuz Yüksek
Başkaları Modeli Kaçınma	Olumlu Düşük	<u>Güvenli</u> Bireyler yakın ilişkiler kurmada rahat ve özerk olurlar.	<u>Saplantılı</u> Bireyler ilişkilere karşı saplantılı saplantılı olurlar
	Olumsuz Yüksek	<u>Kayıtsız</u> Bireyler yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı olurlar.	<u>Korkulu</u> Bireyler yakınlığa karşı korkulu ve kaçınan davranış gösterirler.

Şekil 4. Dörtlü bağlanma modeli (Bartholomew ve Horowitz, 1991)

Şekil 4'te görüldüğü gibi, güvenli bağlanan bireyler kendilerine değer verirler ve sevebilirler. Başkalarına duyarlı olurlar ve başkalarının varlığını kabul ederler. Aynı zamanda güvenli bağlanan bireyler, kendilik algısı yüksek başkalarına karşı yakın ilişkiler kurabilen ve rahat olan kişilerdir. Ayrıca bireylerin ebeveynlerinin erken dönem yaşantılarında ihtiyaçlarının tutarlı ve duyarlı karşılanmasıyla birlikte yetişkinlikte güvenli bağlanma geliştirdiği görülmektedir. Saplantılı bireyler kendilerini değersiz ve sevilmez görürken diğerlerini kendisinden daha değeli gören kişilerdir. Değersiz olarak gören bireyler değerli gördüğü başkalarıyla yakın ilişki kurarak onay verilmesini beklerler. Saplantılı bireyler kendilerini terk etme korkusu ile başkalarıyla yakınlık ihtiyacı duyarlar. Ayrıca saplantılı bireylerin ebeveynleri erken dönem yaşantılarında

tutarsız ve duyarsız tutumlarını sergilemesiyle kendini değersiz, sevilmeyen olarak hissetmesine neden olmaktadır. Ayrıca ebeveynlerin tutarsız tutumları ile bireylerde olumsuz benlik algısının oluştuğu görülmektedir. Korkulu bağlanan bireyler ise kendilerini değersiz ve sevilmez olarak görürken başkalarına karşı da güvensiz ve reddedici olurlar. Korkulu bağlanan bireyler terk edilme korkusuna bağlı olarak başkalarının onayına ihtiyaç duyma isteğine karşılık yakın ilişkiler kurarken onların reddedilme korkusuna karşılık kaçınırlar. Çocukluk erken dönem yaşantılarında duygusal açıdan soğuk ve reddedici tutum sergileyen ebeveynler, yetişkinlik dönemine geldiklerinde korkulu bağlanma gelişimi göstermektedirler. Son olarak kayıtsız bağlanma gösteren bireyler kendilerini değerli ve sevillebilir görürken başkalarına karşı güvensiz ve reddedici olurlar. Terkedilme korkusuna bağlı olarak yakın ilişkilerden kaçınma isteğini yansıtır. Kendilerini hayal kırıklığına uğratma korkusuyla yakın ilişkilerden kaçınırlar ve bu durumu inkar ederek bağımsızlığını ilan ederler (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Griffin ve Bartholomew, 1994b).

Yetişkinlikte bağlanma stillerini kaygı ve kaçınma boyutunda değerlendiren araştırmacılar da vardır. Kaygı boyutunun terk edilme ve reddedilme; kaçınma boyutunun ise başkalarıyla kurulan yakın ilişkilere karşı duyulan güvensizlik hissinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Brennan ve ark., 1998).

Bağlanma kuramının bebeklik döneminde birincil bağlanma kişisi ile kurulan duygusal etkileşim sonucuna bağlı olarak bağlanma stillerinin yetişkinlik dönemine kadar ve yaşam boyu etkisinin devam ettiği görülmektedir. Çocuğun doğuştan getirdiği özelliklerinin yanı sıra çevre ile etkileşimine bağlı olarak kazandığı kişilik özelliklerinin önemi de ortaya çıkmaktadır. Birincil bağlanma kişinin (bakım veren) çocuğunun ağlamalarına karşı duyarlı olması ve gereksinimlerini karşılaması ile güvenli bağlanan çocukların yetiştiği görülmektedir. Tepkilerinde tutarsız olan birincil bağlanma kişinin çocuklarının ise kararsız bağlandıklarını göstermektedir. Bunun yanında duygusal olarak mesafeli ve ulaşılması zor olan birincil bağlanma kişinin çocuklarının kaçınan bağlanma tarzına sahip oldukları görülmektedir (Carver ve Scheier, 1998; Eder ve Mangelsdorf, 1997).

Bağlanma stillerinde karakteristik özelliklerin etkisi görülmektedir. Karakteristik özellikler yetişkinlik dönemde oluşan bağlanma stillerini de belirlemektedir. Aşırı kıskançlık ve tutku içeren bir karakteristik özelliğe sahip bireylerin kararsız bağlanma

tarzına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Buna benzer olarak kaçınan bireylerin ise sosyal ortamdan kaçmak için iş hayatını araç olarak kullandıkları görülmektedir (Carver ve Scheier, 1998).

Bu araştırmalar kapsamında bireylerin bağlanma tarzlarının aile ve çevresinden öğrenmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, birincil bağlanma kişisinin (bakım veren) erken dönem yaşantısında çocuğuna karşı tutarsız ilişki kurması, çocukların yetişkinlik dönemine geldiğinde kararsız bağlanma tarzına sahip olmasına sebebiyet vermektedir. Aynı şekilde, birincil bağlanma kişisi, çocuğuna erken dönem yaşantısında reddetme ve ilgisiz tutum sergilediğinde çocuğu yetişkinlik dönemine geldiğinde kaçınan bağlanma tarzına sahip olmaktadır ve baş etme metodu olarak kaçma davranışları sergilemektedir (Brown ve Wright, 2003). Bu bağlamda, bireylerin aile ve evre ile etkileşiminin sonucu olarak bireylerin kişiler arası ilişkilerinde, yakın ilişkilerin kurulmasında ve kişilik oluşumunda katkı sağlayan sosyal öğrenme kuramının önemi ortaya çıkmıştır.

2.3.3. Sosyal ğrenme kuramı

Çocuğun sosyalleşmesi, ebeveynlerin gösterdiği tutum ve davranışları taklit etmesiyle gerçekleşmektedir. Çocuklar ebeveynlerinden saldırganlık davranışlarını öğrenebilirler. Tüm ebeveyn rol davranışlarını, çocuklar oyun sırasında ebeveynlerin davranışlarını model alarak göstermektedirler (Bandura,1963).

Farklı geçmişten gelen çocukların farklı davranışları pekiştirmesinin ve deneyimlemesinin yanı sıra davranışlarında farklılık yaratan çocukların sosyal modellere maruz kalması gerektiği vurgulanmaktadır (Bandura ve Mcdonald, 1963).

Sosyalleşme sürecinin temeli sosyal öğrenmenin gerçekleşmesiyle oluşmaktadır. Kültür, aile, gelenekler ve eğitim, bireyi şekillendirdiği gibi sosyalleşme sürecini yaratan durumlar arasında yer almaktadır. Bireylerin bu ortamlarda doğdukları andan itibaren kimlik algısı oluşmaya başlamaktadır. Kültür ve aile göreneklerine göre, cinsiyete uyum, tutum ve davranışların biçimlenmesi sağlanmaktadır. Cinsiyete göre isim koyarak farklılaşma sağlanır, roller belirlenir ve giyim ve sa modeline kadar cinsiyet aşılamaları yapılmaktadır. Kimlik oluşumundan sonra ocuk; akranları, yetişkinler ve televizyonda gördüğü çoklu modellere maruz kalmaktadır. Değerler, tutum ve davranış kalıpları

ebeveyn-çocuk ilişkisi dışında kuşaktan kuşağa aktarılan daha uzun ve yavaş süren sosyal değişim ile gerçekleşmektedir (Bandura, 1969).

Sosyal öğrenme kuramına göre eylemlilik, bireylerin yaşamının yönünü belirlemek için sorumluluk duygusunun oluşması, yaşamı için sorumluluk alabilmesi ve yaşamı doğrultusunda alabilecek kararları kontrol edebilmesi, yaşama ilişkin aldığı sorumluluğu yapabilme inancı ve ilerleme yönündeki güveni olarak açıklanmaktadır. Öz saygı, öz yeterlilik, iç denetim ve yaşam amaçlarının eylemlilik olarak değerlendirilmesinde bireyin psikolojik yapısının belirleyici olduğu bilinmektedir (Atak, 2011).

Sosyal öğrenmede algı önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle bireylerin davranışlarını öğrenme sürecinde algısal (bilişsel) olarak yaklaşılmaktadır. Bunun yanı sıra bireyler gözlem yoluyla öğrendiği davranışları yansıtmak zorunda değiller, bu davranışlar değişiklik meydana getirdiği gibi getirmeyebilirler de. (Rutledge, 2000).

Sosyal öğrenme kuramı, karşılıklı belirleyicilik, sembolleştirme ve dolaylı öğrenme kapasitesi, öngörü aktivitesi, kendini düzenleme kapasiteleri ve öz yeterliliği kapsamaktadır (Bandura ve Kupers, 1964).

Sosyal öğrenmede karşılıklı belirleyicilik, çevre, birey ve davranışın karşılıklı etkileşimiyle karşılıklı belirleyicilik oluşmaktadır. Bireyler ve sosyal çevre karşılıklı etkilenen sistemlerdir. Sosyo-kültürel çevre kişilik oluşumunu da etkilemektedir (Corvene ve ark., 2001). Bireyin duygu, düşünceleri ve genetik özellikleri bireyin davranışlarını nitelendirmektedir. Bireyin inanışlarına, beklentilerine ve isteklerine göre davranışlar belirlenmektedir. Bu davranışlar daha sonra bireyin düşünce ve duygularını etkilemektedir (Bayrakçı, 2007). Aynı zamanda çevre kişisel karakteristikler ve davranış arasında etkileşim göstermektedir. Bireyler sosyal çevrelerine göre inanışları, istekleri, beklentileri, yaşı, cinsiyeti, kişisel ve fiziksel karakteristiklerinin bir sonucu olarak çeşitli reaksiyonlar göstermektedirler (Bandura, 1989; Bigge ve Shermis, 1999). Bununla birlikte bireyin içinde bulunduğu çevre, davranışı etkilediği gibi bireyin davranışı da o çevreyi etkilemektedir. Örnek olarak saldırgan bir bireyin saldırgan davranışlarda bulunan bir çevre oluşturması verilebilir (Bayrakçı, 2007).

Bireyler yaşantılarını gelecekte hatırlayıp kullanabilmek için zihinsel resimleri veya kelimeleri sembolleştirme yeteneği ile bilgileri depolayabilmektedirler. Bu süreçle

bireyler gözlemlenen davranışları modelleyebilmektedirler. Aynı zamanda bireyler yaşantı yoluyla davranışları öğrendiği gibi gözlemleyerek de öğrenebilmektedirler (Brown, 1999).

Sosyal öğrenme kuramına göre insanların davranışları belirli bir amaca yöneliktir. Önceki yaşantılardan edinilen deneyimler sonucunda henüz gerçekleşmemiş davranışların sonucunda ne olacağı tahminlerle öngörülmektedir. Bu durumda bireyler kendilerini motive edebilir ve önceden tahmin ederek davranışlarını yönlendirebilir. Böylelikle “beklentiler” bireyin önceden tahmin ettiği sonuca ilişkin değerlendirmeleri içerirken, “öngörülü” davranışının da beklentilere göre oluşmasını sağlamaktadır (Bandura, 1989).

Kendilerini düzenleyebilen bireyler sosyal biliş algısına sahip olan bireylerdir. Bireyler kendi duygu ve düşünceleri, motivasyonları ve davranışları üzerine kontrol sahibi olabilmektedir. Bireyler, kendi yaşantılarını, toplumda yaşayış biçimlerini, çalışma durum ve şekillerini, tüm kişisel işlerini başkalarına göre değil kendilerine göre ayarlayabilirler. Bu kişiler, kendini düzenleyebilen kişilerdir (Brown, 1999). Böylelikle bireyler kendisi ve davranışları ile ilgili öz eleştiride bulunabilirler. Gelecekte yaşanılacak olumsuzluklara karşı duyarlı olabildiği gibi olumlu durumların gerçekleşmesine de yardımcı olabilmektedir (Şerbetçioğlu, 2019).

2.3.3.1. Öz yeterlik

Bireyin nasıl hissettiği, düşündüğü, davrandığı ve kendi davranışının önemli olduğuna inancı “algılanan öz yeterlik” olarak değerlendirilmektedir (Bandura, 1989). Bireyin karşılaşmış olduğu zorlukları nasıl aşabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki inancıdır (Senemoğlu, 2015).

Kendine yeterlik, bireyin aldığı sorumlulukları yerine getirip tamamlama, olası problemi çözme, organize etme kabiliyetine olan güvendir (Plotnik, 2009). Öz yeterliliğe ilişkin bu inanış ve güven, amaçlar hakkında düşünme, algılanan başa çıkma yeterlikleri, tercih etme, ortam ve aktiviteler yaratma süreçlerini kapsamaktadır (Malone, 2002).

Bireysel yeteneklerine güveni yüksek olan kişiler, karşılarına çıkan zor durumları başa çıkması gereken bir durum olarak algılayan kişilerdir. Kendi yeteneklerine karşı şüpheleri olan kişiler ise, daha düşük azim ve ulaşılması gereken hedeflere karşı inancı düşük olan kişilerdir. Bu zorluklara karşı kaçınma ve uzaklaşma davranışları

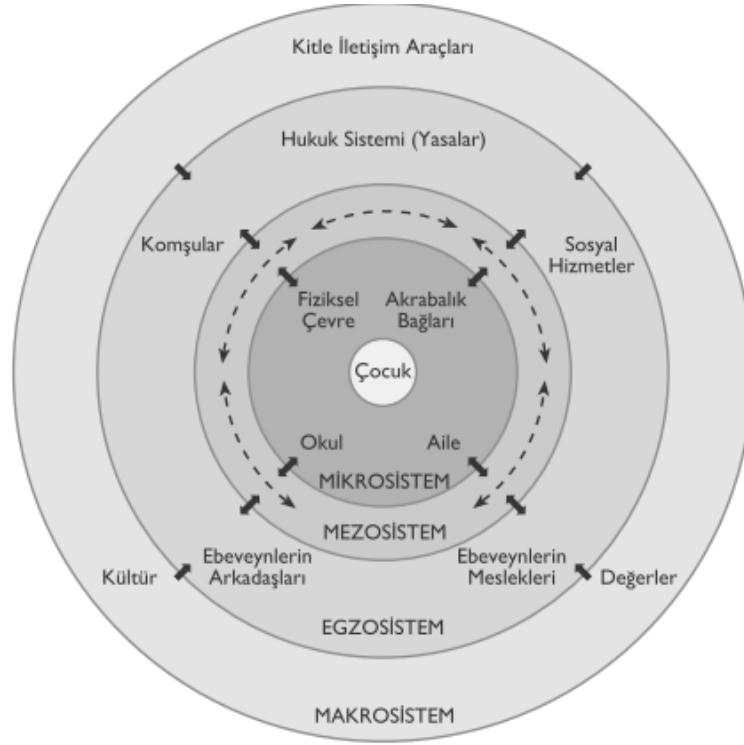
göstermektedirler. Başarısızlık duygusunun oluşmasıyla stres ve depresyona düşmeleri daha kolay olmaktadır (Driscoll, 2000). Bu durum ise özyeterlilik algısını etkilemektedir (Senemoğlu, 2003).

Bireyin öz yeterlilik algısı, yaşamın farklı dönemlerinde gelişim göstermektedir. Bireylerin öz yeterlilik kontrolünü etkili yönetebilmesi bu dönemdeki yaşantılara bağlıdır (Çubukçu ve Girmen, 2007).

2.3.4. Ekolojik yaklaşım kuramı

Ekolojik yaklaşım kuramı, bireyin çevresinde yer alan etmenler kapsamında incelenmektedir. Bireyin çevresiyle olan etkileşimini meydana getiren oluşumları belirleyerek, erken çocukluk döneminden itibaren yaşam boyu çocuğun gelişimini etkileyen bir sistemdir (Bronfenbrenner, 1979).

Çocuğun gelişimine ve olgunlaşmasını çevresinde yer alan bütün ekolojik katmanlar şekillendirmektedir (Härkönen, 2007 akt., Doğan ve Aytekin, 2021). Ekolojik yaklaşımı açısından birbirine göre konumlanmış ve birbiriyle etkileşim halinde olan bu sistemler çocuğun hayatı boyunca gelişim döngüsüne etki eder. Gelişim döngüsüne bağlı olarak çocuk, çevresindeki bireylerin davranışlarından etkilendiği gibi çocukta çevresini etkilemektedir. Bu durum baba-çocuk etkileşimini de kapsamaktadır. Baba da çocuğun çevresinde bulunan önemli etmenlerden birisi olup baba-çocuk arasındaki etkileşimde önemli rol oynamaktadır. Ekolojik yaklaşıma göre baba-çocuk ilişkisinin de dahil olduğu ekolojik çevre mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistemden oluşmaktadır (Bronfenbrenner, 1979; bkz. Şekil 5).

Şekil 5. Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler kuramı (tedmem.org)

Şekil 5'te görüldüğü gibi mikrosistem, çocuğun en fazla etkileşim içinde olduğu kişi veya topluluğun oluşturduğu çevre olarak tanımlanmaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Mikrosistemler çocuğun gelişiminde rol oynayan en önemli faktörlerden birisi olup çocuğun bu sistemle olan etkileşiminin niteliği çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Doğan,2010 akt., Eslek ve Irmak, 2018). Bu bağlamda baba-çocuk etkileşiminde babanın mikrosistemde bulunduğu, çocuğun gelişimsel sürecinde etkili bir faktör olduğu ve çocuğun gelişimini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek yetkinliğe sahip olduğu görülmektedir. Mezosistemler ise çocuğun etkileşim içinde olduğu iki veya daha fazla mikrosistemin arasındaki ilişkileri içermektedir (Bronfenbrenner, 1979). Bu bağlamda çocuk açısından aile-okul, aile-arkadaşlar, aile-öğretmenler arasındaki etkileşimlerin temelini mezosistemler oluşturmaktadır (Clawar ve Rivil, 1991 akt., Doğan ve Aytekin, 2021).

Ekzosistem, mikrosistemlerdeki kişiler aracılığıyla çocuğun gelişimini etkileyen birimleri içermektedir. Burada çocuk, doğrudan etkileşim içerisinde yer almamaktadır (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994). Bunun yanında çocuğun gelişimi için ebeveynin işi ekzosistemde yer almaktadır. Çocuk, ebeveynin işiyle doğrudan ilişki içinde olmamasına rağmen ebeveyninin işi çocuğun gelişimini etkilemektedir. Örneğin, ebeveynin ne kadar

süre çalıştığı, ücreti ve çocuklarıyla alakalı kreşin olup olmaması gibi ebeveynin işleri çocuğun gelişimini etkiler (Aksel, 2009 akt., Eslek ve Irmak, 2018).

Makrosistem, toplumsal bağlamın tümünü oluşturan ve temel olarak kültürle alakalı olan bir sistemdir. Bu bağlamda toplumun bütününe oluşturmaya, bireyin içinde bulunduğu toplumun din, dil ırk, gelenek, görenek, değerler ve tutumlara bağlı olarak sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve toplumsal yaşantıyı barındıran karmaşık bir yapıdır. Böylelikle kültürle alakalı olarak bu yapıyla birlikte var olan makrosistem; mikrosistemi, mezosistemi ve ekzosistemi etkilemektedir (Bronfenbrenner, 1979; Yıldırım ve Işıkhani, 2017).

Ekolojik yaklaşımın erken çocukluk döneminden itibaren yaşam boyu etkisinin devam etmesi önemli bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

2.4. Erken Dönem Uyumsuz Şemaları

Erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin kendisini ve kişiler arası ilişkilerini kapsayan, çocukluk ya da ergenlik döneminde gelişmeye başlayan yetişkinlik döneminde de etkisinin görüldüğü ve şemaya ait izlerinin yaşam boyu devam etmesiyle karmaşık ve işlevsiz örüntüler olarak ifade edilmektedir. Ayrıca erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin kendisini ve insanlarla olan ilişkilerini dikkate alarak, anı, duygu, biliş ve bedensel duyulardan oluşan bilişsel yapıların bütünüdür. Şemalar çocuğun yetiştiği ortamı yansıtır ve ilk olarak ortama göre uyum sağlayan bir işleve sahiptir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Erken dönem uyumsuz şemaları yaşamın erken döneminde başlayan yetişkinlik döneminde de etkisinin devam ettiği, yaşam boyu tekrar eden, kalıcı ve değişime dirençli bilişsel yapılardır (Riso ve ark., 2006).

Erken dönem uyumsuz şemalar, çocukluk deneyimleri sonucunda oluşan kişilik sorunlarının ve daha hafif karakteristik problemlerin bütününe oluşturan yaygın bir modeldir (Young ve ark., 2003). Çocukluk yaşantılarına ait bu sorunları çözmede şemaların izleri, kendilerini tekrarlayarak yaşamın içinde sıklıkla etkisini göstermektedir (Williams ve ark., 1997).

Olumsuz yaşantılara maruz kalan kişilerin duygusal bakımdan yoksun oldukları bilinmektedir (Hawke, Provencher ve Arntz, 2011). Aynı zamanda erken dönem uyumsuz

şemalar, yaşanan olaylar ve psikopatolojik durumlarda bireylerde etkin hale gelmektedir. Etkin hale geldikten sonra dikkat ve hatırlama yoluyla yeni yaşantılarda geçmiş anıların yeniden yapılandırılmasını da etkilemektedir (Young, 1999).

Yaşam olayları, erken dönem uyumsuz şemaları etkin hale getirir. Birey yaşadığı deneyimler sonucunda elde ettiği şema ile tepki verir. Yeniden hatırlayıp elde ettiği şemaya göre tepki vermesinin en önemli etmeni, çocukluktaki olumsuz yaşantılardan tamamen farklı ve sağlıklı gelişim göstermek ve verdiği tepkiye göre kendi kendini iyileştirmek olarak düşünülmektedir (Levy, Blatt ve Shaver, 1998).

2.4.1. Erken dönem yaşam deneyimleri

Şema terapisinin erken dönem yaşam deneyimlerinin etkili olduğu ve bağlanma kuramının da belirttiği gibi, erken dönemde ebeveynlerin çocuklarla etkileşimi son derece önemlidir. Erken dönem uyumsuz şemalarının oluşumunun en temel nedeninin erken dönem olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009).

Bireyler çocukluk döneminde ihmal edilme, terk edilme veya reddedilme durumlarından kaynaklı duygusal yoksunluk, güvensizlik gibi uyumsuz şemalar geliştirmektedirler. Bu durum yetişkinlikte, çocukluk döneminde travmatik deneyimlerine benzer olarak bilinçsizce algıladıkları yaşam olayları tarafından tetiklenir. Çocukluk deneyimlerinde oluşan uyumsuz şemalar yetişkinlikte de tekrarlanırsa keder, utanç, korku veya öfke gibi güçlü olumsuz duygular yaşanır. Aynı zamanda tüm şemalar çocukluk döneminde deneyimlenen travmaya bağlı olarak gelişmemektedir. Birey, çocukluk boyunca ebeveynleri tarafından aşırı korunmuş olabilir. Bu durumda bireyde bağımlılık-yetersizlik şeması oluşmaktadır. (Young ve ark., 2003).

Erken dönem yaşantılarının travma dışında ebeveynleriyle geçiren çocuklarda bilişsel şemaların gelişiminde de etkili olduğu bilinmektedir. Bağlanma ve erken dönem uyumsuz şemalara göre ebeveynler tarafından karşılanması gereken duygusal ihtiyaçlar, öz bakam, sıcaklık, sevgi, ait olma duygusu karşılanmadığında erken dönem uyumsuz şemaların gelişmesine neden olmaktadır. Ebeveynler tarafından çocuğun temel duygusal ihtiyaçları karşılandığında; ait olma duygusu, güvenli bağlanma, özerklik, benlik algısı gibi duyguların yanı sıra ihtiyaçlarına yönelik sağlıklı gelişim gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Young, 1999; Bowlby, 1988). Aynı zamanda ebeveynler çocuklarına sınır

koymadığı zaman bu temel ihtiyaçlar karşılanmamış olduğundan hak görme şemasının geliştiği ortaya çıkmaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Temel duygu gereksinimlerinin karşılanmadığı durumlarda erken dönem uyumsuz şemaların gelişeceğine ve psikopatolojik yatkınlığa etki yapacağı belirtilmektedir (Young, 1999; Bowlby, 1988).

Erken dönem deneyimlerinde şemaların gelişimine yol açan bir diğer yaşantı, bireyin içselleştirmesi ya da önem verdiği kişilerle özdeşim kurmasıdır. Çocuk yaşamında önem verdiği ve model aldığı kişilerin duygu, düşünce, davranış ve deneyimlerini önce içselleştirir daha sonra özdeşim kurar. Model aldığı kişiler genellikle ebeveynlerdir. Aynı zamanda kişiyle kurulan özdeşimin ve içselleştirdiği durumların duygusal mizaç ile ilgili olduğu da düşünülmektedir (Youn, Klosko ve Weishaar, 2009). Bunun nedeni ise mizacın birincil bağlanma kişisi (bakım veren) ile çocuk arasındaki ilişkinin uyumunu etkilemesidir (Young ve ark., 2003).

Şemalar, bireyin erken dönemde içinde bulunduğu olumsuz yaşantıları yansıtmaktadır. Bu nedenle yetişkinlik döneminde yaşanan olumsuz bir olay karşısında şema aktive edilir ve birey erken dönemde ebeveynleriyle yaşadığı olumsuz durumları hatırlar. Daha sonraki dönemlerde akran, okul, kültür gibi faktörlerle daha belirli hale gelir. Bu durum erken dönem uyumsuz şemaların gelişmesine neden olmakla birlikte bireylerin yaşam deneyimleriyle birlikte erken dönem uyumsuz şemalarını şekillendirir (Nordahl, Holthe ve Haugum, 2005).

2.4.2. Şema alanları ve erken dönem uyumsuz şemaları

Temel duygusal ihtiyaçları karşılanmamış bireylerin şema alanlarıyla erken dönem uyumsuzluk şemalarının birbiriyle ilişkili olduğu aşağıda açıklanmıştır (Young ve ark., 2003):

Alan 1. Ayrılma ve Dışlanma Şema Alanı: Birincil bağlanma kişisi (bakım veren) tarafından çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarının (güvenlik, sevgi, bakım, istikrar) karşılanmaması ile gelişen şema alanıdır. Bu alandaki bireyler güvenli bağlanma gerçekleştirememişlerdir. Bireyler sevgi, aidiyet, kabul edilme gibi ihtiyaçlarının hiçbir zaman giderilemeyeceğine inanırlar. Bu şema alanına ait bireylerin terk edilme-istikrarsızlık, güvensizlik-suistimal, duygusal yoksunluk, kusurluk-utanç ve sosyal izolasyon-yabancılaşma gibi erken dönem uyumsuz şemalarla örtüştüğü görülmektedir.

Terk edilme-İstikrarsızlık şeması, bireyler tutarsız tutum sergileyen ebeveynlere sahiptirler ve ihtiyaçları istikrarlı bir şekilde karşılanmamıştır. Bu nedenle hayatındaki önemli kişilerinde istikrarsız olduğunu düşünürler. Önem verdikleri kişiler için; başkaları için kendilerini terk edecek ve o kişilerin varlığı bir şekilde olmayacak gibi beklenti içerisine giren kişilerdir.

Güvensizlik-Suistimal Şeması, aileleri genellikle istismar ve ihmal etmektedir. Bu bireyler diğer kişilerin yalan söyleyeceklerini, onları aldatacak ve kötüye kullanacaklarını, kasıtlı olarak yada ihmalkarlık yaparak onlara zarar vereceklerini düşünmektedirler.

Duygusal Yoksunluk Şeması, bireyler genellikle duygu olarak soğuk ailelere sahiptirler. Duygusal bağ ihtiyaçlarının karşılanmayacağını düşünmektedirler. Bakım, sevgi, sıcaklık, kabul görme ve korunma gibi ihtiyaçlardan yoksun bırakılan kişilerdir.

Kusurluluk-Utanç Şeması, aileleri genellikle reddedici tutuma sahiptirler. Bu kişiler kendilerinde değersiz, seilmeyen duygusu hissederler ve utanç duygusu yaşarlar. Bu duyguyu yaşayanlar kendilerinde kusur arayan kişilerdir.

Sosyal İzolasyon Şeması, sosyal izole bireyler kendilerini herhangi bir gruba ve topluma ait hissetmezler. Aileleri dışındaki grupların farklı olduğu ve sosyal dünyaya uymadığı düşüncesi içinde olurlar.

Alan 2. Zedelenmiş Özerklik Şema Alanı: Bireyler ebeveynlerinden ayrı bir hayat olmadığı inancına sahiptirler. Bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdüremeyeceklerini düşünürler. Ebeveynler tarafından aşırı korunan ve ebeveynlerin her işini yaptığı bireylerin özerklik durumu olumsuz yönde etkilenmiştir. Bunun yanında temel ihtiyaçlarını karşılamamış ve ilgisiz olan ebeveynlere sahip bireylerin de özerklik girişimlerinin desteklenmesi olumsuz yönde etkilenmiştir. Bireyler, özerklik girişimleri desteklenmemiş, özgüveni gelişmemiş, yetişkinlik döneminde de olumlu kimlik algısından yoksun, bireysel hedefler belirlemeyen kişiler olurlar. Bu şema alanına ait bireylerin bağımlılık-yetersizlik, hastalıklar ve zarar görme karşısında dayanıksızlık, yapışıklık, gelişmemiş benlik ve başarısızlık olarak belirlenen erken dönem uyumsuz şemalarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Bağımlılık- Yetersizlik Şeması, bireyler günlük işleri tek başına yapamayan, sorumluluk alamayan, kararları vermekte zorlanan, günlük problemleri çözemeyecekleri inancına sahip kişilerdir.

Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık Şeması, herhangi bir durumda felaketlerin olacağı ve o felaketlerden korunamayacağı korkusunu barındırırlar.

İç İçe Geçme-Gelişmemiş Benlik Şeması, bireylerin diğer kişilerle arasındaki bireyselleşme sınırının farkında olmama ve duygusal anlamda aşırı yakınlık ve duygusal ilgi davranışı gösterirler. Karşı taraftan sürekli onay alan kişilerin kimlik algısı gelişmemiş olur.

Başarısızlık Şeması, bireyler hayatta başarısız ve yetersiz olduklarını düşünürler. Akranlarına göre, kariyer ve iş alanlarında kendilerini yetersiz hissedeler.

Alan 3. Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı: Bu alana sahip kişiler içsel sınırlar geliştiremezler. Başkalarına karşı saygı gösterme, işbirliği yapma, verilen sözleri tutma gibi konularda sorun yaşarlar. Bu kişilerde bencil, şımarık ve narsistik özellikler görülmektedir. Bu alana ait bireylerde, hak görme-büyüklenmecilik ve yetersiz öz denetim-özdisiplin olarak erken dönem uyumsuz şemaları görülür.

Hak Görme-Büyüklik Şeması, bireyler diğer kişilerden kendilerini üstün görürler, özel hak ve ayrıcalıklara sahip olduklarını düşünürler. Bu kişiler güce önem verirler, baskın ve empatiden yoksun kişilerdir.

Yetersiz Özdenetim-Özdisiplin Şeması, bireyler günlük işlerde yaşanan güçlüklerle karşı dayanamazlar ve sorumluluklarını sonuna kadar götüremezler. Bu kişiler duygu ve dürtü ifadesini denetlemekte zorluk çekerler. Ulaşılması gereken hedeflerde kendilerini disipline edemezler.

Alan 4. Başkalarına Yönelimlilik Şema Alanı: Bireyler başkalarıyla olan ilişkilerini sürdürebilmek ve onların tepkilerinden kaçınmak için onlardan sevgi ve onay alırlar. Bu onay ile kendi ihtiyaç ve isteklerini önemsemezler. Karşı tarafın ihtiyaç ve isteklerine göre hareket ederler. Bu alana ait boyun eğicilik, kendine feda ve onay arayıcılık erken dönem uyumsuz şemaları olarak görülmektedir. Ebeveynlerden onay, sevgi alabilmek için kendi duygularını bastırdıkları görülür. Bu alana sahip bireylerin ebeveynleri çocukların duygusal ihtiyaçları yerine kendi duygusal ihtiyaçlarını önemserler.

Boyun Eğicilik Şeması, bireyler başkalarının olumsuz tepkilerinden ya da terk edilme korkularından kaçınmak için kendi ihtiyaçlarına karşı boyun eğicilik gösterirler.

Kendine Feda Şeması, bireyler önem verdikleri kişilere karşı suçluluk duymamak ve benlik saygısını artırmak için başkalarının ihtiyaçlarını yerine getirirler. Bu durumda bireyler kendi ihtiyaçlarını yerine getiremediğinden kızgınlık duyarlar.

Onay Arayıcılık Şeması, güvenli bir benlik duygusu olmayan kişilerdir. Benlik saygılarını sürdürebilmek için karşı taraftan onay arayıcılık beklerler. Tanınmaya, ilgi görmeye ve başkaları tarafından onay beklemeye ihtiyaç duyarlar. Statü, para, kariyer ve sosyal kabule karşı aşırı önem verirler.

Alan 5. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık Şema Alanı: Kişiler, duygu ve dürtülerini bastırırlar. Katı, talepkar, duyguların bastırıldığı ve cezalandırıcı aile ortamına sahip bireylerde görülmektedir. Bu aile ortamında yetişen çocuklar sürekli dikkatli olmaları gerektiğini hissederler. Bu alan karamsarlık, duyguları bastırma ve yüksek standartlar-aşırı eleştiricilik gibi erken dönem uyumsuz şemalarıyla örtüşmektedir.

Karamsarlık-Olumsuzluk Şeması, birey hayatın olumlu yönlerini değersizleştirip olumsuz yönlerine odaklanır. Hayatında görünen her şeyin abartılı bir şekilde yanlış gideceği yönünde aşırı endişe, kaygı ve uyarılmışlık duygu durumuna girerler.

Duyguları Bastırma Şeması, çevresi tarafından reddedilme tutumuna karşı utanç duygusundan kaçınmak ve çevresindeki duygusal etkileşimin yok olmaması için duyguların aşırı baskılanmasıdır.

Yüksek Standartlar-Aşırı Eleştiricilik Şeması, aşırı eleştiricilikten kaçınmak için bireylerin ulaşılması güç yüksek standartları karşılama çabasını içerir. Baskı duygusu sonucunda başkalarına karşı aşırı eleştiriciliği içerir. Yüksek standartlar genellikle mükemmelliyetçi ebeveynlik ile ilgilidir.

Cezalandırıcılık şeması, bireyin yaptığı hatalar karşısında cezalandırılması gerektiği ve bu hataların ceza ile çözüldüğü inancına dayanır. Bu kişiler kendilerine ve başkalarına karşı aşırı öfkeli ve hoşgörüsüz olurlar.

Erken dönem uyumsuz şemalar, bireylerde görülen klinik durumun belirtilerini kişiler arası ilişkilerde oluşan sorunların ve bireyin kendi kişiliğine ilişkin sorunların altında yatan hazırlayıcılar olarak göstermektedir. Bu bağlamda bireyin kişilikle ilgili

psikopatolojileri erken dönem uyumsuzluk şeması ile farklı şemaların birleştirilmesiyle kavramsallaştırılmıştır (Young, 1999; Young ve ark., 2003).

Sözü edilen şema odaklı kuramsal çerçeveden hareketle, kişiler arası ilişkilerle psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin varlığı desteklenir niteliktedir (Soygüt ve Savaşır, 2001; Soygüt ve Türkçapar, 2001). Aynı zamanda ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirliler arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu düşünülmektedir (Sheffield ve ark., 2006). Algılanan ebeveynlik biçimi ve kaygı, depresif belirtileri arasındaki ilişkide de şemaların aracı rolü olduğu görülmektedir (Harris ve Curtin, 2002). Bu bağlamda, şemaların aracı rolüne göre algılanan ebeveynlik biçimleri önem kazanmıştır.

2.5. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Birincil bağlanma kişinin (bakım veren) çocuğunun bakımını gerçekleştirmesi hayatta kalması için değil, aynı zamanda gelecek dönemde çocuğunun davranışlarını şekillendirmesi içinde büyük öneme sahiptir. Ebeveynlik, çocukla iletişimin kurulması ve çocuğa rehberlik edip davranış kazandırmasına yönelik büyük çabanın öznesidir (Kömürcü, 2014).

Ebeveynlik ve erken dönem uyumsuzluk şemaları, Bowlby'nin bağlanma kuramından hareketle, temelde Bowlby ve Ainsworth'un bağlanma stilleriyle olan ebeveyn-çocuk etkileşiminin temsilleri olarak tanımlanmaktadır (Young ve Lindeman, 1992).

Çocuklukta karşılanması gereken evrensel temel duygusal gereksinimler bulunmaktadır. Bu temel gereksinimler, birincil bağlanma kişisi ile güvenli bağlanma, özerklik, kimlik algısı, yetkinlik ile duyguların ifade edilmesi olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin psikolojik yönden sağlıklı ve uyumlu olması için bu temel duygusal gereksinimlerin erken dönem yaşantılarında karşılanması gerekmektedir. Şemaların kökeninde erken dönem yaşantılarında ebeveyn-çocuk etkileşiminin önemi vurgulanmaktadır. Özellikle çocuklukta örseleyici erken dönem yaşantılarından kaynaklı erken dönem uyumsuz şemalarının belirdiği görülmektedir. Buna göre, başta bağlanma kuramı olmak üzere, literatürde ebeveynlik ile ilgili pek çok kuramda da değinildiği gibi; çocuğun ailesine ilişkin temsilleri ve tüm yaşantılara ilişkin temsilleri yansıttığından yaşamın erken dönemlerinde ebeveyn-çocuk arasında yaşanan etkileşimlerin büyük önem taşıdığı görülmektedir (Young ve ark., 2003).

Erken dönem uyumsuz şemaların gelişimi; gereksinimlerin engellenmesi, örselenme, aşırı korunma, önemli diğer kişilerin seçici içselleştirilmesi ve seçici özdeşim kurmayla ilgilidir. Bu kavramsallaştırmanın temelinde, erken dönem uyumsuz şemaların da temelini oluşturan çeşitli ebeveynlik biçimleri değerlendirilmektedir (Young, 1994). Kurama göre algılanan ebeveynlik biçimleri; Kuralcı-Kalıplayıcı, Küçümseyici-Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü-İstismar Edici, Aşırı Koruyucu-Evhamlı, Koşullu-Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici-Sınırsız, Kötümser-Endişeli, Cezalandırıcı, Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran ebeveynlik alt boyutlarında tanımlanmaktadır (Young ve ark. 2003).

2.5.1. Erken dönem uyumsuz şema modeli ile algılanan ebeveynlik biçimleri çerçevesinde yapılan araştırmalar

Algılanan ebeveynlik biçimlerinde, anne-babanın tutum ve davranışlarından erken dönem uyumsuz şemaların oluşmasını etkileyen, anne -babanın veya bakım verenin çocukla olan ilişkisi ile yaşamın devamındaki yaşantılara bağlı farklı çalışmalar bulunmaktadır (Lumney ve Harkness, 2007).

Algılanan ebeveynlik biçimleri, kişilik bozuklukları ve erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkiye yönelik yürütülen bir çalışmada; babaların reddedici tutumunun beş şema alanından zedelenmiş sınırlar hariç diğer dört şema alanı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Thimm, 2010).

Mevcut çalışmada, mükemmelliyetçi ebeveynlik, Kuralcı-Kalıplayıcı ve Koşullu-Başarı Odaklı ebeveynlik algılarının alt boyutlarında ilişki olduğu bulunmuştur (Sheffield ve ark., 2006).

Algılanan ebeveynlik biçimleri ile psikolojik açılarından ilişkiyi araştıran ve klinik ortamda yürütülen bir çalışmada, Aşırı Koruyucu-Evhamlı Ebeveynlik biçimi ile psikolojik belirtiler arasındaki bağın güçlü olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin erken dönem uyumsuz şemalarının etkisi olduğu anlaşılmaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008).

Algılanan ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin yordayıcısı olduğu kişilerarası şemaların etkisini inceleyen bir çalışmada; baba formları açısından, Kuralcı-Kalıplayıcı, Küçümseyici-Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kötümser-Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran

ebeveynlik algıları ile kişiler arası şema modelinden Düşmanlık boyutu arasındaki ilişkinin yüksek olduğu görülmektedir. Burada Düşmanlık boyutunun kişiler arası şemalarda aracı rolü olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda babaya ilişkin belirlenen ebeveynlik algısı arttıkça Düşmanlık boyutunun da artmakla birlikte psikolojik belirtiler de görülmektedir. Yine aynı çalışmada, babalarını Koşullu-Başarı odaklı algılayan bireyler kişiler arası şemaların Pasiflik boyutu ile tanımlanmaktadır. Buna göre bireyler, babalarından ilişkideki kontrolü ele almalarını istemektedirler ve babalarının onların bu isteklerini karşılayacağını beklemektedirler. Bir diğer bulguda ise, babalarını Küçümser-Kusur Bulucu algılayan bireylerin Dostluk boyutunun tamamlanmadığı görülmektedir. Buna göre, bireyler, babalarına dostça yaklaştığında bile babalarından dostluk ve yakınlık göremeyeceğini düşünmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009).

Erken dönem uyumsuz şemalarının çocukluk döneminde ihmal ve istismar yaşantıları ile ilgili çalışmalarda reddedici, ilgisiz, aşırı kontrolcü anne-baba algılamalarının ihmal ve istismar edici boyutlarının erken dönem uyumsuz şemalarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Waller ve ark., 2001).

Aile işlevleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda, Duygusal Yoksunluk şemasından kaynaklı olumsuz aile işlevinin psikolojik belirtilere yol açtığı görülmektedir. Buna göre, Duygusal Yoksunluk şemasının olumsuz ebeveyn tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Kapçı ve Hamamcı, 2010).

Yapılan araştırmalara göre, erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda bireylerin çocukluk dönemindeki travmatik yaşantılar, çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantıları, arkadaş çevresi ve kültürün yanı sıra algılanan ebeveynlik biçiminin etkili olduğu görülmektedir (Hart ve Walker, 2002; Dobson, 2010; Young ve ark., 2009; Fischer ve ark., 2016). Benzer şekilde, algılanan ebeveynliğin psikolojik alt boyutunda; ebeveynin yakınlık derecesi, ebeveyn kontrolü ve sağlıklı tutumunun bireyin yaşantısına yansıdığı görülmektedir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Ebeveyn stillerine göre soğuk, mesafeli ve müdahaleci ebeveynlik tutumuna karşı Duygusal Yoksunluk ebeveynlik algısını algılayan bireyler gözlenmiştir. Buna göre, ebeveyn stillerinin erken dönem uyumsuz şemasıyla ilişkili olduğu, çocuklukta erken dönem yaşantılarına bağlı olarak ebeveynin yakınlık derecesi ve ebeveyn-çocuk arasındaki duygusal etkileşimin psikolojik belirtileri arasında da ilişki olduğu yapılan çalışmalarla görülmektedir (Mccarthy ve Lumley, 2012; Williams, Ciarrochi ve Heaven, 2012).

Bireylerin algılanan ebeveynlik biçimlerinin bir diğer psikolojik yönü ise bebeklik döneminde birincil bağlanma kişisi ile bebeğin karşılıklı etkileşimlerinin (duygusal ihtiyaçların karşılanması, sevgi) niteliğine bağlı olarak erken dönem uyumsuz şema tipinin geliştirilmesidir. Örneğin; birincil bağlanma kişisi tarafından duygusal istismara (reddedilme, gasp, alay) maruz kalan bir bebeğin yetişkinlik dönemine geldiğinde EDU şeması aktive edilir ve yaşantıları içselleştirmesiyle başkaları tarafından terk edilme, zarara açık olma ve yetersiz öz denetim beklentilerini gerçekleştirir. Buna bağlı olarak da olumsuz yaşantılar yoluyla aktive edilen şemanın etkisinin algılanan ebeveynlik biçimine de yansıdığı görülmektedir (Mccarthy ve Lumley, 2012). Bu bağlamda bebeklik döneminde bebeğin hem farkındalık hem de kabul etme kapasitesine göre birincil bağlanma kişisi(bakım veren) bebeğin duygularına uyum sağlayabilir ve eş zamanlı olarak duygulanımı geri yansıtip bebeğin yararına olacak şekilde tolere edebilir (Fonagy ve Target, 1997).

Erken dönem uyumsuz şema modeli ile algılanan ebeveynlik biçimlerinde yapılan araştırmalara göre; yetişkinlerdeki olumsuz yaşantıların eğilimsel farkındalığının güvenli bağlanma ile ilişkili olduğu kanıtlanır niteliktedir (Pepping ve Duvenage, 2016).

Bireyin kendi potansiyelini üst seviyeye çıkarması, psikolojik iyi oluş ve bütünlük için gerekli temel psikolojik gereksinimlerin karşılanması gereği ortaya çıkmıştır (Ryan ve Deci, 2000). İnsan yaşamının ilk yıllarından itibaren özerklik, yeterlik, ilişki gibi temel psikolojik ihtiyaçlarına anne-baba tarafından cevap verilmesi gerekmektedir (Walczak ve Burns, 2004). Ebeveyn- çocuk arasındaki gerçek ve içten gelen duyguların karşılanması durumu duygusal erişilebilirliğin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Gökçe, 2013).

2.6. Duygusal Erişilebilirlik

Bağlanma kuramıyla özdeşim kuran duygusal erişilebilirlik, sadece ebeveynlere yönelik değil, ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkinin niteliğine de vurgu yapmaktadır (Bringen, 2000).

Bebeklik döneminin ilk yıllarından itibaren bebekler birincil bağlanma kişisinin olumlu tepkisine karşı güven hissi oluşturur ve sosyalleşir. Çocuk büyüdükçe ilişkileri, davranışları değişir ve anne-babanın ebeveynliğine göre farklılık gösterir (Walczak ve Burns, 2004). Bu nedenle çocukluğun ilk yıllarında anne-baba-çocuk arasındaki duygusal bağlanmanın önemi ortaya çıkmaktadır (Lum ve Phares, 2005). Örneğin; anne-babaların

çocuklarına karşı gösterdiği tutumları olumlu algılayan çocukların EDU şemalarına bağlı psikolojik boyutlarının daha az görüldüğü, anne ve babalarına güvenli bir şekilde bağlandıkları belirtilmiştir (Rigby, 1993; Troy ve Sroufe, 1987).

Anne-babaya duygusal erişilebilirlik kavramı, ilgili literatür araştırmalarındaki kapsamlı tartışmaların doğrudan annenin çocuğuna olan duygusal etkileşimin etkisi üzerine yapıldığı görülmektedir (Gökçe, 2013). Bunun yanında, babanın da aile yaşamındaki babalık rolü annenin ebeveynlik rolü kadar önemlidir. Başlangıçta, babanın çocukla ilişkisinin kapsamı araştırmalarda fazla değildir. Ancak son zamanlarda baba-çocuk ilişkisinin etkisi önemli görülmeye başlanmıştır (Adler, 2004). Tarihsel süreçlerde, babaların gelişimsel psikopatolojisinin araştırılması ve tedavisine yönelik çalışmaların gerekli araştırmalara dahil edilmediği görülmüştür. Bu bağlamda sadece annenin psikopatolojik açıdan değil, babaların da psikopatolojisi dahil edilerek anne ve babanın çocuklar üzerindeki duygusal etkileşimi ve davranışlarının önemi ortaya çıkmış ve bu tutum ve davranışların çocukları etkilediği belirtilmiştir (Phares ve ark., 2005).

Duygusal erişilebilirlik, ebeveyn-çocuk etkileşiminde bireylerin karşılıklı olarak duygularını ifade etmesidir. Ebeveynin duygusal ifadesini hem çocuğa aktarması hem de çocuğun duygusal ifadesini anlamasını vurgular (Bringen, 2000). Aynı zamanda ebeveyn- çocuk etkileşiminde ebeveyn duyarlılığı sadece çocuğa karşı uygun davranışsal ve duygusal niteliği değil, çocuğun duygusal ipuçlarını ne kadar iyi anladığına da bağlıdır (Easterbrooks ve Bringen, 2005).

Bebeklik ve erken dönem çocukluk yaşantılarındaki ebeveyn-çocuk etkileşiminin bazı davranışsal özellikleri belirtilmiştir (Easterbrooks ve Bringen, 2005).

2.6.1. Duygusal erişilebilirliğe ilişkin davranış özellikleri

Ebeveyn çocuk etkileşiminin niteliğini artıran en önemli etmen, çocuğun özerkliğine saygı duyulan bir aile sistemine sahip olmaktır (Tuzcuoğlu, 2004). Bu anlamda ebeveyn ve çocuk ile ilişkili olan davranış özellikleri duygusal erişilebilirlik kavramı çerçevesinde açıklanmıştır (Biringen, Robinson ve Emde 1998; Easterbrooks ve Biringen, 2005):

Ebeveyn Duyarlılığı: Çocuğun fiziksel ve duygusal ipuçlarına ve etkileşimine ebeveynin yanıt verme sürecini ele alan davranış özelliğidir. Ebeveyn duyarlılığında ebeveynin çocuktan aldığı ipuçlarını anında cevap vermesi beklenir. Ebeveyn, çocuktan duygusal ve

ihtiyaçlarına yönelik ipuçlarını alır, duyarlı ve esnek bir şekilde yanıt verir. Duyarlılık boyutunda duygusal kontrol ve duygusal ifade en önemli kritik noktayı oluşturmaktadır. Örneğin, ebeveynin çocuğuna karşı sergilediği sevecenlik ebeveyn duyarlılığı olarak görülse de, bu sevecenlik yaklaşımını zoraki ya da sahte olarak sergilemesi söz konusu ise “göreceli duyarlı” olduğu anlamına gelmektedir.

Ebeveyn Yapılandırması: Ebeveyn yapılandırması temelde, çocuğun özerkliğine müdahale etmeden yapılandırmayı sağlar. Çocuğun zerklik bileşeninde, kural koymayı, düzenlenme yapmayı ve çocuğun özerkliğini temel alarak çocukla gerçekleştirilen etkileşimi içermektedir. Ebeveyn yapılandırmasında en önemli etmen, ebeveynin çocuğa verdiği destek ve çocuğun verilen desteğe yanıt vermesidir.

Müdahale ve Müdahaleci Olmama: Aşırı koruyucu ve baskın olmadan ebeveynin ocuk için duygusal anlamda orada olması ve gerektiğinde erişilebilir olması anlamına gelmektedir.

Düşmanca Olmama ve Düşmanca Duygular: Ebeveynin ocuğa karşı olası durumlarda sabırlı, sakin ve öfke kontrolünü sağlayabilmesini içermektedir. Düşmanca olmayan ebeveynin gerektiğinde ve ortama uygun bir şekilde saldırgan dürtülerini kontrol etmesi ve öfkesini kontrollü bir şekilde ifade etmesi gerekmektedir.

Çocuğa ilişkin davranış özellikleri temelinde “ocuğa ait tepkiler” ve “katılım” yer almaktadır. Çocuğun zerk olarak aktivitelerde bulunması ve yer aldığı aktivite sırasında ebeveynine duygusal ifade olarak yanıt vermesi “ocuğa ait tepkiler” olarak nitelendirilmektedir. Çocuğun oyun ve etkileşimine ebeveynini de katması “katılım” davranışında bulunduğunu göstermektedir. Duygusal erişilebilirliğe ilişkin davranış özellikleri, ebeveyn-ocuk arasındaki etkileşim ve ilişkinin niteliğini yansıtan bileşenleri içermektedir (Lum ve Phares, 2005).

Hem anne hem babanın duygusal erişilebilirliğini ele alan bir çalışmada, babanın duygusal erişilebilirliğinin erkek çocukların dışsallaştırılmış davranış problemlerinde anlamlı bir fark yaratmadığı, babanın düşük duygusal erişilebilirliğinin kız çocuklarının iselleştirilmış davranışlarında anlamlı bir fark yarattığı bulunmuştur (Bosco ve ark., 2003).

Her iki ebeveynin çocukla kurduğu duygusal etkileşim açısından cinsiyete göre yapılan bir çalışmada, annenin duygusal erişilebilirliği ile çocuğun işlevselliği arasındaki

ilişkinin babanın duygusal erişilebilirliği ile çocuğun işlevselliği arasındaki ilişkiye göre daha güçlü olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda her iki ebeveynin de duygusal erişilebilirliğinin anlamlı bir ilişki gösterdiği görülmektedir. Buna göre ebeveynin duygusal erişilebilirliği azaldıkça çocukta problemli davranışın arttığı görülmektedir (Lum ve Phares, 2005).

Ebeveyn duygusal erişilebilirliğinde çocuğun cinsiyetini değerlendiren bir çalışmada erkek çocuklarının babalarının erişilebilirliğine ilişkin algısında yaş değişimine bağlı olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak kız çocuklarının yaşa değişimine bağlı olarak babalarını daha az erişilebilir buldukları görülmüştür. Aynı zamanda hem kız hem erkek çocuklarının yaşı ilerledikçe babalarıyla olan bağlılığının azaldığı ortaya çıkmıştır (Lieberman ve ark., 1999).

Ebeveynlerin duygusal uygunluğu çocuğun kendini ifade etmesini de etkiler (Bringen, 2000). Kendini ifade edebilen bireyin benlik algısı ve özdenetim yönünden güçlü olmasının temel nedeni, ebeveynin duygusal erişilebilir olmasıdır (Krampe ve Fairweather, 1993). Bu bağlamda bireyin özdeğer yaratmasında diğer insanlarla ilişkisinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Harter, 1993).

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin olumlu ya da olumsuz etkileşimde kendilerini yıpratmadıkları görülmektedir (Kazumata, 1999). Bu bireyler, kişiler arası ilişkilerde başkaları tarafından kabul ve onay görme, başkalarıyla yakın ilişkiler kurma ve sürdürebilme gibi temel sosyal becerileri yüksek kişilerdir (Şahin, 2013). Bu doğrultuda duygusal erişilebilirliğin ve bundan kaynaklı benlik saygısının kişiler arası ilişkilerdeki önemi ortaya çıkmaktadır (Buhrmester ve ark., 1988).

2.6.2. Duygusal erişilebilirlik çerçevesinde kişiler arası ilişkiler

Kişiler arası ilişkiler kavramı, bireylerin başka kişilerle olan ilişkilerinde yaşanan duygu, düşünce ve davranış biçimlerini ifade etmesidir (Plutchik, 1997).

Bireylerin kişiler arası ilişkileri ve duygusal yaşantılarına bağlı tepkilerinin belirlenmesinde çocuk ile birincil bağlanma kişisi arasında oluşturulan güvenli bağlanmanın ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Main, 1990). Güvenli bağlanma ile kişiler arası ilişkilerde çocuk kendine ve dünyaya ilişkin bilgiler edinmeye başlar ve bu bilgiler doğrultusunda kendisinde zihinsel temalar oluşturur. Aynı zamanda bu dönemde ihtiyaçları karşılanan çocukların olumlu benlik algısının gelişmesinin olumlu yönde

etkilendiği görülmektedir. Ebeveyn tarafından reddedici, ilgisiz ve bakım konusunda ihmalkar davranıldığında olumsuz benlik algısı gelişmektedir. Böylelikle çocuklarda değersizlik ve sevilmeyen hissinin oluşmasına neden olmaktadır. Erken dönem olumsuz yaşantılarında olumsuz benlik algısı oluşan bireylerin yetişkinlik döneminde başkalarına karşı kaçınan, güvensiz olduğu, kişiler arası ilişki kuramadığı ve sürdüremediği görülmektedir. Bu durumda, yetişkinlik dönemindeki bağlanma nitelikleri de kişiler arası ilişkiler ve duygusal erişilebilirlik arasındaki ilişkiyi etkilemektedir (Bowlby, 1988).

Ebeveyn-çocuk etkileşimi (duygusal erişilebilirlik), ileriki dönemlerde başkalarıyla sürdürülen ilişkiler ile psikolojik sağlık gibi etmenlerin işlevsellik ve uyumunu ifade eden konularda da değerlendirilmektedir. İşlevsellik ve uyum süreçlerinin kişiler arası ilişkilerle alakalı olduğu anlaşılmaktadır. Kişiler arası ilişkiler ve ebeveyn-çocuk etkileşimi (duygusal erişilebilirlik) arasındaki bağlantıda aile ortamı, çocuk yetiştirilme tarzı, ebeveyn tutumları ve aile içi ilişkilerinin etkili olduğu vurgulanmaktadır. Ebeveynler, çocuklarıyla duygusal nitelik anlamında etkileşim kurmadığında, kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin; sürekli öfkeli, terk edilmeye duyarlı, anksiyete duygularına sahip, reddedilme korkusu duyan, duygusal ilişkilerden kaçınan ve olumsuz duyguları bastırmaya eğilimli oldukları görülmüştür (Gökçe, 2013).

Kişiler arası ilişkilerin gelişiminde ve düzenlenmesinde duyguları ifade becerilerinin rolü bireylerin davranış niteliğini belirlemede önemli fonksiyona sahiptir (Meneses ve Diaz, 2017). Olumsuz duygularını bastıran çocukların sosyal bağlamda duygularını ifade edemediğinden olumsuz davranışlar gösterdiği belirtilmiştir (Eisenberg ve ark., 2003). Buna göre, kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesinde duyguları ifade becerilerinin incelenmesi önem kazanmaktadır.

2.7. Duyguları İfade Etme

Duygular, yaşam boyu gelişir ve devam ederek zenginleşir (Köknel, 1997). Ayrıca duygular, fizyolojik ve bedeni harekete geçiren davranışsal etkilerin yanı sıra içsel dünyada görülen duygusal yoğunluğun psikolojik özelliklerini de ifade eder (Lazarus, 1982).

Bireylerin duygularını paylaşma isteği ve paylaşma ihtiyacının altında en güvenilir tetikleyici gücün duygusal olayla ilgili oluşan bilişsel ihtiyaçların olduğu

görülmüştür (Rime ve Zech, 2001). Böylelikle bireylerin duygusal yoğunluğu arttıkça, duygularını paylaşma ihtiyacı ve isteği de artmaktadır. Birey yaşadığı başarısızlık durumundan dolayı oluşan duygusal yoğunluğunda iyileşme sağlayamadıysa paylaşma isteği duymaktadır. Bu duygu yoğunluğu negatif duygu yaşantıları bile olsa tekrar tekrar paylaşma isteği oluşmaktadır (Pennebaker ve ark., 2001).

Duyguları ifade etmenin beden ve ruhen sağlıklı olduğu görülse de, duyguları anlama ve duyguları ifade edebilme becerilerinde güçlük yaşayan bireyler psikopatolojik olabilmektedir (King ve ark., 1990; Pennebaker, 1995; Hoeksama ve ark., 1993). Duyguları ifade etmede kararsız kalan bireylerde depresyon, olumsuz duygu ve kaygı gibi birçok psikopatolojik durum görülmektedir (Katz ve Campbell, 1994). Duyguları bastıran bireylerde ise, yaşadığı olumsuz duygu bunalımının sürekli düşünmeye yol açarak olumsuz duygu ve depresyon belirtilerini uzun süre arttırarak devam ettirdiği belirtilmiştir (Hoeksama ve ark., 1993).

Duyguları ifade etmenin psikolojik iyi oluş ve öznel oluşunun yanı sıra travmatik yaşantıların etkisini de azalttığı görülmektedir. Olumsuz yaşantılardan kaynaklı oluşan duygusal yoğunluğun bastırılması ve paylaşma ihtiyacının kararsızlığı ile “negatif duygu”, yaşanan sıkıntılardan kaynaklı oluşan duygusal yoğunluğun paylaşılması ve ifade edilmesi ile “olumlu duygu”, duygusal yoğunluğun paylaşılması ile sosyal etkileşimin düzenlenmesi ve başkaları tarafından kabulünün artmasıyla “yakınsal ilişki” ifadelerinin geliştiği belirtilmiştir (King, 1993; Keltner ve ark., 1999; Collins ve ark., 1994). Ayrıca yaşanan sıkıntılardan kaynaklı duyguları ifade etmenin bilişsel yeniden yapılandırma, psikolojik iyi oluş ve olumlu duygunun artmasında da etkili olduğu bulunmuştur (Mendolia ve ark., 1993).

Duygularını ifade eden kişiler içsel yaşantılarını ifade etme olanağı bulur. Negatif duygularını açığa vuran bireyler yalnızca içsel sıkıntılarını yansıtmamaktadır, aynı zamanda sıkıntılarla baş etme yöntemi olarak da kullanmaktadır. Bunun yanında negatif duyguları paylaşmak da duygusal durumun değişikliğine neden olmaktadır. Duyguları ifade etmek, bireyin üzüntülü ve sıkıntılı yaşantısı ile bilişsel yapının oluşmasını sağlayarak bireyin duygusal anlamda içgörüsünün oluşmasını destekler (Pennebaker, 1997, 1989).

Duyguları ifade açısından olumsuz yaşantıları ifade etmenin duygusal iyileşmeye katkısı olup olmadığına yönelik çalışmalarda; duyguları paylaşmanın duygusal yoğunluk

yükünü değiştirmediği ve azaltmadiği görülmüştür (Zech ve Rime, 2002). Bunun nedeni ise, bireyin geçmişte yaşadiğı olumsuz duyguları paylaşırken bu duyguları yeniden yaşamasına neden olmasıdır. Negatif duygu olmasına rağmen bu durum çok belirsizdir. Genellikle bireyler duygusal yaşantıları paylaşmaya isteklidirler (Rime ve Zech, 2001). Benzer bir şekilde olumsuz yaşantılarını paylaşan bireyler iyi hissetmediklerini ancak duygusal anlamda ifade yönünden öznel olarak iyi hissettiklerini belirtmişlerdir (Zech,1998). Bu durumda olumsuz duygularını paylaşmada iyi hissedilmemesinin nedeninin paylaşma ihtiyacı ve isteğiyle ilgili olduğu düşünölmektedir (Zech, Rime ve Nills, 2004). Bu durumda, duyguları paylaşmak psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş sonuçları açısından fark oluşturabilmektedir(Zech ve Rime, 2002).

Duyguları ifade etmenin yanında bireylerin duygularını fark etmesiyle duygusal farkındalığın oluşmasının psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluş sağlığında etkili olduğu düşünölmektedir. Bu ereve de duygusal farkındalığın ve duyguları ifade etmenin psiko-eğitim uygulaması aracılığıyla psikolojik ve öznel iyi oluş açısından iyileştirici rolü olduğu ifade edilmektedir (Kuzucu, 2006). Duyguları ifade etmede duygunun anlamı, i ve dış uyarıcıların bireyde yarattiğı değişme ve etki bütünüdür (Köknel, 1997). Bu anlamda bireyde güvenilir ve tetikleyici gücün etkisiyle oluşan duygu yoğunluğunu ifade etmenin, paylaşma ihtiyacının ve isteğinin oluşmasında yukarıda belirtilen kavramların açıklanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Duygusal Farkındalık: Bireylerin kendisinin ve başkalarının duygularını tanıma ve tanımlama becerisidir (Lane ve ark., 2000).

Duyguları İfade Etme Eğilimi: Bireylerin duyguları ifade ederken pozitif, negatif ve yakınlık ilişkisi ile ilgili yaşadiğı duyguları dışa vurma eğilimidir (King ve Emmon, 1990).

Duyguları İfade Etme: Bireylerin olumlu-olumsuz yaşantılarla oluşan duygularını yakınındaki kişi veya kişilerle paylaşması ve ifade edebilmesi durumudur (Rime ve ark., 1998). Aynı zamanda duygularını ifade etmek, kişiler arası etkileşimin fiziksel teması ve kabulü ile ortaya çıkan yakınlık ifadesinin oluşmasıyla da ilişkilidir (Diener ve Emmons, 1984).

Psikolojik İyi Oluş: Bireyin kendilik algısının ve potansiyelinin farkında olmasıdır. Bir diğer deyişle, bireyin kendini bağımsız hissetmesi, kendinden memnun, güvenilir, yakın

ilişkiler geliştirmesi, yaşamın amacı ve anlamının bilincinde olma potansiyellerinin farkında olması ve bu potansiyelleri geliştirmeye yönelik aktarmasıdır (Keyes ve ark., 2002). Yani psikolojik iyi oluş bireyin mutlu olması ve sıkıntılı durumları azaltması değil, kendileri için olumsuz durumlarda da amaçlarına ulaşamaya çalışmasıdır (Ryff ve Singer, 1998).

Öznel İyi Oluş: Bireyin o anki durumunda ne kadar mutlu olduğu ve yaşamdan ne kadar haz ve doyum aldığı ile ilgili kendini değerlendirmesidir (Diener ve ark., 2002). Duyguların paylaşılmasıyla bireyin kendi duygusal yükünün azalıp azalmadığını hissetmesine dair içgörüsel değerlendirmesidir (Zech ve Rime, 2002).

Duyguları ifade etmede değerlendirilen bu kavramlar çerçevesinde, psikolojik iyi oluş ve öznel iyi oluşun genel anlamda bireyin kendini iyi hissetmesiyle ilgili olduğu görölmektedir (Keyes ve ark., 2002). Ayrıca, öznel iyi oluş çerçevesinde kendini değerlendiren bireylerin psikolojik iyi oluşunun da olumlu anlamda etkilendiği ortaya çıkmıştır (Diener ve ark., 1997).

Pozitif duygusu (PD) yüksek olan kişilerin kendilerini daha iyi hissettikleri, dışa dönük oldukları ve sosyal çevreyle ilişkilerinin daha iç içe olduğu görölmektedir. Negatif duygusu (ND) yüksek olan kişilerin ise, kendini yansıtmada isteksiz, kişiler arası ilişkileri zayıf ve bilişsel yapıların bozulmasıyla algılamada değişiklik olduğu görölmektedir (Watson ve Clark, 1984; Collins ve Ganner). Aynı zamanda, insanlardan duygularını hatırlanması istediğinde mutlu insanların daha çok pozitif duyguları ifade ettiği, mutsuz insanların da daha çok negatif duyguları ifade ettiği görölmüştür (Diener ve ark. 1984).

Duygu değerlendirilmesinde, ruh sağlığı uzmanlarına göre, psikolojik iyi oluş açısından bireylerin yaşadığı sıkıntılarla oluşan duygusal yoğunluğun paylaşılması pozitif duygunun (PD) gelişmesine, duygusal yoğunluğun bastırılması ve paylaşılmaması negatif duygunun (ND) gelişmesine yol açtığı düşünölmektedir (Pennebaker, 1995; Stanton ve ark., 2000). Öznel iyi oluş halinin yüksek olması pozitif duyguların negatif duygulara göre fazla, öznel iyi oluş halinin düşük olması ise negatif duyguların pozitif duygulara göre fazla olmasıdır (Hills ve Argle, 2001). Ayrıca psikolojik iyi oluş ile öznel iyi oluş arasındaki bir diğer fark ise; psikolojik iyi oluşun bireylerin amaçları doğrultusunda belirlenirken, öznel iyi oluşun ise bireylerin yaşam doyumuna göre belirlendiği ortaya çıkmıştır. Örneğin, fakir ölkelerde kültürel açıdan mutluluk olarak görölen maddiyata önem verilmesiyle bireylerin maddi yönden ihtiyaçlarını karşılayamaması bir eksiklik

olarak görüldüğünden negatif duygu eğilimine yöneldiği belirtilmiştir. Bu durumda bireyler ekonomik doyuma ulaşamadığından öznel iyi oluşu etkilediği gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bireylerin maddi yönden gelirleri arttıkça öznel iyi oluş bakımından duygu yaşam kalitesinin de arttığı görülmüştür (Diener ve Diener, 1995).

Statü, makam ve kariyer bağlamında belirlenen amaçlara sahip olan kişilerin de pozitif duygu eğilimine yöneldiği yani psikolojik iyi oluş çerçevesinde olumlu duygularının geliştiği belirtilmiştir. Hayata daha pozitif baktıkları ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak ekonomik yönden iyi olan ülkelerin psikolojik iyi oluş anlamda pozitif duygu ifadelerini daha çok kullandıkları görülmüştür (Myers ve Diener, 1995). Psikolojik oluş ile yaşam amacının yükselmesi arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Yaşam amacının yüksek olmasının sağlık açısından pozitif iyi oluşu olumlu yönde etkilediği, depresyon belirtilerini de olumlu yönde azalttığı belirtilmiştir (Pinquart, 2002).

Duyguların ifade edilmesi, kişiler arası ilişkilerin düzenlenmesi ve sürdürülebilirliği ile kişilerin başkaları tarafından kabul edilebilirliği için yakın ilişkilerin kurulması açısından da önemli olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte duyguları ifade edebilmenin kişiler arası ilişkilerde ve kişinin ruh sağlığında önemli etkisi vardır. Bu nedenle duyguları ifade etmede en önemli görevlerden biri ise, kişiler arası ilişkilerde bireyin nasıl hissettiği duygusunu karşı tarafa ifade edebilmesidir. Aynı zamanda duyguları ifade etmenin bir diğer önemli görevi kişilerin duygularını sosyal ilişkilere uyumlu, karşılıklı ve tamamlayıcı nitelikte açığa vurabilmesidir (Ekman, 1993).

Duygularını açığa vurmeyen kişilerin karşı tarafla çatışmaya girmemesinden kaynaklı duygularını ifade etmeme durumunu stratejik ve planlı olarak kullandığı ortaya çıkmıştır (Nyklicek ve ark, 1992). Yani duyguları ifade etmeyen bireylerin bilerek duygularını bastırdığı görülmektedir. Bu bağlamda negatif duygulara sahip kişilerin pozitif duygularını kullanarak maskeleyiği ortaya çıkmıştır. Mutluluk, üzüntü ve öfke en çok bastırılan duygulardır. Maskelenen duygunun en çok öfke duygusu olduğu belirtilmiştir. Bu duygusal etkileşimlerin rolüne bakıldığında mutluluğun taklidi yapılırken öfke duygusunun bastırıldığı; üzüntünün ise aracı bir rol üstlendiği belirtilmiştir (Hayes, 1999).

Duyguların uzun süre bastırılmasında kültürlerin, inançların, toplum içindeki cinsiyet rollerinin, değerlerin ve düşüncelerin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bunun nedenine bakıldığında kültürlerin, inançların, toplumsal cinsiyet rollerinin ve değerlerin

kişiden kişiye göre değişebildiği görülmektedir. Duyguların ifade edilmesi kişi için olduğu kadar toplum ile uyum için de en sağlıklı durumu ifade etmektedir. Bu nedenle duyguları ifade ediş şekilleri kişiden kişiye farklılık gösterebilir (Beck, 2001).

2.7.1. Duyguları ifade etmeye toplumsal cinsiyet rolleri ile kültürün etkisi

Kültürel olarak cinsiyet rollerinin fonksiyonları duyguları ifade etme ve duygusal farkındalığı etkilemektedir. Araştırmalara göre, duygusal sınırlamanın cinsiyet rollerinin farklılığına yol açtığı görülmektedir. Toplumun kadınlardan duygusal bağlılık ve ilişki odaklı davranışları, erkeklerden ise bağımsızlık ve başarı odaklı davranışları beklediği görülmektedir (Gilligan, 1993).

Kadınlar pozitif duygularını göstermeye ve negatif duygularını bastırmaya erkeklere göre daha çok eğilim göstermektedirler (Hayes, 1999). Cinsiyet rolleri ve duygusal sosyalleşme ile ilgili çalışmalarda kadınlarda öfke, rekabet ve küçük görme gibi duyguların açığa çıkmasının desteklenmediği, yakınlığı sağlayıcı duyguların desteklendiği görülmektedir. Bunun aksine erkeklerin öfke, güç ve güven duygularını açığa vurmada desteklendiği belirtilmiştir (Plant ve ark., 2000). Bu bağlamda toplumsal kültürel duygu etkileşimin sonucunda toplumda kadınlar öfke duygularını göstermezken, erkekler ise zayıflık göstergesi olan korkularını göstermemektedir ((Matsumoto, 1991).

Duyguları ifade etme çerçevesinde evrensel olarak aynı duygu ifadeleri bulunsa da farklı kültürlerle sahip duygu ifadeleri bulunmaktadır (Ekman ve Friesen, 1975; Lutz, 1987). Bu bağlamda duyguları ifade etme biçiminin yaşantı yoluyla, kültürle iç içe olduğu görülmektedir. Kültür, bireye duygularını ifade etmede ne zaman, nerde ve nasıl kullanacağını öğretmektedir (Planalp, 1999).

Çoğulcu ve bireyci toplumlarda duyguları ifade etmede farklılıklar görülmektedir (Okabe, 1973). Özellikle doğu toplumları çoğulcu toplumsal özelliklere sahip olduğundan duygularını bastırmaya yönelik yetiştirilme tarzını benimsedikleri belirtilmiştir. Bu anlamda çoğulcu toplumlarda yetişen bireylerin duygularına daha çok hakim olmasına önem verildiğinden duyguları ifade etmede daha çok kontrolü, açığa vurmayan, bastırılmış bir ifade sergiledikleri görülmektedir (Oyserman ve ark., 2002). Bireyci toplumlarda yetişen bireylerin ise; duygularını daha çok ifade etmeye yönelik

desteklendikleri görülmektedir. Bireyci kültürde yetişen kişilerin sosyal ilişkileri sürdürme yönünden daha etkili oldukları belirtilmiştir. (Kang ve ark. 2003).

Batı kültürleri pozitif duyguları ifade etme ve negatif duyguları bastırma eğilimi göstermektedirler. Ülkemizde ise, duyguları ifade etmenin, duygu ifadesini dışa vurmanın ve konuşmanın desteklenmediği görülmektedir (Stanton, 2000). Örneğin, otorite rolündeki kişilerin ve erkeklerin olumlu duygularını ifade etmediği belirtilmiştir. Aynı zamanda erkeklerin öfke, otorite ve güç gibi duygularını ifade etmede çekingenlik, utangaçlık yaşamadığı belirtilmektedir (Dökmen, 1995). Bunun yanında atılan olan bireylerin ise negatif duygularını daha rahat ifade ettikleri ve sosyal ilişkilerinde daha çok yakınsal ilişkiler kurdukları ortaya çıkmıştır (Dönmez, 2007).

Duyguları ifade etmenin kültürel açıdan etkilendiğini vurgulayan bir diğer çalışma ise; kültürel farklılığa göre ebeveyn tutum ve davranışlarından etkilenen bireylerde görülen duygu ifadeleridir (Atay, 2009). Batılı araştırmacılara göre, çocukların ebeveyninden destek almak ve sorun çözmek için korku-üzüntü gibi duygu ifadelerini kullandıkları görülmüştür. Bu bağlamda ebeveynin verdiği tepkinin bu duygu ifadesini cesaretlendirici yönde olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocukların üzüntü-korku gibi duygu ifadesine karşılık ebeveynlerin kızgınlık ifadesinde bulundukları görülmüştür (Oneal ve Megai, 2005). Bu duygu ifadeleri ülkemizde de benzerlik göstermektedir (Sayıl ve Selçuk, 2017). Bu çalışmalarda, Amerikalı ebeveynlerin korku-üzüntü duygu ifadesine karşılık çocuklarına rahatlatıcı tutum sergiledikleri belirtilmiştir (Fivush ve ark., 2003). Amerikalı babaların korku-üzüntü hisseden kız çocuklarına daha çok ilgili tutum gösterdikleri ve Hintli annelerin üzüntü duygusuna yönelik daha çok problem odaklı tepki gösterdikleri vurgulanmıştır (Chaplin ve ark., 2005; Raval ve Martini, 2009). Bizim ülkemizde ise, ebeveynlerin üzüntü ve korku duygularının yanı sıra kızgınlık gibi baskınlık duygusuna karşı daha çok küçümseyici ve cezalandırıcı tutum sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin ülkemizde kızgınlık duygu ifadesine karşılık daha az cesaretlendirici tutum sergiledikleri bulunmuştur (Sayıl ve Selçuk, 2017). Buna benzer bir çalışmada ise, baskın olumsuz duyguların yüksek eğitimli ebeveynler tarafından bile başa çıkmada çok zorlanıldığı vurgulanmaktadır (Özdemir, 2009).

Ülkemizde yakın geçmişte ebeveynlerin yüksek eğitim düzeyine göre korku-üzüntü duygularına karşılık gösterdiği duygu ifadeleri ile ilgili yapılan bir çalışmada, çocuklarının korku-üzüntü duygu ifadesine karşılık rahatlatıcı tutum sergiledikleri ve

aynı zamanda problem çözmede yol gösterdikleri belirtilmiştir. Bu bulgunun batıdaki bulgulara paralellik gösterdiği bunun yanı sıra ebeveynlerin toplulukçu (çoğulcu) kültürle özgü tutumlar gösterdikleri belirtilmiştir (Atay, 2009; Çorapçı, Yağmurlu ve Aksan, 2012; Yağmurlu ve Altan, 2010).

Gözden geçirilen bu kültürler arası çalışmalar çoğulcu kültürü benimseyen toplumlarda yaşamın ilk yıllarından itibaren duyguları ifade etmenin cinsiyet rollerine göre belirlendiği ve duygu sosyalleştirmesinin öncelikli işlevinin çocuğa toplum içinde uymak zorunda olduğu davranış biçimlerini benimsetmek olduğunu göstermiştir. Bunun yanında bireyci kültürü benimsemiş topluluklarda ise duygu sosyalleştirmesini öncelikli olarak çocuğun duygu ifadesi ve duygu düzenleme becerisini geliştirme biçimlerini benimsetmek olduğunu göstermiştir (Sayıl ve Selçuk, 2017).

Yapılan bu çalışmalar kapsamında ebeveyn tutum ve davranışlarının önemi üzerinde durulması gerektiği ortaya çıkmıştır.

2.8. Ebeveyn Tutumları

Anne ve baba çocuğun bilişsel, toplumsal ve duygusal açıdan gelişmesi için davranışlarına yön veren ve öğrenmesini sağlayan ilk öğretmen konumundadırlar (Ersoy ve Şahin, 1999).

Ebeveynlerin çocuklar üzerinde gösterdiği tutum ve davranışlar çocuğun davranışlarının oluşmasında büyük önem taşımaktadır. Çocuğun benlik algısının gelişmesinde ve davranışlarının kazanılması açısından büyük öneme sahiptir. Ebeveynlerin çocukları için güvenilir bir ortam yaratmaları gerekmektedir. Erken dönem yaşantılarında oluşturulan güvenli ortamın ebeveynin çocuğuna karşı duygusal ihtiyaçlarını karşılanmasıyla sağlandığı görülmektedir (Kaplan, 2015).

Çocuğun her bir aile üyesiyle etkileşimde bulunmasının onun davranışlarının şekillenmesinde katkısı olduğu bilinmektedir. Ebeveynlerini model alan çocukların davranışlarında süreklilik gösteren davranışlar oluşmaktadır (Eripek, 1982). İleri yaşlara doğru ebeveynlerinden model alma ve özdeşleşmenin etkisinin azalmasıyla bireyin yaşantılarına dayalı kendi tutum ve davranışlarını kazanmasına yönelik gelişim göstereceği belirtilmiştir. Böylece birey özerkleşir ve kişilik özelliklerini geliştirir (Başaran, 1985).

Bireyler kendi anne ve babalarından etkilenecek ana-baba benlik durumlarını ve ana-baba davranışlarını benimseyerek ileride anne-baba olduklarında nasıl davranacaklarını belirlemektedirler. Bu nedenle çocukluk döneminde anne ve babalarıyla yeterli düzeyde duygusal etkileşime geçilmediyse, duygusal ihtiyaçları karşılanmadıysa ileride çocuk yetiştirmede sıkıntı yaşadıkları görülmektedir (Dökmen, 1985). Buna göre, genç ebeveynlerin psikolojik açıdan davranışları ve algılarını, ebeveynine olan duygusal erişilebilirliği ve duyguları ifade edebilmelerini, erken dönem çocukluğunda kendi ebeveynlerinin ebeveyn kontrolünün ve yakınlık derecesinin ve diğer çevresel etmenlerinin nasıl şekillenerek oluştuğunu göstermesiyle bireyleri daha iyi tanımının önemi ortaya çıkmaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008; Gökçe, 2013; Kuzucu, 2006; Özerk, 2006).

Ailede anne-babaların tutum ve davranışı doğru bir şekilde göstermesi yaşam boyu sağlıklı bireyler yetiştirmek için önemlidir. Anne ve babanın sağlıklı tutum ve davranış göstermesi, çocuğuna karşı adaletli bir şekilde davrandığı ve yeterli miktarda sevgi gösterdiği anlamına gelmektedir (Şölen, 2020).

Anne-babalar çocuğun duygusal gereksinimlerini aksattığında ve ilgisiz davrandığında çocukta duygusal yoksunluk görülmektedir. Çocuk kendini değersiz, seilmeyen olarak hissetmektedir. Bu durumun genelde boşanmış ya da anne veya baba kaybından kaynaklı duygusal etkileşimin eksikliğinden olduğu düşünülmektedir (Yavuzer, 2020).

Anne ve babalar çocuklarını tehlikelerden korumak ve çocuklarını kontrol etmek için aşırı koruyucu tutum sergilemektedirler. Bu durum çocuğun aşırı kısıtlanmasını destekler niteliktedir. Özellikle ülkemizde hem anne-babadan hem de aile büyüklerimizin aşırı koruyucu tutumu ile çocuklarda aşırı ürkek, utangaç ve bağımlılık kişilik özellikleri görülmektedir. Bu durumun sonucunda yapılan araştırmalara göre, toplumsal kültürün beklentisiyle, annelerin babalara göre daha çok aşırı koruyucu tutum sergiledikleri görülmüştür (Çağdaş ve Seçer, 2010).

Ebeveynler tarafından hayır denmeyen, her dediği yapılan, az sorumluluk verilen ve sınır konmayan bireylerde baskılara ve ısrara gelemeyen davranışlar gözlenmiştir. Bu tür aile ve toplumlarda çocuk yapılması gereken sorumlulukları alamaz, ebeveyn kural koymaya çalıştığında ise çocuk üzerinde yıkıcı bir davranış olarak görülür (Poyraz, 2007; Yavuzer, 2020).

Anne ve babanın sergilediği tutarsız ve dengesiz tutum sonucunda çocuk doğru ve yanlış ayırt edemez, kendisi ve aile ile çatışır ve kimlik gelişiminin oluşması engellenir. Böylece ileride sağlıklı kişiliği olan bir yetişkine dönüşür (Erbay, 2008).

Anne-baba tarafından çocuğu yeterince dinlenmemiş, duygularının paylaşılmasına izin verilmemiş bir ailede baskıcı ve otoriter tutumun benimsendiği görülmektedir. Özellikle babanın baskıcı ve otoriter tutum sergilemesi, çocuğun duygularının örselenmesine ve kendine olan güveninin azalmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda özgüven eksikliğinden dolayı çocuk özgüvenini artırmak için aile dışında bir gruptan özgüven arttırıcı yollar arayacak ve özgüvenini artıran kişiyi baba figürü olarak yerine koyacak ve ona karşı anlayışlı olma eğilimi gösterecektir (Yörükoğlu, 2019).

Demokratik anne ve baba tutumu aile içindeki rolleri dengelemektedir. Demokratik bir ailede baba-çocuk ilişkilerinde çocuk babasına karşı korku duymadan saygı ve sevgi davranışını gösterir aynı şekilde babada çocuğuna karşı sevgi ve saygı davranışını gösterir (Poyraz, 2007).

Demokratik ebeveyn tutumunu benimseyen anne ve baba çocuğun davranışlarının hatasına yönelik yol gösterici bir davranış sergilediğinde çocuğun kontrolünü ele alma durumu söz konusudur. Otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen anne ve babada ise, çocuğa yönelik koşulsuz itaat beklentisiyle çocuğun kontrolünü ele alma durumu görülmektedir (Macoby ve Martin, 1983; Baumrind, 1971). Bu bağlamda, otoriter tutum ile demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin amacının benzer özellik gösterdiği düşünülmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ise otoriter tutum ile demokratik tutumun arasındaki ortak amacın ebeveynin çocuğun kontrolünü ele almasıdır. Buna göre, değişen bu iki tutum arasında ebeveynin çocuğu kontrol altına almada benimsediği tutum ve davranış değişikliğidir. Ortak hedef çocuğun kontrol altına alınmasıdır. Anne ve baba tarafından ortak amaç olarak çocuğun kontrolünün ele alınması durumuna göre, otoriter tutumun ya da demokratik tutumun benimsenmesinde kültürel farklılık ve ailevi fonksiyonların etkili olduğu düşünülmektedir. Bir başka örnekte ise; bir ebeveynde hem otoriter tutum hem de demokratik tutum benimsendiği gözlenmiştir. Anne ve baba çocuğunun hatalı davranışına karşı yönlendirici davranış ile yanlış olduğunu yapıcı bir şekilde anlatarak dengeleyemeye çalışırken aynı zamanda anne ve babasıyla birlikte çocuğun yemek sırasında gösterdiği hatalı davranışa karşı ebeveynlerin kural koyduğu belirtilmiştir (Demir ve Şendil, 2008).

Anne-baba tutumlarından anne üzerinde yoğunlaşmış, babaların ise tutum ve davranışlarıyla ilgili çok fazla çalışma yapılmamıştır (Pekkaraş, 2010). 21. Yüzyıldan itibaren annelerin iş hayatına atılması ve aile içinde hem anne hem de baba arasında sorumlulukların paylaşılmasıyla benimsenen ortak ebeveynlik ile babaların da sorumluluk aldığı görülmektedir (Cabrera ve ark., 2000). Böylelikle çocuk yetiştirmede anne ve baba tutumunun öneminin gün geçtikte daha iyi anlaşıldığı görülmektedir. Babaların çocuk yetiştirmeye katılımıyla, baba- çocuk arasındaki ilişkinin gelişmesi ve birbiriyle olan etkileşimiyle oluşan davranışların önemi ortaya çıkmıştır (Pekkaraş, 2010).

2.8.1.Babaların ebeveyn tutumları çerçevesinde değerlendirilmesi

Erken çocukluk yıllarında babaların çocuklarının oyunlarına katıldıklarında, aktif bir şekilde ilgilendiklerinde ve her bakımdan çocukları üzerinde sorumluluk aldıklarında, çocuğun davranışlarında ve gelişim alanlarında olumlu katkıları olduğu ortaya çıkmaktadır (Mcbride, 1990).

Babalar çocuklarına karşı cesaretlendirici tutum ve davranışlarda bulunduğunda, çocuğun çevresinde olup bitenleri merak edip keşfetmesini ve özgür hareket etmesini sağlayıcı bir davranış geliştirdiği gözlenmektedir (Parke, 1981).

Babanın çocuğun ilk yıllarında yanında bulunması ve nitelikli davranış göstermesi çocuğun zihinsel işlevini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Bunun yanında, babalarının yanında olmadığı çocukların ise zihinsel yönden düşük işlev gösterdiği belirtilmiştir (Ekşi, 2011).

Son zamanlarda anne ve babanın aile içindeki sorumluluklarının paylaşılmasında ortak ebeveynliğin etkisinin olduğu belirtilmektedir. Buna göre, sadece bakımini üstlenen annenin rolüne babanın da dahil edilmesiyle baba-çocuk arasındaki ilişkide güvenli bağlanma görüldüğü ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda bebekle güvenli bağlanmanın sadece anne ile değil babanın da güvenli bağlanmayla etkisi olduğu görülmektedir. Böylelikle güvenli bağlanmada tek bir ebeveynin çocukla güvenli bağlanması yerine hem anne hem babanın çocukla güvenli bağlanmasının önemi ortaya çıkmıştır (Akande, 1994).

Kız ve erkek çocuklarda cinsel kimliğin gelişiminde babayla kurulan bağın anneye kurulan bağdan daha güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Babaların kız ve erkek

çocuklarının hayatında eşit olduğunun benimsenmesinde önemli bir konumda olduğu görülmektedir (Ekşi, 2011).

Erken çocukluk yıllarında erkek çocuklarının yanında babanın olmayışının cinsel gelişimi olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Sadece annesi tarafından yetiştirilen erkek çocukların daha çok kız gibi davrandıkları görülmektedir. Babanın erkek çocuklarının yanında olmayışıyla baba yoksunluğunun hissedilmesinin cinsel kimliğin gelişmesinde negatif yönde etki gösterdiği ortaya çıkmıştır (Dönmezer, 1999).

Kişinin kendilik algısının gelişmesinin yaşamın ilk yıllarından başlayarak anne babasından sonra sosyal çevrenin dönütleriyle olduğu belirtilmektedir. Bu anlamda babaların çocuğun kişilik gelişiminde dış dünyayı anlamlandırmasındaki rolü çok güçlüdür. Aynı zamanda baba çocuğun diğerleriyle (akranlar ve aile içindeki diğer üyeler) arasındaki köprü görevindedir (Pekkaras, 2010).

2.8.2. Babaların ebeveyn tutumları ile algılanan babalık rolü üzerine yapılan çalışmalar

Araştırmalara göre, anasınıfı öğrencilerinin babalarından oluşan baba ile babaların babalık rolü algısına ve babalık rolünü algılamalarının kendi ebeveyn tutumlarına etkisi üzerine yapılan bir çalışmada, babalık rolü algısı arttıkça koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarının arttığı görülmüştür (Poyraz, 2007).

Baba katılımının ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri ve çift uyumu açısından araştırıldığı bir çalışmada; aşırı koruyucu tutumda olan babaların baba katılım düzeylerinin ilgi ve yakınlık anlamında düşük olduğu görülmüştür. Otoriter tutumu düşük olan babalarda ise ilgi ve yakınlık boyutunun arttığı ortaya çıkmıştır (Sımsıkı, 2011).

Okul öncesine devam eden çocukların babalarının görüşü alınarak, babalık rolünü algılamaları ile aile katılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, çocuk sayısı arttıkça babalık rolü algısının düştüğü, babaların yaşı arttıkça çocuk bakımına katılımın düştüğü belirtilmiştir (Şahin, 2012).

Babaların baba tutumlarını belirlemede bazı sosyo-demografik özelliklere göre farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Orta yaşta olan babaların ebeveyn tutumlarında çocuklarına karşı daha olumlu olduğu, ebeveyn tutumlarını meslek değişkenine göre benimsedikleri görülmüştür (İnci, 2014).

Babaların davranışları ile bebeklerin davranışları arasındaki etkiyi inceleyen bir çalışmada, baba-bebek etkileşiminin bebeğin psikomotor becerilerinin, dil gelişiminin, kişisel ve sosyal duygusal gelişimi üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Demir, 2016).

Babaların eğitim yaşantısı ve çocuğu ile ilgilenmesine göre yapılan bir araştırmada, babaların eğitim, evlilik kalitesi, çocuk sayısı ile çocuk yaşamına katılması arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında babaların ebeveynlerinden gördüğü tutum ve davranışlar ile bunu çocuklarına yansıtmaları arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Julari, Yaacob ve Abu Talib, 2013).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, yeri ve zamanı, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin istatistiksel analizlerinin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmaya dahil olan katılımcıların çocukluk döneminde algıladıkları ebeveynlik biçimlerine bağlı olarak duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları ile kendi babalarına olan duygusal erişilebilirliğinin etkisinin incelenmesi amacıyla betimsel tarama ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel ve ilişkisel tarama modelleri örneklem üzerindeki olguları sistematik ve açık bir biçimde betimleyen, olgulara etki ettiği varsayılan değişkenlerin etkisini veya ilişki derecelerini tarayıp olduğu gibi analiz eden araştırmaları amaçlamaktadır (Kaya, Balay ve Göçen, 2012).

3.2. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Türkiye’de yaşayan, 0-6 yaş arasındaki çocuğu olan babalar ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinden önce tez çalışması kapsamında 2020/461 sayılı “Etik Kurul İzni” alınmıştır. Araştırma verileri 17.11.2020 - 11.01.2021 arasında çevrimiçi toplanmıştır. Veri toplama aşamasında 0-6 yaş arasındaki çocuğu olan babalara çalışmanın amacı ve içeriğiyle ilgili bilgilendirme yapılmış olup onayları alınmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan tüm babalardır.

Araştırmanın örnekleme gönüllü katılan, Türkiye’de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan 307 babadan oluşmaktadır. Bu amaçla katılımcı babalar rastgele örnekleme yöntemi ile çalışmaya dahil edilmiş olup katılımcılardan toplanan veriler çevrim içi veri toplama yöntemi ile toplanmıştır.

Katılımcıların örnekleme dahil edilme kriterleri:

1. Yapılan araştırma, Türkiye’de yaşayan babalar ile sınırlıdır.
2. 0-6 yaş arası çocuğu olan babalarla sınırlıdır.

3. Türkçe okuyup yazabilen babalarla sınırlıdır.

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin yüzdelik dağılımı

		n	%
Yaş	26-35 yaş	90	29,3
	36-45 yaş	148	48,2
	46-55 yaş	50	16,3
	55 yaş ve üstü	19	6,2
Eğitim Durumu	İlkokul	6	2,0
	Ortaokul	7	2,3
	Lise	41	13,4
	Lisans	195	63,5
	Yüksek Lisans	51	16,6
	Doktora	7	2,3
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	281	91,5
	Çalışmıyorum	26	8,5
Aylık Gelir Durumu	1000 TL ve altı	4	1,3
	1001- 3000 TL	21	6,8
	3001- 6000 TL	97	31,6
	6001- 9000 TL	68	22,1
	9001 TL ve üzeri	117	38,1
Medeni Hali	Evli	293	95,8
	Bekar	2	0,7
	Boşanmış	11	3,6
Çocuk Sayısı	1	123	40,4
	2	149	8,5
	3	33	10,5
	4 ve üzeri	2	0,6
Kardeşiniz var mı?	Evet	294	95,8
	Hayır	13	4,20
Çevrenize ve ailenize karşı kendi duygularınızı rahatça ifade edebiliyor musunuz?	Evet	241	78,5
	Hayır	66	21,5

Tablo 1’de katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine bakıldığında; % 48,2’sinin 36-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %63,5’i lisans mezunudur. Katılımcıların %91,5’inin çalıştığı görülmektedir. Katılımcıların %38,1’inin

9001 TL ve üzeri aylık gelir durumu olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %95,8'inin evli olduğu görülmektedir.

Katılımcıların sahip olduğu çocuk sayıları incelendiğinde; %40,4'ü tek çocuğa, %48,5'i iki çocuğa, %10,5'i üç çocuğa, %0,6'sı dört ve üzeri çocuğa sahiptir.

Araştırmaya katılan katılımcıların kardeş sayısına göre bakıldığında; %95,8'inin kardeşi olduğu görülürken, %4,2'sinin ise kardeşi olmadığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaya katılan katılımcıların %78,5'inin çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını rahatça ifade ettiklerini belirttikleri görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların ebeveynleri ile ilgili özelliklerinin yüzdelik dağılımı

				n	%
Annesinin ve Babasının Medeni Hali			Evli	287	95,0
			Boşanmış	15	5,0
Annesinin Durumu	Hayatta Olma		Sağ	268	87,3
			Hayatta Değil	38	12,7
Babasının Durumu	Hayatta Olma		Sağ	221	72,0
			Hayatta Değil	86	28,0

Tablo 2'de katılımcıların ebeveynleri ile ilgili özellikleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; ebeveynlerinin %95'inin evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların anne ve babasının hayatta olma durumu incelendiğinde; %87,3'ünün annesinin hayatta olduğu görülürken, babasının %72'sinin hayatta olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımı açısından ebeveynleri ile ilgili sosyo-demografik özelliklerinin yüzdelik dağılımı

		n	%
Çocukluk döneminde kiminle yaşadınız?	Anne	26	8,6
	Baba	6	2,0
	Anne ve Baba	264	86,8
	Anneanne ve Babaanne	8	2,6
Bebeklik ve çocukluk döneminde bakımınızı kim gerçekleştiriyordu?	Anne	267	87,0
	Baba	5	1,6
	Üvey Anne ve Üvey Baba	1	0,3
	Anneanne ve Babaanne	23	7,5
	Kardeş	1	0,3
	Bakıcı	10	3,3
Çocukluk döneminde kendiniz ve kardeşiniz arasında babanız tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?	Evet	53	17,3
	Hayır	254	82,7
Çocukluk döneminde babanızın maddi imkanları yeterli miydi?	Evet	168	54,7
	Hayır	139	45,3

Tablo 3’de bebeklik ve çocukluk dönemi bakımı açısından katılımcıların ebeveynleri ile ilgili sosyo-demografik özelliklerinin dağılımına bakıldığında; %86,8’in çocukluk döneminde anne ve babası ile birlikte yaşadığı görülmektedir.

Katılımcıların %87’sinin bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını üstlenen kişinin annesi olduğu saptanmıştır.

Çocukluk döneminde babasının cinsiyet ayrımı yapmadığını düşünen katılımcıların oranı %87,7 olarak belirlenmiştir.

Çocukluk döneminde katılımcıların %54,7’ sinin babasının maddi imkanlarını yeterli olarak ifade ettiği bulunmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların kendi babaları ile ilgili düşüncelerinin yüzdelik dağılımı

		n	%
Çocukluk yaşantısından itibaren babanızın tutumunu nasıl tanımlarsanız?	Demokratik Tutum	46	15,0
	Otoriter Tutum	86	28,0
	İzin Verici Tutum	15	4,9
	Aşırı Koruyucu	12	3,9
	İlgili Tutum	102	33,2
	İlgisiz Tutum	28	9,1
	Aşırı Baskıcı	9	2,9
	Mükemmeliyetçi	7	2,3
	Reddedici Tutum	2	0,7
Babanız duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir mi?	Evet	190	61,9
	Hayır	117	38,1
Babanızın size karşı gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenip kendi çocuğunuza aynı duygu, tutum ve davranışları yansıttığınızı düşünüyor musunuz?	Evet	221	72,0
	Hayır	86	28,0

Tablo 4’de katılımcıların kendi babaları ile ilgili düşünceleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; katılımcıların %33,2’sinin kendi babalarının tutumunu “ilgili tutum” olarak algıladıkları belirtilmiştir. Çalışmaya katılan katılımcıların %61,9’unun kendi babalarının duygusal olarak erişilebilir olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcıların %72’sinin kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilendiğini ifade ettiği ve çocuğuna karşı aynı duygu durum, tutum ve davranışı gösterdiği saptanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından düzenlenmiş olan “Gönüllü Onam Formu” araştırma öncesinde tüm katılımcılara ulaştırılmış olup katılımcıların rızası alınmıştır. Araştırmacı ve danışmanı tarafından hazırlanmış olan Sosyo-Demografik bilgi formu ile katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgiler toplanmıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk yaşantısında babasının tutum ve davranışlarına göre algıladıkları ebeveynlik biçimlerini ölçmek için Young Ebeveynlik

Biçimleri Ölçeği; babasına duygusal erişebilirliğini ölçmek için Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği; kendi duygularını ifade etmesini ölçmek için Duyguları İfade Ölçeği ve benimsediği ebeveyn tutumlarını ölçmek için Ebeveyn Tutumları Ölçeği kullanılmıştır.

3.4.1. Gönüllü onam formu

Araştırmacı tarafından düzenlenmiş olan gönüllü onam formu araştırma öncesinde tüm katılımcılara ulaştırılmıştır. Formda araştırmacı ve danışmanı ile ilgili bilgiler, araştırmanın adı ve niteliği, kişisel verilerin gizliliği ve araştırmadan elde edilecek bilgilerin sadece bilimsel amaçlı çalışmalarda kullanılacağına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılmaya rıza verdiklerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.4.2. Sosyo-demografik bilgi formu

Araştırmacı tarafından belirlenen araştırma konusu üzerinden oluşturulmuş olan bilgi formunda araştırmanın değişkenleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Sosyo-demografik bilgi formunda araştırmaya katılan katılımcıların yaşı, eğitim durumu, gelir durumu, çalışma durumu, medeni hali, çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, ebeveynleri hakkında bilgiler ve bebeklik ve çocuk yaşantısında babası ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.4.3. Young ebeveynlik biçimleri ölçeği (YEBÖ)

Araştırmada algılanan ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi amacıyla Young Ebeveynlik ölçeği kullanılmıştır. Young Ebeveynlik Ölçeği Young tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu çocukluk yaşantılarında ebeveynlerin tutum ve davranışlarına göre erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu yönünde katılımcıların davranışlarını tanımlama amacına yöneliktir.

Ölçeğin Türkiye'deki geçerlilik güvenirlik çalışması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. YEBÖ A- YEBÖ B olmak üzere iki ayrı formdan oluşmaktadır. Katılımcıların anne ve babalarını 6'lı likert tipi bir derecelendirme ile değerlendirmektedir. 72 madde ve 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar Kuralcı/kalıplayıcı (42., 41., 6., 46., 39., 32., 4., 54., 65., 40., 37. Maddeler), Küçümseyici/Kusur Bulucu (3., 8., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 28., 29. Maddeler), Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı (1., 2., 3., 4., 36., 45., 52. Maddeler), Sömürücü/

İstismar Edici(1., 6., 7., 9., 10., 11., 12., 13. Maddeler), Aşırı Koruyucu/ Evhamlı(2., 4., 16., 17., 18., 19., 59. Maddeler) , Koşullu/ Başarı Odaklı (7., 71., 72., 69., 38. Maddeler), Aşırı İzin Verici/ Sınırsız (5., 25., 47., 48., 49., 51. Maddeler), Kötümser/ Endişeli(56., 58., 59. Maddeler), Cezalandırıcı (63., 66., 67., 68. Maddeler), ve Değişime kapalı/ Duyguları Bastıran (61., 62., 64. Maddeler) ebeveynlik biçimi olarak belirlenmiştir. Ölçeğin ebeveynlik biçimleri iç tutarlılık kat sayısı anne formu $\alpha=.53-.86$, iç tutarlılık kat sayısı baba formu $\alpha=.61-.89$ değerleri arasında değişmektedir Anne ve baba formu iç tutarlılık kat sayısı toplamı $\alpha=.90$ olarak belirtilmiştir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Ölçeğin alt boyutlarından alınan yüksek puanlar katılımcıların çocukluk yaşantısında ebeveynin gösterdiği tutum ve davranışlara göre erken dönem uyumsuz şema oluşumuna yönelik algıladıkları ebeveynlik biçimini ifade etmektedir.

3.4.4. Ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeği (EDEÖ)

Ölçek ebeveyn duygusal erişilebilirliğini ölçmek amacıyla özgün formu Lum ve Phares (2005) tarafından oluşturulmuştur. Ölçeğin katılımcılar tarafından ayrı ayrı hem anne hem baba düşünerek cevaplamaları istenen 15 maddeden oluşmaktadır. 1 “hiçbir zaman” ile 6 “her zaman arasında puanlanan likert tipi bir yapı üzerinden değerlendirilmektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması Gökçe (2013) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi hem anne hem baba formu olarak iki ayrı şekilde tek faktörlü yapı olarak belirtilmiştir. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik kat sayılarını belirlerken Cronbach Alfa iç tutarlılık kat sayısı anne formu .95, baba formu .97, olarak belirlenmiştir. Ölçeğin madde test korelasyonu değerlendirildiğinde; anne değerleri için .65 ve .83 arasında, baba değerleri için .76 ve .86 arasında değiştiği belirtilmiştir. Ölçeğin anne ve baba formundan alınan yüksek puanların ilişkili olduğu ebeveyninin duygusal erişilebilirliğinin yüksek olduğu belirtilmiştir (Gökçe, 2013).

3.4.5. Duyguları ifade etme ölçeği (DİÖ)

Duyguları İfade Etme Ölçeği ilk olarak 1990 yılında King ve Emmons tarafından gerçekleştirilmiştir.

Duyguları ifade ölçeği dilimize Kuzucu (2011) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek üç alt boyuttan oluşan “olumlu, olumsuz, yakınlık” ifadelerinin duygularını ne kadar ifade edebildiklerini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçek kişiler arası ilişkiler ve

duygusal ifadeler hakkında bilgi vermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach Alfa ile ölçülmüş olup .85 olarak belirtilmiştir. Faktörler arası iç tutarlılık kat sayıları olumlu duygu ifadesi için .70, yakınlık ifadesi için .68, olumsuz duygu ifadesi için ise .64'tür (Kuzucu, 2011). Ölçeğin olumlu duygu ifadesi maddeleri 4,9,11, 12 ve 14, yakınlık ifadesi maddeleri 1, 3, 6, 7, 8 ve 15 , olumsuz duygu ifadesi maddeleri 2, 5, 10 ve 13 olarak değerlendirilmektedir. Ölçek 7'li likert tipi olup “kesinlikle katılmıyorum”(1) - “kesinlikle katılıyorum” (7) ifadeleri 7'li likert tipi olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin puan hesaplamasında görülen, katılımcıların aldıkları yüksek puan duyguları ifade etme eğiliminin yüksekliğini göstermektedir.

3.4.6. Ebeveyn tutumları ölçeği (ETÖ)

Araştırmaya katılan katılımcıların ebeveyn tutumlarını belirlemek amacıyla değerlendirilmektedir. Ölçek, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn tutum ölçeği 46 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert tipi şeklinde puanlanmaktadır. “Hiçbir zaman böyle değildir” (1) ile “her zaman böyledir”(5) arasında değerlendirilmektedir. Ölçeğin güvenirliği Cronbach Alfa ile ölçülmüş olup demokratik tutum için 0.83, otoriter tutum için 0.76, aşırı koruyucu tutum için 0.75 ve izin verici tutum için ise 0.74 olarak belirtilmiştir (Karabulut Demir ve Şendil 2008).

Ebeveyn tutum ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ebeveyn tutum ölçeği puanlamasında her bir alt boyutta yer olan tutumlar için alınan yüksek puanlar katılımcının o tutumu benimsediğini ifade etmektedir. Demokratik alt boyut çocuğun ayrı bir kişi olduğunu kabul etmeyi içerir, fikirlerini açıkça ifade edebilmesini ve kişiliğin gelişimini desteklemeyi ifade etmektedir (Maddeler; 2, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 20, 23, 25, 29, 36, 37, 38, 42). Otoriter alt boyut çocuğun ayrı bir birey olma kabulü olmadığı anlayışı gibi kural, itaat ve cezayı ifade etmektedir (Maddeler; 3,9,11,19,26,27,32,35,39,40,45). Aşırı koruyucu alt boyut çocuğun kendi başına sorumluluk alamayacağı, sürekli korunması gerektiğini içermektedir (Maddeler; 4,8,12,16,21,22,28,41,46). İzin Verici alt boyutu çocuğun her yaptığını hoş karşılama, bütün isteklerini yerine getirme ve özgür bırakma durumlarını içermektedir (Maddeler; 1,17,24,30,31,33,34,43,44).

3.5. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya katılan katılımcılara önceden araştırmanın amacı ve içeriği hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırma, katılımcılara online Google anketler formu üzerinden ulaştırılmıştır. Katılımcıların araştırma ile ilgili yer alan sosyo-demografik özellikleri ve kullanılan ölçeklerin eksiksiz doldurulması gerektiği ile ilgili bilgi verilmiştir. Verilen bilgiler doğrultusunda hiçbir sorunun atlamadan doldurulabilmesi için her bir soruyu doldurmadan diğer bir soruya geçilmemesi şeklinde ayarlama yapılmıştır. Araştırmaya farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan 307 baba gönüllük esası ile dahil edilmiştir.

3.6.Verilerin Analizi

Verilerin analizi için yapılan araştırmada tabloda, kullanılan ölçeklerin alt boyutlarına ait ortalama, standart sapmalar, minimum ve maksimum değerler yer almaktadır. Ölçeklerden alınan puanlarla yapılacak karşılaştırmalarda kullanılacak yöntemi seçmek için ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluk testi One Sample Kolmogorov Smirnov Testi ile yapılmış ve dağılımların normal olduğu görülmüştür. Bu nedenle karşılaştırmalarda parametrik testler için t testi ve Anova testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Young Ebeveynlik Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 5: Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik biçimleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları

	n	Ort.	SS	Min.	Max.
Kuralcı Kalıplayıcı	307	30,96	14,17	12,00	72,00
Küçümseyici Kusur bulucu	307	16,23	10,37	9,00	54,00
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	307	23,28	10,19	8,00	48,00
Sömürücü İstismar edici	307	10,35	6,76	7,00	42,00
Aşırı Koruyucu Evhamlı	307	18,39	6,70	7,00	42,00
Koşullu Başarı odaklı	307	15,57	6,19	5,00	30,00
Aşırı İzin Verici Sınırsız	307	11,69	6,33	6,00	36,00
Kötümser Endişeli	307	7,65	4,17	3,00	18,00
Cezalandırıcı	307	9,44	4,31	4,00	24,00
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	307	9,32	3,96	3,00	18,00

Tablo 5’de katılımcıların algıladıkları ebeveynlik biçimleri alt boyutlarının puan ortalamaları gösterilmiştir. Young ebeveynlik ölçeği alt boyutlarının puan ortalaması sırası ile kuralcı kalıplayıcı alt boyut puan ortalaması için 30.96, küçümseyici kusur bulucu alt boyut puan ortalaması için 16.23 , duygusal bakımdan yoksun bırakıcı alt boyut puan ortalaması için 23.28, sömürücü istismar edici alt boyut puan ortalaması için 10.35, aşırı koruyucu evhamlı alt boyut puan ortalaması için 18.39, koşullu başarı odaklı alt boyut puan ortalaması için 15.57, aşırı izin verici sınırsız alt boyut puan ortalaması için 11.69, kötümser endişeli alt boyut puan ortalaması için 7.65, cezalandırıcı alt boyut puan ortalaması için 9.44, değişime kapalı duygularını bastıran alt boyut puan ortalaması için 9.32’tür. Alt ölçeklerden alınan puanların yüksekliği araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının tutum ve davranışlarından kaynaklı olumsuz ebeveynlik biçimlerini algılamaları yönünde bilgi vermektedir.

4.2. Katılımcıların Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirliği Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 6: Katılımcıların kendi babalarının duygusal erişilebilirliği ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları

	n	Ort.	SS	Min.	Max.
Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği Ortalama	307	4,10	1,42	1,00	6,00
Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği Toplamı	307	61,44	21,37	15,00	90,00

Tablo 6’da Katılımcıların kendi babalarına duygusal erişilebilirliği toplam puanı 61,44’ tür. Alınan toplam puan duygusal erişilebilirliğin anlamlı düzeyde erişilebilir olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden alınan yüksek puan babaya duygusal anlamda erişilebilirlik hakkında bilgi vermektedir.

4.3. Katılımcıların Duyguları İfade Becerileri Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 7: Katılımcıların duyguları ifade becerileri ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları

	n	Ort.	SS	Min.	Max.
Olumlu Duygu İfadesi	307	4,32	1,00	1,00	6,60
Yakınlık İfadesi	307	4,69	1,01	2,00	6,83
Negatif Duygu İfadesi	307	5,03	1,11	1,00	7,00

Tablo 7’de duyguları ifade ölçeğinin alt boyutlarından alınan puan ortalamaları ve duygusal erişilebilir ölçeğinin ortalama ve toplam puanları gösterilmiştir. Duyguları ifade ölçeği alt boyut puan ortalamaları sırası ile olumlu duygu ifadesi için 4.32, yakınlık ifadesi için 4.69, negatif duygu ifadesi için 5.03’tür. Duyguları ifade ölçeğinde alınan yüksek puanlar duyguları ifade etme eğilimi hakkında bilgi vermektedir.

4.4. Katılımcıların Ebeveyn Tutumları Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tablo 8: Katılımcıların ebeveyn tutumları ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları

	n	Ort.	SS	Min.	Max.
Demokratik Tutum	307	72,65	11,66	17,00	85,00
Otoriter Tutum	307	21,16	6,99	11,00	46,00
Aşırı Koruyucu Tutum	307	29,94	6,23	9,00	44,00
Aşırı İzin Verici Tutum	307	22,60	5,79	9,00	43,00

Tablo 8’de ebeveyn tutum ölçeği alt boyutlarının toplam puan ortalamaları gösterilmiştir. Ebeveyn tutum ölçeği alt boyut toplam puan ortalamaları sırası ile demokratik tutum için 72.65, otoriter tutum için 21.16, aşırı koruyucu tutum için 29.94, aşırı izin verici tutum için 22.60’tır. Ölçekten alınan yüksek puana göre katılımcıların demokratik tutumu benimsediği görülmektedir.

4.5. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tablo 9: Katılımcıların çalışma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Çalışıyorum	281	30,91	14,01	-0,188	0,851
	Çalışmıyorum	26	31,46	16,07		
Küçümseyici Kusur bulucu	Çalışıyorum	281	16,22	10,41	-0,061	0,952
	Çalışmıyorum	26	16,35	10,13		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Çalışıyorum	281	23,38	10,22	0,588	0,557
	Çalışmıyorum	26	22,15	10,04		
Sömürücü İstismar Edici	Çalışıyorum	281	10,35	6,83	0,002	0,999
	Çalışmıyorum	26	10,35	6,11		
Aşırı koruyucu Evhamlı	Çalışıyorum	281	18,33	6,8	-0,515	0,607
	Çalışmıyorum	26	19,04	5,56		
Koşullu Başarı Odaklı	Çalışıyorum	281	15,64	6,15	0,623	0,534
	Çalışmıyorum	26	14,85	6,61		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Çalışıyorum	281	11,69	6,29	-0,004	0,997
	Çalışmıyorum	26	11,69	6,96		
Kötümser Endişeli	Çalışıyorum	281	7,68	4,00	0,386	0,700
	Çalışmıyorum	26	7,35	4,00		
Cezalandırıcı	Çalışıyorum	281	9,42	4,27	-0,265	0,792
	Çalışmıyorum	26	9,65	4,77		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Çalışıyorum	281	9,34	3,91	0,278	0,781
	Çalışmıyorum	26	9,12	4,56		

Tablo 9’da katılımcıların çalışma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları açısından farkı incelendiğinde; çalışanlar ile çalışmayanların YEBÖ alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 10: Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evli	287	30,84	14,07	-0,343	0,731
	Boşanmış	15	32,13	16,93		
Küçümseyici Kusur bulucu	Evli	287	16,02	10,25	-1,007	0,315
	Boşanmış	15	18,8	13,21		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evli	287	22,7	9,97	-2,995	0,003*
	Boşanmış	15	30,67	11,27		
Sömürücü İstismar Edici	Evli	287	10,2	6,72	-1,121	0,263
	Boşanmış	15	12,2	7,41		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evli	287	18,32	6,56	0,106	0,916
	Boşanmış	15	18,13	9,09		
Koşullu Başarı Odaklı	Evli	287	15,61	6,19	0,861	0,390
	Boşanmış	15	14,2	6,49		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evli	287	11,64	6,32	-0,607	0,545
	Boşanmış	15	12,67	7,55		
Kötümser Endişeli	Evli	287	7,69	4,19	0,865	0,388
	Boşanmış	15	6,73	4,08		
Cezalandırıcı	Evli	287	9,46	4,33	0,342	0,733
	Boşanmış	15	9,07	4,65		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evli	287	7,27	4,03	2,045	0,042*
	Boşanmış	15				

Tablo 10’da katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; anne ve babasının medeni durumu ile duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve değişime kapalı duygularını bastıran alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Duygusal bakımdan yoksun bırakıcı alt boyutunda anne ve babalarının boşanmış olma durumlarındaki ortalama puanları anne ve babalarının evli olma durumlarındaki ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur ($p=0,003$). Değişime kapalı duygularını bastıran alt boyutunda anne ve babalarının evli olma durumundaki ortalama puanları anne ve babalarının boşanmış olma durumundaki ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur ($p=0,042$).

Tablo 11: Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Sağ	268	30,54	13,81	-1,363	0,174
	Hayatta Değil	39	33,85	16,33		
Küçümseyici Kusur bulucu	Sağ	268	15,56	9,7	-3,015	0,003*
	Hayatta Değil	39	20,85	13,4		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Sağ	268	22,99	9,91	-1,314	0,190
	Hayatta Değil	39	25,28	11,93		
Sömürücü İstismar Edici	Sağ	268	9,88	6,17	-3,228	0,001*
	Hayatta Değil	39	13,56	9,41		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Sağ	268	18,15	6,43	-1,636	0,103
	Hayatta Değil	39	20,03	8,22		
Koşullu Başarı Odaklı	Sağ	268	15,5	6,16	-0,492	0,623
	Hayatta Değil	39	16,03	6,43		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Sağ	268	11,5	6,21	-1,333	0,184
	Hayatta Değil	39	12,95	7,09		
Kötümser Endişeli	Sağ	268	7,59	4,17	-0,605	0,546
	Hayatta Değil	39	8,03	4,15		
Cezalandırıcı	Sağ	268	9,26	4,25	-1,872	0,062
	Hayatta Değil	39	10,64	4,57		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Sağ	268	9,54	3,81	-0,364	0,716
	Hayatta Değil	39	9,54	3,81		

Tablo 11’de annelerinin hayatta olma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutlarında alınan puanların ortalaması incelendiğinde; annesi hayatta olanlar ile olmayanların küçümseyici kusur bulucu ve sömürücü istismar edici alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Küçümseyici kusur bulucu alt boyutunda annenin hayatta olmadığı durumundaki ortalama puanları annenin hayatta olma durumundaki ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur ($p=0,003$). Sömürücü istismar edici alt boyutunda annenin hayatta olmadığı durumundaki ortalama puanları annenin sağ olma durumundaki ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur ($p=0,001$).

Tablo 12: Katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Sağ	221	31,19	14,59	0,445	0,657
	Hayatta Değil	86	30,38	13,07		
Küçümseyici Kusur bulucu	Sağ	221	16,68	10,98	1,221	0,223
	Hayatta Değil	86	15,07	8,58		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Sağ	221	23,41	10,21	0,35	0,727
	Hayatta Değil	86	22,95	10,2		
Sömürücü İstismar edici	Sağ	221	10,07	6,84	-1,148	0,252
	Hayatta Değil	86	11,06	6,54		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Sağ	221	18,31	6,68	-0,329	0,742
	Hayatta Değil	86	18,59	6,78		
Koşullu Başarı Odaklı	Sağ	221	15,44	6,17	-0,574	0,566
	Hayatta Değil	86	15,9	6,26		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Sağ	221	12,1	6,54	1,835	0,067
	Hayatta Değil	86	10,63	5,68		
Kötümser Endişeli	Sağ	221	7,91	4,28	1,736	0,084
	Hayatta Değil	86	6,99	3,81		
Cezalandırıcı	Sağ	221	9,63	4,49	1,265	0,207
	Hayatta Değil	86	8,94	3,79		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Sağ	221	9,43	4,03	0,729	0,467
	Hayatta Değil	86	9,06	3,8		

Tablo 12’de Katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları açısından farkı incelendiğinde; babası hayatta olanlar ile olmayanların YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,005$).

Tablo 13: Katılımcıların kardeşi olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplı	Evet	294	31,26	14,26	1,777	0,077
	Hayır	13	24,15	9,96		
Küçümseyici Kusur bulucu	Evet	294	16,47	10,52	1,976	0,049*
	Hayır	13	10,69	2,29		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evet	294	23,45	10,14	1,382	0,168
	Hayır	13	19,46	11,11		
Sömürücü İstismar edici	Evet	294	10,46	6,88	1,408	0,160
	Hayır	13	7,77	1,88		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evet	294	18,39	6,69	-0,039	0,969
	Hayır	13	18,46	7,26		
Koşullu Başarı Odaklı	Evet	294	15,79	6,17	2,941	0,004*
	Hayır	13	10,69	4,46		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evet	294	11,71	6,36	0,31	0,757
	Hayır	13	11,15	6,04		
Kötümser Endişeli	Evet	294	7,72	4,18	1,391	0,165
	Hayır	13	6,08	3,71		
Cezalandırıcı	Evet	294	9,54	4,35	1,965	0,050
	Hayır	13	7,15	2,41		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evet	294	9,43	3,94	2,173	0,031*
	Hayır	13	7	3,76		

Tablo 13’de Katılımcıların kardeşi olma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları açısından farkı incelendiğinde; küçümseyici kusur bulucu, koşullu başarı odaklı ve değişime kapalı duygularını bastıran alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,005$). Küçümseyici kusur bulucu, koşullu başarı odaklı ve değişime kapalı duygularını bastıran alt boyutlarda kardeşi olanların aldıkları ortalama puanlar kardeşi olmayanların aldıkları ortalama puanlardan yüksek bulunmuştur ($p < 0,005$).

Tablo 14: Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evet	53	39,34	15,64	4,910	0,000*
	Hayır	254	29,21	13,21		
Küçümseyici Kusur bulucu	Evet	53	20,36	11,22	3,236	0,001*
	Hayır	254	15,37	10		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evet	53	28,13	9,6	3,897	0,000*
	Hayır	254	22,27	10,04		
Sömürücü İstismar Edici	Evet	53	11,79	7,13	1,715	0,087
	Hayır	254	10,05	6,66		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evet	53	18,51	6,52	0,141	0,888
	Hayır	254	18,37	6,75		
Koşullu Başarı Odaklı	Evet	53	16,98	6,49	1,832	0,068
	Hayır	254	15,28	6,09		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evet	53	13,17	6,06	1,881	0,061
	Hayır	254	11,38	6,36		
Kötümser Endişeli	Evet	53	9,28	4,8	3,186	0,002*
	Hayır	254	7,31	3,95		
Cezalandırıcı	Evet	53	11,53	4,58	3,974	0,000*
	Hayır	254	9	4,13		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evet	53	11,08	4,21	3,611	0,000*
	Hayır	254	8,96	3,82		

Tablo 14’de Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları incelendiğinde; Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünenler ile düşünmeyenlerin ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünenlerin kuralcı kalıplayıcı, küçümseyici kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser cezalandırıcı ve değişime kapalı duygularını bastıran ebeveynlik biçimlerini algılama oranının yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,005$).

Tablo 15: Çocukluk döneminde katılımcıların kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evet	168	29,2	13,31	-2,418	0,016*
	Hayır	139	33,09	14,91		
Küçümseyici Kusur bulucu	Evet	168	16,15	10,65	-0,147	0,883
	Hayır	139	16,32	10,06		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evet	168	21,81	10,28	-2,810	0,005*
	Hayır	139	25,06	9,83		
Sömürücü İstismar edici	Evet	168	10,1	6,83	-0,721	0,471
	Hayır	139	10,65	6,68		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evet	168	18,67	7,08	0,810	0,419
	Hayır	139	18,05	6,21		
Koşullu Başarı Odaklı	Evet	168	15,04	6,17	-1,668	0,096
	Hayır	139	16,22	6,17		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evet	168	11,12	6,19	-1,734	0,084
	Hayır	139	12,37	6,46		
Kötümser Endişeli	Evet	168	6,73	3,87	-4,387	0,000*
	Hayır	139	8,76	4,26		
Cezalandırıcı	Evet	168	8,89	3,88	-2,494	0,013*
	Hayır	139	10,11	4,7		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evet	168	8,97	4,01	-1,718	0,087
	Hayır	139	9,75	3,88		

Tablo 15’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları incelendiğinde; kendi babasının maddi imkanı yeterli olanların ortalama puanları ile maddi imkanı yeterli olmayanların ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Kendi babasının maddi imkanı yeterli olmayanların aldığı puanlar maddi imkanı yeterli olanların aldığı puanlara göre kuralcı kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser endişeli ve cezalandırıcı ebeveynlik biçimlerini algılama oranının yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,005$).

Tablo 16: Katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evet	190	28,36	12,88	-4,214	0,000*
	Hayır	117	35,19	15,16		
Küçümseyici Kusur bulucu	Evet	190	14,19	8,93	-4,526	0,000*
	Hayır	117	19,54	11,67		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evet	190	19,31	8,34	-10,004	0,000*
	Hayır	117	29,73	9,65		
Sömürücü İstismar edici	Evet	190	10,07	6,89	-0,907	0,365
	Hayır	117	10,79	6,55		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evet	190	18,63	6,89	-0,784	0,433
	Hayır	117	18,01	6,38		
Koşullu Başarı Odaklı	Evet	190	15,44	6,35	-0,480	0,632
	Hayır	117	15,79	5,93		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evet	190	11,13	6,41	-1,987	0,048
	Hayır	117	12,6	6,13		
Kötümser Endişeli	Evet	190	6,97	3,77	-3,688	0,000*
	Hayır	117	8,74	4,54		
Cezalandırıcı	Evet	190	8,62	3,9	-4,398	0,000*
	Hayır	117	10,78	4,61		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evet	190	8,37	3,64	-5,608	0,000*
	Hayır	117	10,86	4		

Tablo 16’da araştırmaya katılan katılımcıların babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre YEBÖ’nün alt boyutları incelendiğinde; babaları duygusal erişilebilir olanların ortalama puanları ile duygusal erişilebilir olmayanların ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Babalarına duygusal erişilebilir olmayanların aldığı puanlar ile duygusal erişilebilir olanların aldığı puanlar karşılaştırıldığında kuralcı kalıplayıcı, küçümseyici kusur bulucu, aşırı izin verici, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser endişeli, değişime kapalı duygularını bastıran ve cezalandırıcı ebeveynlik biçimlerini algılama oranının babalarına duygusal erişilebilir olmayanlarda yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

Tablo 17: Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenme durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı	Evet	162	30,42	14,92	-0,707	0,480
Kalıplayıcı	Hayır	145	31,57	13,29		
Küçümseyici	Evet	162	15,42	10,08	-1,446	0,149
Kusur bulucu	Hayır	145	17,13	10,65		
Duygusal	Evet	162	20,67	9,81	-4,925	0,000*
Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Hayır	145	26,20	9,85		
Sömürücü	Evet	162	10,23	7,29	-0,312	0,755
İstismar edici	Hayır	145	10,48	6,14		
Aşırı Koruyucu	Evet	162	18,54	6,93	0,421	0,674
Evhamlı	Hayır	145	18,22	6,45		
Koşullu Başarı	Evet	162	15,91	6,52	1,010	0,313
Odaklı	Hayır	145	15,19	5,79		
Aşırı İzin verici	Evet	162	10,73	6,04	-2,817	0,005*
Sınırsız	Hayır	145	12,75	6,51		
Kötümser	Evet	162	7,32	4,12	-1,457	0,146
Endişeli	Hayır	145	8,01	4,20		
Cezalandırıcı	Evet	162	9,31	4,36	-0,563	0,574
	Hayır	145	9,59	4,26		
Değişime Kapalı	Evet	162	8,99	4,04	-1,540	0,125
Duygularını Bastıran	Hayır	145	9,69	3,85		

Tablo 17’de araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenme durumuna göre YEBÖ alt boyutlarından alınan puanlar incelendiğinde; katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenenlerinin ortalama puanları ile etkilenmeyenlerin ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$). Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenenlerin etkilenmeyenlere göre aşırı izin verici ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimlerini algılama oranının düşük olduğu görülmüştür ($p=0,000$, $p=0,005$).

Tablo 18: Katılımcıların çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edebilme durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	T	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evet	241	30,53	14,14	-1,026	0,306
	Hayır	66	32,55	14,25		
Küçümseyici Kusur Bulucu	Evet	241	15,77	10,09	-1,489	0,138
	Hayır	66	17,91	11,28		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evet	241	21,91	9,79	-4,654	0,000*
	Hayır	66	28,29	10,13		
Sömürücü İstismar Edici	Evet	241	10,54	6,99	0,945	0,345
	Hayır	66	9,65	5,85		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evet	241	18,3	6,75	-0,46	0,646
	Hayır	66	18,73	6,54		
Koşullu Başarı Odaklı	Evet	241	15,59	6,36	0,081	0,935
	Hayır	66	15,52	5,57		
Aşırı İzin Verici Sınırsız	Evet	241	11,6	6,7	-0,452	0,652
	Hayır	66	12	4,79		
Kötümser Endişeli	Evet	241	7,54	4,26	-0,874	0,383
	Hayır	66	8,05	3,83		
Cezalandırıcı	Evet	241	9,37	4,32	-0,547	0,585
	Hayır	66	9,7	4,3		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evet	241	9,17	4,07	-1,324	0,186
	Hayır	66	9,89	3,5		

Tablo 18’de araştırmaya katılan katılımcıların çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edebilme durumuna göre YEBÖ alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edemeyenlerin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimini yüksek algıladıkları görülmüştür ($p=0,000$).

Tablo 19: Katılımcıların eğitim durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	İlkokul	6	45,00	15,05	3,490	0,004*
	Ortaokul	7	44,86	19,95		
	Lise	41	32,98	14,49		
	Lisans	195	30,25	13,88		
	Yüksek Lisans	51	29,65	12,32		
	Doktora	7	22,71	13,88		
Küçümseyici Bulucu	İlkokul	6	25,50	18,06	4,691	0,000*
	Ortaokul	7	29,71	15,52		
	Lise	41	15,39	8,41		
	Lisans	195	16,50	10,49		
	Yüksek lisans	51	13,67	8,09		
	Doktora	7	10,71	2,06		
Duygusal Yoksun Bırakıcı	İlkokul	6	20,67	13,31	0,965	0,439
	Ortaokul	7	24,00	13,93		
	Lise	41	21,73	10,27		
	Lisans	195	24,18	10,00		
	Yüksek lisans	51	21,29	10,26		
	Doktora	7	23,29	7,97		
Sömürücü İstismar Edici	İlkokul	6	12,50	11,08	4,769	0,000*
	Ortaokul	7	18,71	13,83		
	Lise	41	9,20	4,81		
	Lisans	195	10,98	7,17		
	Yüksek lisans	51	7,73	2,26		
	Doktora	7	8,43	2,44		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	İlkokul	6	25,17	9,87	4,363	0,001*
	Ortaokul	7	24,86	10,95		
	Lise	41	19,17	5,18		
	Lisans	195	18,49	6,81		
	Yüksek lisans	51	16,20	5,33		
	Doktora	7	14,86	4,22		
Koşullu Başarı Odaklı	İlkokul	6	25,17	5,27	3,700	0,003*
	Ortaokul	7	17,86	6,84		
	Lise	41	16,29	5,09		
	Lisans	195	15,03	6,29		
	Yüksek lisans	51	15,76	5,49		
	Doktora	7	14,43	8,28		

Tablo 19: Katılımcıların eğitim durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Aşırı İzin Verici Sınırsız	İlkokul	6	17,33	7,94	3,807	0,002*
	Ortaokul	7	18,86	9,62		
	Lise	41	12,20	6,52		
	Lisans	195	11,56	6,38		
	Yüksek Lisans	51	10,65	4,52		
	Doktora	7	7,71	2,98		
Kötümser Endişeli	İlkokul	6	12,67	3,44	3,727	0,003*
	Ortaokul	7	11,57	5,50		
	Lise	41	7,88	4,15		
	Lisans	195	7,29	4,07		
	Yüksek Lisans	51	7,94	3,83		
	Doktora	7	6,00	4,51		
Cezalandırıcı	İlkokul	6	13,67	4,08	3,503	0,004*
	Ortaokul	7	14,00	6,86		
	Lise	41	9,56	4,49		
	Lisans	195	9,42	4,22		
	Yüksek lisans	51	8,51	3,53		
	Doktora	7	8,00	4,43		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	İlkokul	6	11,33	3,20	1,349	0,244
	Ortaokul	7	11,29	4,07		
	Lise	41	8,98	3,83		
	Lisans	195	9,31	4,05		
	Yüksek lisans	51	9,49	3,62		
	Doktora	7	6,71	4,61		

Tablo 19’de araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna göre kuralcı kalıplayıcı, küçümseyici kusur bulucu, sömürücü istismarcı, aşırı koruyucu evhamlı, koşullu başarı odaklı, aşırı izin verici sınırsız, kötümser endişeli ve cezalandırıcı alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların eğitim durumuna göre algılanan ebeveynlik alt boyutlarında alınan puanlar incelendiğinde; kuralcı-kalıplayıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu-başarı odaklı ve kötümser-endişeli alt boyutlarında en yüksek puanın ilkokul mezunu olan katılımcıların, en düşük puanın doktora mezunu olan katılımcıların olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü- istismar edici, aşırı izin verici-sınırsız, cezalandırıcı alt boyutlarında en yüksek puanın ortaokul mezunu olan katılımcıların, en düşük puanın doktora mezunu olan katılımcıların olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 20: Katılımcıların yaş gruplarına göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	26-35	90	32,63	15,76	0,922	0,430
	36-45	148	30,75	13,62		
	46-55	50	29,94	14,15		
	55 yaş ve üstü	19	27,37	9,60		
Küçümseyici Bulucu	26-35	90	18,77	12,95	2,817	0,039*
	36-45	148	15,22	9,02		
	46-55	50	15,70	9,52		
	55 yaş ve üstü	19	13,42	6,25		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	26-35	90	23,50	10,82	0,214	0,887
	36-45	148	23,45	9,93		
	46-55	50	23,02	9,75		
	55 yaş ve üstü	19	21,58	10,91		
Sömürücü İstismar Edici	26-35	90	12,13	8,93	4,779	0,003*
	36-45	148	8,93	4,27		
	46-55	50	11,30	6,93		
	55 yaş ve üstü	19	10,47	8,24		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	26-35	90	19,21	7,91	1,003	0,392
	36-45	148	18,07	6,16		
	46-55	50	17,48	6,12		
	55 yaş ve üstü	19	19,37	5,79		
Koşullu Başarı Odaklı	26-35	90	16,29	6,72	1,492	0,217
	36-45	148	15,72	5,72		
	46-55	50	14,54	6,14		
	55 yaş ve üstü	19	13,68	6,92		
Aşırı İzin Verici Sınırsız	26-35	90	13,87	8,12	7,145	0,000*
	36-45	148	10,82	5,16		
	46-55	50	11,76	5,68		
	55 yaş ve üstü	19	7,89	2,33		
Kötümser Endişeli	26-35	90	8,36	4,70	2,108	0,099
	36-45	148	7,61	4,07		
	46-55	50	7,10	3,41		
	55 yaş ve üstü	19	6,05	3,58		
Cezalandırıcı	26-35	90	10,59	5,22	3,693	0,012*
	36-45	148	9,21	3,85		
	46-55	50	8,58	3,82		
	55 yaş ve üstü	19	8,05	2,93		
Değişime Duygularını Bastıran	26-35	90	9,57	4,32	0,892	0,446
	36-45	148	9,46	3,86		
	46-55	50	8,50	3,45		
	55 yaş ve üstü	19	9,26	4,25		

Tablo 20’de araştırmaya katılan katılımcıların yaş gruplarına göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü-istismar edici, aşırı izin verici-sınırsız ve cezalandırıcı alt boyutlardan aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Küçümseyici-kusur

bulucu, aşırı izin verici-sınırsız ve cezalandırıcı alt boyutlarında en yüksek puanın 26-35 yaş grubunda olan katılımcılarda, en düşük puanın ise 55 yaş ve üstü yaş grubunda olan katılımcılarda olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Sömürücü-istismar edici alt boyutunda en yüksek puanın 26-35 yaş grubunda olan katılımcılarda, en düşük puanın ise 36-45 yaş grubunda olan katılımcılarda olduğu görülmüştür ($p=0,003$).

Tablo 21: Katılımcıların gelir durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	1000 TL ve altı	4	56,50	4,43	7,051	0,000*
	1001-3000 TL	21	29,48	17,44		
	3001-6000 TL	97	34,80	14,78		
	6001-9000 TL	68	29,49	11,99		
	9001 TL ve üzeri	117	28,03	12,94		
Küçümseyici Kusur Bulucu	1000 TL ve altı	4	26,75	12,20	5,313	0,000*
	1001-3000 TL	21	16,52	10,58		
	3001-6000 TL	97	19,08	11,98		
	6001-9000 TL	68	16,29	9,54		
	9001 TL ve üzeri	117	13,41	8,41		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	1000 TL ve altı	4	22,25	6,65	0,952	0,434
	1001-3000 TL	21	26,62	10,76		
	3001-6000 TL	97	23,79	10,30		
	6001-9000 TL	68	23,40	10,11		
	9001 TL ve üzeri	117	22,22	10,14		
Sömürücü İstismar Edici	1000 TL ve altı	4	16,50	12,56	5,850	0,000*
	1001-3000 TL	21	8,52	3,41		
	3001-6000 TL	97	12,08	8,46		
	6001-9000 TL	68	11,35	7,27		
	9001 TL ve üzeri	117	8,44	4,01		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	1000 TL ve altı	4	25,25	6,50	4,033	0,003*
	1001-3000 TL	21	17,86	5,20		
	3001-6000 TL	97	20,13	7,72		
	6001-9000 TL	68	17,84	5,70		
	9001 TL ve üzeri	117	17,13	6,21		
Koşullu Başarı Odaklı	1000 TL ve altı	4	20,50	3,00	2,334	0,056
	1001-3000 TL	21	14,48	4,37		
	3001-6000 TL	97	16,69	6,49		
	6001-9000 TL	68	15,66	6,03		
	9001 TL ve üzeri	117	14,62	6,21		
Aşırı İzin verici Sınırsız	1000 TL ve altı	4	17,25	8,96	6,640	0,000*
	1001-3000 TL	21	10,67	5,28		
	3001-6000 TL	97	13,88	7,86		
	6001-9000 TL	68	11,66	5,64		
	9001 TL ve üzeri	117	9,88	4,57		

Tablo 21: Katılımcıların gelir durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kötümser Endişeli	1000 TL ve altı	4	12,50	3,70	3,392	0,010*
	1001-3000 TL	21	7,29	3,90		
	3001-6000 TL	97	8,48	4,64		
	6001-9000 TL	68	7,54	3,75		
	9001 TL ve üzeri	117	6,91	3,87		
Cezalandırıcı	1000 TL ve altı	4	15,75	7,18	5,481	0,000*
	1001-3000 TL	21	8,81	5,02		
	3001-6000 TL	97	10,51	4,90		
	6001-9000 TL	68	9,38	3,76		
	9001 TL ve üzeri	117	8,49	3,45		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	1000 TL ve altı	4	16,25	2,06	3,518	0,008*
	1001-3000 TL	21	8,76	3,73		
	3001-6000 TL	97	9,29	4,35		
	6001-9000 TL	68	9,62	3,61		
	9001 TL ve üzeri	117	9,04	3,72		

Tablo 21’de araştırmaya katılan katılımcıların gelir durumuna göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Kuralcı-kalıplıyıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, aşırı izin verici-sınırsız, kötümser-endişeli ve cezalandırıcı alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0,05$).

Kuralcı-kalıplıyıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, aşırı izin verici-sınırsız ve cezalandırıcı alt boyutlarında en yüksek puanın 1000 TL ve altı gelir durumu olan katılımcılarda, en düşük puanın ise 9001 ve üstü geliri olan katılımcılarda olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Değişime kapalı-duygularını bastıran alt boyutunda en yüksek puanın 1000 TL ve altı geliri olan katılımcılarda, en düşük puanın ise 1001-3000 geliri olan katılımcılarda olduğu görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 22: Katılımcıların medeni durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Evli	293	30,81	14,12	0,713	0,491
	Bekar	2	30,00	8,49		
	Boşanmış	11	36,00	16,43		
Küçümseyici Kusur Bulucu	Evli	293	16,21	10,34	0,400	0,671
	Bekar	2	11,50	2,12		
	Boşanmış	11	18,18	12,57		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Evli	293	23,23	10,10	0,64	0,528
	Bekar	2	20,50	14,85		
	Boşanmış	11	26,55	12,03		
Sömürücü İstismar Edici	Evli	293	10,34	6,75	0,001	0,999
	Bekar	2	10,50	4,95		
	Boşanmış	11	10,27	8,15		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Evli	293	18,38	6,79	0,063	0,939
	Bekar	2	20,00	5,66		
	Boşanmış	11	18,18	4,90		
Koşullu Başarı Odaklı	Evli	293	15,53	6,21	0,323	0,724
	Bekar	2	17,50	7,78		
	Boşanmış	11	16,82	5,79		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Evli	293	11,83	6,41	1,547	0,215
	Bekar	2	7,00	0,00		
	Boşanmış	11	9,09	3,65		
Kötümser Endişeli	Evli	293	7,60	4,13	1,056	0,349
	Bekar	2	7,50	2,12		
	Boşanmış	11	9,45	5,20		
Cezalandırıcı	Evli	293	9,49	4,29	0,278	0,757
	Bekar	2	8,00	1,41		
	Boşanmış	11	8,73	5,27		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Evli	293	9,24	3,87	2,837	0,060
	Bekar	2	14,00	2,83		
	Boşanmış	11	11,27	5,50		

Tablo 22’de araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumuna göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Medeni durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 23: Katılımcıların çocuk sayısına göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		SS	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplıyıcı	1	123	32,11	14,70	0,696	0,555
	2	149	29,83	13,54		
	3	33	31,45	14,95		
	4 ve üzeri	2	36,50	17,68		
Küçümseyici Kusur Bulucu	1	123	17,91	12,46	2,088	0,102
	2	149	15,00	8,23		
	3	33	15,91	10,16		
	4 ve üzeri	2	9,50	0,71		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	1	123	22,74	10,29	0,382	0,766
	2	149	23,91	10,19		
	3	33	22,61	10,29		
	4 ve üzeri	2	21,00	1,41		
Sömürücü İstismar Edici	1	123	10,61	7,83	0,293	0,830
	2	149	10,30	6,10		
	3	33	9,82	5,45		
	4 ve üzeri	2	7,00	0,00		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	1	123	19,05	7,41	0,729	0,535
	2	149	17,89	6,09		
	3	33	18,09	6,70		
	4 ve üzeri	2	20,00	0,00		
Koşullu Başarı Odaklı	1	123	16,01	6,07	0,770	0,512
	2	149	15,15	6,36		
	3	33	15,55	5,87		
	4 ve üzeri	2	20,00	5,66		
Aşırı İzin Verici Sınırsız	1	123	12,55	7,47	1,320	0,268
	2	149	11,05	5,30		
	3	33	11,42	5,94		
	4 ve üzeri	2	10,50	4,95		
Kötümser Endişeli	1	123	7,69	4,31	0,778	0,366
	2	149	7,64	4,03		
	3	33	7,36	4,29		
	4 ve üzeri	2	10,50	6,36		
Cezalandırıcı	1	123	9,60	4,68	0,303	0,823
	2	149	9,28	4,00		
	3	33	9,70	4,36		
	4 ve üzeri	2	7,50	0,71		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	1	123	9,60	4,23	1,033	0,378
	2	149	9,15	3,70		
	3	33	8,85	4,02		
	4 ve üzeri	2	13,00	4,24		

Tablo 23’de araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayılarına göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocuk sayılarına göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 24: Çocukluk döneminde katılımcıların ebeveynlerinin yanında yaşaması durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Anne	26	27,92	13,37	0,497	0,685
	Baba	6	29,33	10,65		
	Anne-baba	264	31,34	14,39		
	Anneanne- babaanne	8	30,00	12,99		
Küçümseyici Kusur bulucu	Anne	26	14,19	8,55	0,504	0,680
	Baba	6	18,00	9,84		
	Anne-baba	264	16,43	10,68		
	Anneanne- babaanne	8	14,38	7,74		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Anne	26	23,81	11,33	0,162	0,922
	Baba	6	23,50	6,89		
	Anne-baba	264	23,09	10,23		
	Anneanne- babaanne	8	25,38	9,27		
Sömürücü İstismar Edici	Anne	26	9,92	3,88	1,657	0,176
	Baba	6	16,33	14,67		
	Anne-baba	264	10,23	6,69		
	Anneanne- babaanne	8	10,13	6,22		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Anne	26	18,08	6,83	3,021	0,030*
	Baba	6	25,67	4,72		
	Anne-baba	264	18,36	6,68		
	Anneanne- babaanne	8	15,25	5,28		
Koşullu Başarı Odaklı	Anne	26	13,81	5,80	2,025	0,110
	Baba	6	10,83	4,79		
	Anne-baba	264	15,81	6,21		
	Anneanne- babaanne	8	15,50	5,81		
Aşırı İzin verici Sınırsız	Anne	26	12,65	5,93	0,364	0,774
	Baba	6	12,67	5,68		
	Anne-baba	264	11,55	6,41		
	Anneanne- babaanne	8	12,75	7,07		

Tablo 24: Çocukluk döneminde katılımcıların ebeveynlerinin yanında yaşaması durumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kötümser Endişeli	Anne	26	6,23	3,50	1,461	0,225
	Baba	6	7,17	2,71		
	Anne-baba	264	7,72	4,21		
	Anneanne-babaanne	8	9,25	4,68		
Cezalandırıcı	Anne	26	7,31	3,20	2,533	0,057
	Baba	6	10,67	3,98		
	Anne-baba	264	9,59	4,32		
	Anneanne-babaanne	8	10,13	4,55		
Değişime Kapalı Duygularını Bastıran	Anne	26	7,62	3,63	2,331	0,074
	Baba	6	7,33	4,08		
	Anne-baba	264	9,49	3,93		
	Anneanne-babaanne	8	9,50	3,96		

Tablo 24’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşaması durumuna göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Çocukluk döneminde katılımcıların ebeveynlerinin yanında yaşaması durumu ile YEBÖ alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0,05$). Aşırı koruyucu-evhamlı alt boyutunda araştırmaya katılan katılımcıların ebeveynlerinin yanında yaşaması durumuna göre en yüksek puanı babanın, en düşük puanı anneanne-babaannenin aldığı görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 25: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Anne	267	30,94	14,34	0,881	0,494
	Baba	5	27,40	12,99		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	17,00			
	Anneanne- Babaanne	23	30,74	13,32		
	Kardeş	1	56,00			
	Bakıcı	10	32,60	11,62		
Küçümseyici Kusur bulucu	Anne	267	16,12	10,26	1,626	0,153
	Baba	5	16,00	11,36		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	13,00			
	Anneanne- Babaanne	23	14,74	10,64		
	Kardeş	1	25,00			
	Bakıcı	10	22,00	12,68		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Anne	267	22,90	10,07	1,693	0,136
	Baba	5	21,40	7,67		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	31,00			
	Anneanne- Babaanne	23	26,09	11,15		
	Kardeş	1	8,00			
	Bakıcı	10	28,80	10,66		
Sömürücü İstismar edici	Anne	267	10,32	6,66	1,072	0,376
	Baba	5	11,20	9,39		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	7,00			
	Anneanne- Babaanne	23	8,48	2,25		
	Kardeş	1	7,00			
	Bakıcı	10	15,60	12,26		
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Anne	267	18,40	6,72	1,575	0,167
	Baba	5	20,60	7,33		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	10,00			
	Anneanne- Babaanne	23	17,74	6,72		
	Kardeş	1	30,00			
	Bakıcı	10	18,10	5,45		
Koşullu Başarı Odaklı	Anne	267	15,68	6,18	0,543	0,744
	Baba	5	12,20	5,85		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	12,00			
	Anneanne- Babaanne	23	15,04	5,70		
	Kardeş	1	30,00			
	Bakıcı	10	14,50	6,64		

Tablo 25: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	Anne	267	11,75	6,51	0,789	0,558
	Baba	5	12,60	7,30		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	6,00			
	Anneanne- Babaanne	23	10,35	5,04		
	Kardeş	1	16,00			
Kötümser/ Endişeli	Anne	267	7,66	4,25	0,789	0,558
	Baba	5	7,20	3,42		
	Üvey Anne/Üvey Baba	1	4,00			
	Anneanne- Babaanne	23	7,57	3,70		
	Kardeş	1	15,00			
Cezalandırıcı	Bakıcı	10	7,50	3,17	0,826	0,532
	Anne	267	9,45	4,29		
	Baba	5	9,40	3,91		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	4,00			
	Anneanne- Babaanne	23	9,09	4,69		
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	Kardeş	1	16,00		1,055	0,385
	Bakıcı	10	9,80	4,32		
	Anne	267	9,41	4,02		
	Baba	5	9,20	2,28		
	Üvey Anne/Üvey Baba	1	6,00			
	Anneanne- Babaanne	23	8,30	3,89		
	Kardeş	1	16,00			
	Bakıcı	10	9,00	2,54		

Tablo 25’de araştırmaya katılan katılımcıların bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını sağlayanların YEBÖ’den aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 26: Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Kuralcı Kalıplayıcı	Demokratik Tutum	46	24,15	8,72	7,260	0,000*
	Otoriter Tutum	86	35,36	14,44		
	İzin Verici Tutum	15	27,67	11,53		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	32,25	10,55		
	İlgili Tutum	102	27,10	13,63		
	İlgisiz Tutum	28	36,89	14,78		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	48,44	12,27		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	39,71	13,87		
	Reddedici Tutum	2	20,00	11,31		
Küçümseyici/ Kusur Bulucu	Demokratik Tutum	46	11,22	4,21	6,402	0,000*
	Otoriter Tutum	86	17,73	9,00		
	İzin Verici Tutum	15	15,47	11,04		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	16,83	11,23		
	İlgili Tutum	102	14,05	9,96		
	İlgisiz Tutum	28	25,54	13,55		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	22,67	12,74		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	19,57	13,16		
	Reddedici Tutum	2	9,00	0,00		
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	Demokratik Tutum	46	19,41	7,29	18,830	0,000*
	Otoriter Tutum	86	27,91	9,39		
	İzin Verici Tutum	15	24,33	9,83		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	22,83	8,50		
	İlgili Tutum	102	17,23	7,35		
	İlgisiz Tutum	28	33,32	8,90		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	33,56	10,64		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	20,43	8,70		
	Reddedici Tutum	2	40,00	11,31		
Sömürücü/ İstismar Edici	Demokratik Tutum	46	9,24	5,79	2,391	0,016*
	Otoriter Tutum	86	10,45	5,69		
	İzin Verici Tutum	15	7,93	1,91		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	8,58	3,37		
	İlgili Tutum	102	9,84	7,54		
	İlgisiz Tutum	28	13,61	7,46		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	15,89	10,35		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	12,71	10,05		
	Reddedici Tutum	2	7,00	0,00		

Tablo 26: Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Aşırı Koruyucu Evhamlı	Demokratik Tutum	46	15,17	5,48	3,798	0,000*
	Otoriter Tutum	86	18,30	5,64		
	İzin Verici Tutum	15	15,73	5,73		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	24,83	7,90		
	İlgili Tutum	102	19,43	7,30		
	İlgisiz Tutum	28	18,57	6,61		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	19,67	4,82		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	19,29	8,64		
	Reddedici Tutum	2	13,00	8,49		
Koşullu Başarı Odaklı	Demokratik Tutum	46	14,09	6,01	2,058	0,040*
	Otoriter Tutum	86	16,26	5,45		
	İzin Verici Tutum	15	15,40	6,65		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	17,42	7,35		
	İlgili Tutum	102	15,53	6,48		
	İlgisiz Tutum	28	13,86	5,69		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	20,89	5,53		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	16,57	7,52		
	Reddedici Tutum	2	9,00	5,66		
Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	Demokratik Tutum	46	10,20	4,69	1,230	0,281
	Otoriter Tutum	86	12,12	5,61		
	İzin Verici Tutum	15	11,93	7,24		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	11,00	4,51		
	İlgili Tutum	102	11,11	7,27		
	İlgisiz Tutum	28	13,82	6,33		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	15,00	6,12		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	12,00	8,49		
	Reddedici Tutum	2	13,50	10,61		
Kötümser/ Endişeli	Demokratik Tutum	46	5,67	2,57	4,452	0,000*
	Otoriter Tutum	86	8,88	4,25		
	İzin Verici Tutum	15	7,47	3,83		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	9,50	4,85		
	İlgili Tutum	102	6,84	4,08		
	İlgisiz Tutum	28	7,89	4,11		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	10,89	4,14		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	10,00	5,23		
	Reddedici Tutum	2	5,00	2,83		
Cezalandırıcı	Demokratik Tutum	46	6,98	2,11	6,112	0,000*
	Otoriter Tutum	86	10,59	4,34		
	İzin Verici Tutum	15	8,60	2,26		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	8,25	3,57		
	İlgili Tutum	102	8,73	4,35		
	İlgisiz Tutum	28	11,79	4,19		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	13,56	5,00		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	11,14	6,18		
	Reddedici Tutum	2	9,00	7,07		

Tablo 26: Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması (tablonun devamı)

YEBÖ		n	Ort.	SS	F	p
Cezalandırıcı	Demokratik Tutum	46	6,98	2,11	6,112	0,000*
	Otoriter Tutum	86	10,59	4,34		
	İzin Verici Tutum	15	8,60	2,26		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	8,25	3,57		
	İlgili Tutum	102	8,73	4,35		
	İlgisiz Tutum	28	11,79	4,19		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	13,56	5,00		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	11,14	6,18		
	Reddedici Tutum	2	9,00	7,07		
Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran	Demokratik Tutum	46	7,80	3,63	3,548	0,001*
	Otoriter Tutum	86	10,41	3,84		
	İzin Verici Tutum	15	9,07	4,43		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	9,92	3,34		
	İlgili Tutum	102	8,40	3,68		
	İlgisiz Tutum	28	10,54	4,00		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	12,11	4,01		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	10,14	4,06		
	Reddedici Tutum	2	10,50	10,61		

Tablo 26’da araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre YEBÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur($p<0,05$).

Çocukluk döneminde kendi babalarını kuralcı-kalıplayıcı, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu başarı odaklı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algılayan katılımcıların kendi babalarında en yüksek görülen tutumun aşırı baskıcı ebeveyn tutumu olduğu görülmüştür($p<0,05$).

Çocukluk döneminde kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan katılımcıların kendi babalarında en yüksek görülen tutumun reddedici ebeveyn tutumu olduğu görülmüştür($p=0,000$).

Çocukluk döneminde kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu olarak algılayan katılımcıların kendi babalarında en yüksek görülen tutumun ilgisiz tutumu olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

4.6. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tablo 27: Katılımcıların çalışma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	281	61,43	21,34	-	0,966
	Çalışmıyorum	26	61,62	22,14	0,043	

Tablo 27’de araştırmaya katılan katılımcıların çalışma durumuna göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Çalışma durumuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 28: Katılımcıların kardeşi olma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Kardeş Sayısı	Evet	294	61,14	21,34	-1,184	0,237
	Hayır	13	68,31	21,86		

Tablo 28’de araştırmaya katılan katılımcıların kardeşi olma durumuna göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Kardeş sayısına göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 29: Katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Çevresine ve Ailesine Karşı Kendi Duygularını İfade Edebilme	Evet	241	63,47	21,24	3,222	0,001*
	Hayır	66	54,05	20,34		

Tablo 29’da araştırmaya katılan katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre EDEÖ’nden aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumlarına göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar

arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilen katılımcıların kendi babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür ($p=0,001$).

Tablo 30: Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Anne ve Babasının Medeni Durumu	Evli	287	62,68	20,79	2,980	0,003*
	Boşanmış	15	46,13	24,21		

Tablo 30’da araştırmaya katılan katılımcıların ebeveynlerinin medeni durumuna göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik açısından anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların annesinin ve babasının evli olması babasına duygusal erişilebilir olduğunu göstermiştir ($p=0,003$).

Tablo 31: Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Annenin Hayatta Olma Durumu	Sağ	268	62,65	20,63	2,617	0,009*
	Hayatta değil	39	53,15	24,68		

Tablo 31’de araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre EDEÖ’nden aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin hayatta olması ile duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Annelerinin hayatta olması babalarına duygusal erişilebilir olduğunu göstermektedir ($p=0,009$). Annenin hayatta olmasının babasına duygusal erişilebilirliğini olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Tablo 32: Katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Babanın Hayatta Olma Durumu	Sağ	221	61,49	21,81	0,066	0,948
	Hayatta değil	86	61,31	20,34		

Tablo 32’de katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların babalarının hayatta olması ile babalarının hayatta olmaması arasında anlamlı farklılığın olmamasının babalarına duygusal erişilebilirliğini etkilemediği görülmektedir.

Tablo 33: Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Çocukluk Döneminde Kendisi ve Kardeşi Arasında Kendi Babası Tarafından Cinsiyet Ayırımına Maruz Kalması Durumu	Evet	53	3,31	1,30	-4,567	0,000*
	Hayır	254	4,26	1,40		

Tablo 33’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalmadığını düşünenlerin maruz kaldığını düşünenlere göre babalarına daha fazla duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

Tablo 34: Çocukluk döneminde katılımcıların kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Babasının Maddi İmkanının Yeterli Olma Durumu	Evet	168	63,93	21,73	2,260	0,025*
	Hayır	139	58,43	20,61		

Tablo 34’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna EDEÖ’den aldıkları ortalama

puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının maddi imkanı yeterli olanların babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür ($p=0,025$).

Tablo 35: Katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Babasının Duygusal Farkındalık Anlamında Duygusal Erişilebilir Olma Durumu	Evet	190	68,80	18,87	8,541	0,000*
	Hayır	117	49,50	19,81		

Tablo 35’de araştırmaya katılan katılımcılarla kendi babaları arasındaki duygusal farkındalığa göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcılarla kendi babaları arasındaki duygusal farkındalığa göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcılarla kendi babaları arasında duygusal farkındalığı olanların babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

Tablo 36: Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenme durumuna göre babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken		n	Ort.	SS	T	p
Babasının Gösterdiği Olumlu/Olumsuz Duygu Tutum ve Davranışından Etkilenme Durumu	Evet	162	66,56	20,34	4,577	0,000*
	Hayır	145	55,72	21,11		

Tablo 36’da araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu tutum ve davranışından etkilenme durumuna göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu /olumsuz duygu tutum ve davranışından etkilenenlerin babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür ($p=0,00$).

Tablo 37: Katılımcıların eğitim durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken	n	Ort.	SS	F	p
İlkokul	6	64,5	29,56	0,221	0,953
Ortaokul	7	56,29	30,44		
Lise	41	62,76	21,26		
Lisans	195	60,83	21,09		
Yüksek Lisans	51	62,76	21,41		
Doktora	7	63,71	18,67		

Tablo 37’de araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 38: Katılımcıların yaş gruplarına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken	n	Ort.	SS	F	p
26-35	90	60,44	22,51	0,162	0,922
36-45	148	62,13	21,02		
46-55	50	61,86	21,08		
55 yaş ve üstü	19	59,74	20,82		

Tablo 38’de Araştırmaya katılan katılımcıların yaş gruplarına göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($F=0,162$; $p>0,05$).

Tablo 39: Katılımcıların gelir durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken	n	Ort.	SS	F	p
1000 TL ve altı	4	60,75	19,81	1,579	0,180
1001-3000 TL	21	57,71	23,81		
3001-6000 TL	97	58,14	22,29		
6001-9000 TL	68	61,16	21		
9001 TL ve üzeri	117	65,03	20,17		

Tablo 39’da araştırmaya katılan katılımcıların gelir durumuna göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların gelir durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 40: Katılımcıların medeni durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken	n	Ort.	SS	F	p
Evli	293	61,33	21,25	0,653	0,521
Bekar	2	78	16,97		
Boşanmış	11	59,36	25,55		

Tablo 40’da Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumuna göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların medeni durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 41: Katılımcıların çocuk sayısına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişken	n	Ort.	SS	F	p
1	123	60,88	22,2	0,183	0,908
2	149	61,59	20,97		
3	33	63,3	20,97		
4 ve üzeri	2	54,5	16,26		

Tablo 41’de araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayısına göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocuk sayısına göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 42: Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Ort.	SS	F	p
Anne	26	60,96	22,5	0,032	0,992
Baba	6	60,83	23,85		
Anne-baba	264	61,59	21,25		
Anneanne-babaanne	8	59,5	25,65		

Tablo 42’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumuna göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde yanında yaşayan

ebeveynlerinin durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 43: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Ort.	SS	F	p
Anne	267	62,39	20,89	3,573	0,004*
Baba	5	53,6	25,89		
Üvey Anne/ Üvey Baba	1	43,00	0,00		
Anneanne- Babaanne	23	58,13	25,1		
Bakıcı	10	46,70	18,46		

Tablo 43’de Araştırmaya katılan katılımcıların bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre EDEÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayanların durumuna göre ETÖ’den aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayanların aldıkları en yüksek puanın “anne”, en düşük puanın “üvey anne ve üvey baba” olduğu görülmüştür ($p=0,004$).

Tablo 44: Katılımcıların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

Değişkenler	n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	46	70,09	16,49	17,351	0,000*
Otoriter Tutum	86	53,48	18,9		
İzin Verici Tutum	15	59,20	21,1		
Aşırı Koruyucu Tutum	12	62,00	20,48		
İlgili Tutum	102	73,49	16,71		
İlgisiz Tutum	28	38,5	18,06		
Aşırı Baskıcı Tutum	9	40,22	16,68		
Mükemmeliyetçi Tutum	7	58,43	18,89		
Reddedici Tutum	2	31,50	23,33		

Tablo 44’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre EDEÖ’den aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminden itibaren kendi babalarının tutumuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre EDEÖ’den aldıkları puan ortalamasında en yüksek puanın ilgili tutum, en düşük puanın ise reddedici tutum olduğu görülmüştür ($p=0,000$).

4.7. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Duyguları İfade Etme Becerileri Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Tablo 45: Katılımcıların çalışma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Çalışıyorum	281	4,35	0,97	1,646	0,101
		Çalışmıyorum	26	4,02	1,20		
Yakınlık İfadesi		Çalışıyorum	281	4,73	0,99	2,278	0,023*
		Çalışmıyorum	26	4,26	1,14		
Negatif İfadesi	Duygu	Çalışıyorum	281	5,04	1,09	0,683	0,495
		Çalışmıyorum	26	4,88	1,31		

Tablo 45’de araştırmaya katılan katılımcıların çalışma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çalışma durumuna göre DİÖ’den aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların çalışma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasında çalışan katılımcıların yakınlık ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,023$).

Tablo 46: Katılımcıların kardeşi olma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Evet	294	4,29	0,98	-2,819	0,005*
		Hayır	13	5,08	1,12		
Yakınlık İfadesi		Evet	294	4,68	1,01	-1,443	0,150
		Hayır	13	5,09	1,06		
Negatif İfadesi	Duygu	Evet	294	5,00	1,11	-1,899	0,058
		Hayır	13	5,60	0,95		

Tablo 46’de araştırmaya katılan katılımcıların kardeşi olma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çalışma durumuna göre DİÖ’den aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların kardeşi olma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasında kardeşi olmayan babaların olumlu duygu ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,005$).

Tablo 47: Katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Evet	241	4,40	1,03	2,571	0,011*
		Hayır	66	4,05	0,82		
Yakınlık İfadesi		Evet	241	4,88	0,97	6,649	0,000*
		Hayır	66	4,01	0,86		
Negatif İfadesi	Duygu	Evet	241	5,07	1,15	1,162	0,246
		Hayır	66	4,89	0,93		

Tablo 47’de araştırmaya katılan katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasında çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilen katılımcıların olumlu duygu ifadesini ve yakınlık ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p<0,05$).

Tablo 48: Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Evli	287	4,31	1,01	-1,056	0,292
		Boşanmış	15	4,59	0,93		
Yakınlık İfadesi		Evli	287	4,68	1,02	-1,284	0,200
		Boşanmış	15	5,02	0,93		
Negatif İfadesi	Duygu	Evli	287	5,02	1,12	-0,199	0,842
		Boşanmış	15	5,08	1,04		

Tablo 48’de araştırmaya katılan katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre DİÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 49: Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Sağ	268	4,36	,98	1,512	0,132
		Hayatta değil	39	4,10	1,08		
Yakınlık İfadesi		Sağ	268	4,73	1,00	1,531	0,127
		Hayatta değil	39	4,46	1,07		
Negatif İfadesi	Duygu	Sağ	268	5,03	1,07	0,316	0,752
		Hayatta değil	39	4,97	1,35		

Tablo 49’da araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 50: Katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ			n	Ort.	SS	T	p
Olumlu İfadesi	Duygu	Sağ	221	4,40	1,00	2,067	0,040*
		Hayatta değil	86	4,13	0,96		
Yakınlık İfadesi		Sağ	221	4,73	1,03	1,102	0,271
		Hayatta değil	86	4,59	0,97		
Negatif İfadesi	Duygu	Sağ	221	5,07	1,09	1,096	0,274
		Hayatta değil	86	4,92	1,16		

Tablo 50’de araştırmaya katılan katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların babalarının hayatta olanların olumlu duygu ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,040$).

Tablo 51: Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ		n	Ort.	SS	T	p
Olumlu Duygu İfadesi	Evet	53	4,46	0,85	1,077	0,282
	Hayır	254	4,29	1,02		
Yakınlık İfadesi	Evet	53	4,49	1,01	-1,604	0,110
	Hayır	254	4,74	1,01		
Negatif Duygu İfadesi	Evet	53	5,33	0,77	2,238	0,026*
	Hayır	254	4,96	1,16		

Tablo 51’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların kendisi ve kardeşi arasında kendi babasının cinsiyet ayrımına maruz kalması durumuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların kardeşi arasında babasının cinsiyet ayrımı tutumunda bulunduğunu düşünenlerin negatif duygu ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,026$).

Tablo 52: Çocukluk döneminde katılımcıların kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Evet	168	4,36	1,03	0,761	0,447
	Hayır	139	4,27	0,96		
Yakınlık İfadesi	Evet	168	4,80	1,10	2,107	0,036*
	Hayır	139	4,56	0,88		
Negatif Duygu İfadesi	Evet	168	5,02	1,20	-0,105	0,917
	Hayır	139	5,03	0,99		

Tablo 52’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanı yeterli olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların babalarının maddi imkanının yeterli olduğunu düşünenlerin yakınlık ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,036$).

Tablo 53: Katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Evet	190	4,32	1,00	-0,055	0,956
	Hayır	117	4,33	1,00		
Yakınlık İfadesi	Evet	190	4,81	1,02	2,667	0,008*
	Hayır	117	4,50	0,98		
Negatif Duygu İfadesi	Evet	190	4,95	1,19	-1,551	0,122
	Hayır	117	5,15	0,95		

Tablo 53’de araştırmaya katılan katılımcıların kendi babaları arasındaki duygusal farkındalığın kendi babalarına duygusal erişilebilir olma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların kendi babaları arasındaki duygusal farkındalığın babalarına duygusal erişilebilir olma durumuna göre DİÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların kendi babaları arasındaki duygusal farkındalığın duygusal erişilebilir olanların yakınlık ifadesini kullandıkları görülmüştür ($p=0,008$).

Tablo 54: Katılımcıların kendi babasının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu durum, tutum ve davranışından etkilenme durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Evet	162	4,23	1,06	-1,637	0,103
	Hayır	145	4,42	0,92		
Yakınlık İfadesi	Evet	162	4,73	1,08	0,679	0,498
	Hayır	145	4,65	0,94		
Negatif Duygu ifadesi	Evet	162	5,02	1,15	-0,191	0,849
	Hayır	145	5,04	1,06		

Tablo 54’de araştırmaya katılan katılımcıların kendi babasının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu tutum ve davranışından etkilenme durumlarına göre DİÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 55: Katılımcıların eğitim durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	İlkokul	6	3,33	1,48	1,777	0,117
	Ortaokul	7	3,77	,80		
	Lise	41	4,34	,80		
	Lisans	195	4,35	1,00		
	Yüksek Lisans	51	4,42	,96		
	Doktora	7	4,20	1,69		
Yakınlık İfadesi	İlkokul	6	3,28	1,30	3,626	0,003*
	Ortaokul	7	4,19	1,08		
	Lise	41	4,49	,93		
	Lisans	195	4,80	,99		
	Yüksek Lisans	51	4,67	,93		
	Doktora	7	4,79	1,45		
Negatif Duygu İfadesi	İlkokul	6	3,13	2,30	4,392	0,001*
	Ortaokul	7	4,50	1,49		
	Lise	41	4,95	1,02		
	Lisans	195	5,11	1,06		
	Yüksek Lisans	51	5,03	0,91		
	Doktora	7	5,25	1,22		

Tablo 55’de araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre yakınlık ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın lisans mezunu, en düşük puanın ise ilkokul mezunu olduğu görülmüştür($p=0,003$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın doktora mezunu, en düşük puanın ise ilkokul mezunu olduğu görülmüştür ($p=0,001$).

Tablo 56: Katılımcıların yaş grubuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ			n	Ort	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi		26-35	90	4,48	0,98	1,842	0,139
		36-45	148	4,27	0,98		
		46-55	50	4,34	0,95		
		55 yaş ve üstü	19	3,93	1,26		
Yakınlık İfadesi		26-35	90	4,80	0,98	0,693	0,557
		36-45	148	4,63	1,02		
		46-55	50	4,75	0,94		
		55 yaş ve üstü	19	4,56	1,33		
Negatif Duygu İfadesi		26-35	90	5,06	1,12	0,079	0,972
		36-45	148	5,03	1,09		
		46-55	50	5,01	1,14		
		55 yaş ve üstü	19	4,93	1,17		

Tablo 56’de araştırmaya katılan katılımcıların yaş grubuna göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 57: Katılımcıların gelir durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ			n	Ort	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi		1000 TL ve altı	4	3,55	1,24	0,826	0,509
		1001-3000 TL	21	4,30	,65		
		3001-6000 TL	97	4,29	1,02		
		6001-9000 TL	68	4,28	1,09		
		9001 TL ve üzeri	117	4,40	,97		
Yakınlık İfadesi		1000 TL ve altı	4	3,58	1,13	1,528	0,194
		1001-3000 TL	21	4,60	,94		
		3001-6000 TL	97	4,64	1,02		
		6001-9000 TL	68	4,76	,97		
		9001 TL ve üzeri	117	4,76	1,03		
Negatif Duygu İfadesi		1000 TL ve altı	4	4,63	2,49	1,575	0,181
		1001-3000 TL	21	5,23	1,08		
		3001-6000 TL	97	4,82	1,22		

Tablo 57’de araştırmaya katılan katılımcıların gelir durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Gelir durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 58: Katılımcıların medeni durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Evli	293	4,32	1,01	0,126	0,882
	Bekar	2	4,60	0,85		
	Boşanmış	11	4,42	0,83		
	Total	306	4,33	1,00		
Yakınlık İfadesi	Evli	293	4,66	1,01	2,217	0,111
	Bekar	2	5,50	0,47		
	Boşanmış	11	5,21	0,89		
	Total	306	4,69	1,01		
Negatif Duygu İfadesi	Evli	293	5,00	1,10	2,422	0,090
	Bekar	2	6,25	1,06		
	Boşanmış	11	5,52	1,13		
	Total	306	5,03	1,11		

Tablo 58’de araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Medeni durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 59: Katılımcıların çocuk sayısına göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ			n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Duygu	1	123	4,47	0,95	2,086	0,102
		2	149	4,28	1,04		
		3	33	4,02	0,90		
		4 ve üzeri	2	4,00	0,85		
		Total	307	4,32	1,00		
Yakınlık İfadesi	Duygu	1	123	4,76	1,02	0,438	0,726
		2	149	4,63	1,00		
		3	33	4,74	1,12		
		4 ve üzeri	2	4,50	0,47		
		Total	307	4,69	1,01		
Negatif Duygu İfadesi	Duygu	1	123	5,17	1,00	2,943	0,033*
		2	149	5,01	1,08		
		3	33	4,62	1,48		
		4 ve üzeri	2	3,88	0,88		
		Total	307	5,03	1,11		

Tablo 59’da araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayılarına göre DİÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayısına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlarda en yüksek “1” “çocuğu olan katılımcılarda en düşük “4” çocuğu olan katılımcılar görülmüştür ($p=0,033$).

Tablo 60: Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DIÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu Duygu İfadesi	Anne	26	4,63	0,91	0,936	0,424
	Baba	6	4,40	0,80		
	Anne-baba	264	4,29	1,02		
	Anneanne-babaanne	8	4,40	0,77		
Yakınlık İfadesi	Anne	26	4,97	0,92	1,140	0,333
	Baba	6	4,56	1,00		
	Anne-baba	264	4,67	1,02		
	Anneanne-babaanne	8	5,10	0,82		
Negatif Duygu İfadesi	Anne	26	5,04	1,12	0,707	0,549
	Baba	6	5,00	1,08		
	Anne-baba	264	5,01	1,12		
	Anneanne-babaanne	8	5,59	0,81		

Tablo 60’da araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre DIÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 61: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DİÖ		n	Ort.	SS	F	p
Olumlu İfadesi	Anne	267	4,30	1,02	0,895	0,485
	Baba	5	3,80	1,26		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	4,40	0,00		
	Anneanne-Babaanne	23	4,57	0,83		
	Kardeş	1	5,60	0,00		
	Bakıcı	10	4,36	0,53		
Yakınlık İfadesi	Anne	267	4,69	1,01	0,902	0,480
	Baba	5	4,43	0,98		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	3,50	0,00		
	Anneanne-Babaanne	23	4,95	1,03		
	Kardeş	1	5,33	0,00		
	Bakıcı	10	4,38	0,99		
Negatif İfadesi	Anne	267	5,00	1,13	1,041	0,394
	Baba	5	4,80	1,02		
	Üvey Anne/ Üvey Baba	1	4,00	0,00		
	Anneanne-Babaanne	23	5,37	0,80		
	Kardeş	1	6,50	0,00		
	Bakıcı	10	5,05	1,14		

Tablo 61’de araştırmaya katılan katılımcıların bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını sağlayanların durumuna göre DİÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayanların durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 62: Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre duygularını ifade etme açısından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

DiÖ		SS	Ort.	SS	F	p
Olumlu İfadesi	Demokratik Tutum	46	4,42	1,01	1,032	0,412
	Otoriter Tutum	86	4,25	0,91		
	İzin Verici Tutum	15	4,61	1,29		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	4,55	1,01		
	İlgili Tutum	102	4,32	,95		
	İlgisiz Tutum	28	4,19	1,11		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	4,47	1,10		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	3,69	1,33		
	Reddedici Tutum	2	5,30	0,42		
Yakınlık İfadesi	Demokratik Tutum	46	5,75	0,91	2,477	0,013*
	Otoriter Tutum	86	4,40	1,02		
	İzin Verici Tutum	15	4,76	0,92		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	4,74	1,02		
	İlgili Tutum	102	4,81	1,03		
	İlgisiz Tutum	28	4,55	1,02		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	4,85	0,60		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	5,05	1,14		
	Reddedici Tutum	2	4,19	0,12		
Negatif İfadesi	Demokratik Tutum	46	4,68	1,00	2,642	0,008*
	Otoriter Tutum	86	4,98	1,11		
	İzin Verici Tutum	15	5,30	0,91		
	Aşırı Koruyucu Tutum	12	5,23	0,93		
	İlgili Tutum	102	4,74	1,09		
	İlgisiz Tutum	28	5,21	1,00		
	Aşırı Baskıcı Tutum	9	5,69	0,63		
	Mükemmeliyetçi Tutum	7	5,36	2,19		
	Reddedici Tutum	2	6,38	0,88		

Tablo 62’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre DiÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre DiÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre yakınlık ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın demokratik tutum, en düşük puanın ise reddedici tutum olduğu görülmüştür($p=0,013$).

Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında

en yüksek puanın reddedici tutum, en düşük puanın ise demokratik tutum olduğu görülmüştür ($p=0,001$).

4.8. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ebeveyn Tutumları Açısından Puan Ortalamalarının Karşılaştırması

Tablo 63: Katılımcıların çalışma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Çalışıyorum	281	72,53	11,65	-0,599	0,549
	Çalışmıyorum	26	73,96	11,91		
Otoriter Tutum	Çalışıyorum	281	21,33	7,12	1,411	0,159
	Çalışmıyorum	26	19,31	5,18		
Aşırı Koruyucu Tutum	Çalışıyorum	281	30,09	6,29	1,335	0,183
	Çalışmıyorum	26	28,38	5,53		
İzin Verici Tutum	Çalışıyorum	281	22,81	5,80	2,087	0,038*
	Çalışmıyorum	26	20,35	5,18		

Tablo 63’de araştırmaya katılan katılımcıların çalışma durumlarına göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çalışma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde; çalışan babaların çalışmayanlara göre aşırı izin verici tutum benimsedikleri görülmüştür ($p=0,038$).

Tablo 64: Katılımcıların kardeşi olma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Evet	294	72,58	11,84	-0,499	0,618
	Hayır	13	74,23	6,64		
Otoriter Tutum	Evet	294	21,24	7,09	1,015	0,311
	Hayır	13	19,23	3,83		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	294	29,97	6,24	0,376	0,707
	Hayır	13	29,31	6,22		
İzin Verici Tutum	Evet	294	22,60	5,75	-0,010	0,992
	Hayır	13	22,62	6,89		

Tablo 64’de araştırmaya katılan katılımcıların kardeşi olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 65: Katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Evet	241	73,48	11,70	2,410	0,017*
	Hayır	66	69,61	11,09		
Otoriter Tutum	Evet	241	20,57	6,86	-2,827	0,005*
	Hayır	66	23,29	7,09		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	241	29,71	6,13	-1,241	0,215
	Hayır	66	30,79	6,58		
İzin Verici Tutum	Evet	241	22,38	5,96	-1,260	0,208
	Hayır	66	23,39	5,08		

Tablo 65’de araştırmaya katılan katılımcıların çevresine ve ailesine karşı duygularını ifade edebilme durumu incelendiğinde; çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilen katılımcıların ifade edemeyenlere göre demokratik tutum benimsedikleri görülmüştür ($p=0,017$). Çevresine ve ailesine karşı ifade edemeyen katılımcıların ifade edenlere göre otoriter tutum benimsedikleri görülmüştür ($p=0,005$).

Tablo 66: Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Evli	287	72,78	11,53	0,275	0,784
	Boşanmış	15	71,93	12,99		
Otoriter Tutum	Evli	287	21,32	7,05	1,727	0,085
	Boşanmış	15	18,13	4,88		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evli	287	29,89	6,20	0,334	0,738
	Boşanmış	15	29,33	6,84		
İzin Verici Tutum	Evli	287	22,67	5,64	1,859	0,064
	Boşanmış	15	19,87	6,45		

Tablo 66’da araştırmaya katılan katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre ETÖ alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 67: Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Sağ	268	72,75	11,21	0,415	0,678
	Hayatta değil	39	71,92	14,54		
Otoriter Tutum	Sağ	268	21,19	6,80	0,247	0,805
	Hayatta değil	39	20,90	8,31		
Aşırı Koruyucu Tutum	Sağ	268	29,91	6,14	-0,224	0,823
	Hayatta değil	39	30,15	6,90		
İzin Verici Tutum	Sağ	268	22,25	5,55	-2,774	0,006*
	Hayatta değil	39	24,97	6,80		

Tablo 67’de araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Araştırmaya katılan katılımcıların annelerinin hayatta olma durumu incelendiğinde; anneleri hayatta olmayan katılımcıların aşırı izin verici tutum benimsedikleri görülmüştür ($p=0,006$).

Tablo 68: Katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Sağ	221	73,31	10,96	1,603	0,110
	Hayatta değil	86	70,94	13,21		
Otoriter Tutum	Sağ	221	21,10	6,84	-0,210	0,834
	Hayatta değil	86	21,29	7,40		
Aşırı Koruyucu Tutum	Sağ	221	29,97	6,07	0,107	0,915
	Hayatta değil	86	29,88	6,67		
İzin Verici Tutum	Sağ	221	22,36	5,48	-1,153	0,250
	Hayatta değil	86	23,21	6,49		

Tablo 68’de araştırmaya katılan katılımcıların babalarının hayatta olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 69: Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Evet	53	70,21	11,12	-1,680	0,094
	Hayır	254	73,16	11,73		
Otoriter Tutum	Evet	53	24,98	7,60	4,515	0,000*
	Hayır	254	20,36	6,60		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	53	30,32	6,65	0,482	0,630
	Hayır	254	29,87	6,15		
İzin Verici Tutum	Evet	53	22,85	6,25	0,345	0,730
	Hayır	254	22,55	5,70		

Tablo 69’da araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayırımına maruz kalması durumu incelendiğinde; kendi babası tarafından kardeşi arasında cinsiyet ayırımına maruz kaldığını düşünen katılımcıların otoriter tutum benimsedikleri görülmüştür ($p=0,000$).

Tablo 70: Çocukluk döneminde katılımcıların kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ortalama	Standart Sapma	T	p
Demokratik Tutum	Evet	168	73,01	11,55	0,600	0,549
	Hayır	139	72,21	11,83		
Otoriter Tutum	Evet	168	20,67	6,74	-1,334	0,183
	Hayır	139	21,74	7,26		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	168	29,67	6,22	-0,840	0,402
	Hayır	139	30,27	6,26		
İzin Verici Tutum	Evet	168	22,58	6,03	-0,073	0,942
	Hayır	139	22,63	5,50		

Tablo 70’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanı yeterli olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının

maddi imkanının yeterli olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 71: Katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ortalama	Standart Sapma	T	p
Demokratik Tutum	Evet	190	72,73	12,41	0,149	0,881
	Hayır	117	72,52	10,38		
Otoriter Tutum	Evet	190	20,65	6,78	-1,613	0,108
	Hayır	117	21,97	7,28		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	190	29,77	6,50	-0,630	0,529
	Hayır	117	30,23	5,79		
İzin Verici Tutum	Evet	190	22,34	5,92	-1,013	0,312
	Hayır	117	23,03	5,56		

Tablo 71’de araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların kendi babalarının duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir olma durumuna göre ETÖ’den aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 72: Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenip kendi çocuğuna aynı duygu, tutum ve davranışı yansıtma durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	T	p
Demokratik Tutum	Evet	162	71,70	12,24	-1,503	0,134
	Hayır	145	73,70	10,93		
Otoriter Tutum	Evet	162	22,44	7,87	3,456	0,001*
	Hayır	145	19,72	5,54		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evet	162	30,15	6,52	0,604	0,546
	Hayır	145	29,72	5,92		
İzin Verici Tutum	Evet	162	22,56	6,12	-0,140	0,889
	Hayır	145	22,65	5,41		

Tablo 72’de Araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenip kendi çocuğuna yansıtma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların kendi babasının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından

etkilenip kendi çocuğuna yansıtma durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenip kendi çocuğuna yansıtma durumu incelendiğinde; kendi babalarından etkilenip kendi çocuğuna aynı duygu, tutum ve davranışı yansıtan katılımcıların otoriter tutumu benimsedikleri görülmüştür ($p=0,001$).

Tablo 73: Katılımcıların eğitim durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	İlkokul	6	69,00	20,21	3,598	0,004*
	Ortaokul	7	55,14	24,26		
	Lise	41	72,54	13,96		
	Lisans	195	73,04	10,63		
	Yüksek Lisans	51	73,94	8,53		
	Doktora	7	73,71	7,50		
	Total	307	72,65	11,66		
Otoriter Tutum	İlkokul	6	24,33	8,09	1,237	0,292
	Ortaokul	7	24,57	10,78		
	Lise	41	21,54	7,50		
	Lisans	195	21,30	6,85		
	Yüksek Lisans	51	19,86	6,66		
	Doktora	7	18,14	3,34		
	Total	307	21,16	6,99		
Aşırı Koruyucu Tutum	İlkokul	6	34,00	7,87	2,801	0,017*
	Ortaokul	7	30,71	11,41		
	Lise	41	32,51	5,56		
	Lisans	195	29,67	6,13		
	Yüksek Lisans	51	28,29	5,38		
	Doktora	7	30,43	6,95		
	Total	307	29,94	6,23		
İzin Verici Tutum	İlkokul	6	18,33	4,46	1,151	0,334
	Ortaokul	7	20,00	10,10		
	Lise	41	23,00	6,16		
	Lisans	195	22,62	5,79		
	Yüksek lisans	51	23,22	4,89		
	Doktora	7	21,43	4,76		
	Total	307	22,60	5,79		

Tablo 73’de araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların eğitim

durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre demokratik tutum alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın yüksek lisans mezunu, en düşük puanın ise ilkokul mezunu olduğu görülmüştür($p=0,004$).

Katılımcıların eğitim durumuna göre aşırı koruyucu alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın ilkokul mezunu, en düşük puanın ise yüksek lisans olduğu görülmüştür($p=0,017$).

Tablo 74: Katılımcıların yaş grubuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	26-35	90	72,17	12,63	0,078	0,972
	36-45	148	72,83	10,70		
	46-55	50	73,00	11,70		
	55 yaş ve üstü	19	72,58	14,69		
	Total	307	72,65	11,66		
Otoriter Tutum	26-35	90	20,54	7,52	2,510	0,059
	36-45	148	21,82	6,77		
	46-55	50	21,66	7,08		
	55 yaş ve üstü	19	17,53	4,59		
	Total	307	21,16	6,99		
Aşırı Koruyucu Tutum	26-35	90	30,04	6,68	0,189	0,904
	36-45	148	29,89	5,74		
	46-55	50	30,28	6,75		
	55 yaş ve üstü	19	29,05	6,80		
	Total	307	29,94	6,23		
İzin Verici Tutum	26-35	90	22,37	6,30	0,490	0,689
	36-45	148	22,59	5,40		
	46-55	50	23,38	6,11		
	55 yaş ve üstü	19	21,74	5,51		
	Total	307	22,60	5,79		

Tablo 74’de araştırmaya katılan katılımcıların yaş grubuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların yaş grubuna göre ebeveyn tutumlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 75: Katılımcıların gelir durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	1000 TL ve altı	4	70,00	24,37	2,395	0,050
	1001-3000 TL	21	66,81	18,70		
	3001-6000 TL	97	71,64	12,78		
	6001-9000 TL	68	72,72	11,94		
	9001 TL ve üzeri	117	74,58	7,39		
Otoriter Tutum	1000 TL ve altı	4	24,00	6,27	2,048	0,088
	1001-3000 TL	21	23,95	10,06		
	3001-6000 TL	97	21,79	7,25		
	6001-9000 TL	68	21,22	8,00		
	9001 TL ve üzeri	117	19,99	5,16		
Aşırı Koruyucu Tutum	1000 TL ve altı	4	23,75	3,86	2,940	0,021*
	1001-3000 TL	21	32,67	5,61		
	3001-6000 TL	97	30,75	6,75		
	6001-9000 TL	68	29,09	6,73		
	9001 TL ve üzeri	117	29,50	5,38		
İzin Verici Tutum	1000 TL ve altı	4	18,00	,00	0,695	0,596
	1001-3000 TL	21	22,48	5,54		
	3001-6000 TL	97	22,89	6,67		
	6001-9000 TL	68	22,60	5,93		
	9001 TL ve üzeri	117	22,54	5,01		

Tablo 75’de Araştırmaya katılan katılımcıların gelir durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların gelir durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Katılımcıların gelir durumuna göre aşırı koruyucu tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek 1001-3000TL, en düşük 1000TL ve altı olduğu görülmüştür($p=0,021$).

Tablo 76: Katılımcıların medeni durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	Evli	293	72,52	11,64	0,253	0,776
	Bekar	2	74,00	14,14		
	Boşanmış	11	75,00	13,07		
	Total	306	72,61	11,67		
Otoriter Tutum	Evli	293	21,18	7,04	0,010	0,990
	Bekar	2	20,50	4,95		
	Boşanmış	11	21,27	6,62		
	Total	306	21,18	6,99		
Aşırı Koruyucu Tutum	Evli	293	29,89	6,21	0,146	0,864
	Bekar	2	28,50	12,02		
	Boşanmış	11	30,73	6,29		
	Total	306	29,92	6,22		
İzin Verici Tutum	Evli	293	22,53	5,71	0,135	0,873
	Bekar	2	23,50	0,71		
	Boşanmış	11	23,36	7,99		
	Total	306	22,57	5,77		

Tablo 76’de araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların medeni durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 77: Katılımcıların çocuk sayısına göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	1	123	73,42	12,04	0,352	0,788
	2	149	72,12	10,86		
	3	33	72,36	13,97		
	4 ve üzeri	2	69,00	9,90		
	Total	307	72,65	11,66		
Otoriter Tutum	1	123	19,84	6,55	2,852	0,038*
	2	149	21,97	7,06		
	3	33	22,64	7,75		
	4 ve üzeri	2	17,50	2,12		
	Total	307	21,16	6,99		
Aşırı Koruyucu Tutum	1	123	29,46	6,34	1,640	0,180
	2	149	29,85	5,89		
	3	33	31,91	7,15		
	4 ve üzeri	2	34,00	4,24		
	Total	307	29,94	6,23		
İzin Verici Tutum	1	123	22,89	6,09	0,730	0,535
	2	149	22,15	5,66		
	3	33	23,39	5,28		
	4 ve üzeri	2	25,00	2,83		
	Total	307	22,60	5,79		

Tablo 77’de araştırmaya katılan katılımcıların çocuk sayısına göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocuk sayısına göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların çocuk sayısına göre otoriter tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın “3 çocuğu” olan katılımcıların, en düşük puanın ise “4 ve üzeri çocuğu” olan katılımcıların olduğu görülmüştür($p=0,038$).

Tablo 78: Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		n	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	Anne	26	74,12	6,48	5,566	0,001*
	Baba	6	57,83	23,06		
	Anne-baba	264	73,03	10,88		
	Anneanne-babaanne	8	81,13	2,23		
Otoriter Tutum	Anne	26	20,31	5,42	0,253	0,859
	Baba	6	20,33	7,97		
	Anne-baba	264	21,20	7,13		
	Anneanne-babaanne	8	19,75	4,50		
Aşırı Koruyucu Tutum	Anne	26	30,69	6,97	0,239	0,869
	Baba	6	28,50	9,14		
	Anne-baba	264	29,95	6,10		
	Anneanne-babaanne	8	29,63	4,03		
İzin Verici Tutum	Anne	26	22,23	5,15	0,212	0,888
	Baba	6	21,50	5,09		
	Anne-baba	264	22,56	5,67		
	Anneanne-babaanne	8	23,75	9,05		

Tablo 78’de araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre ETÖ alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumuna göre demokratik tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın anneanne ve babaanne yanında yaşayanların, en düşük puanın ise kendi babalarının yanında yaşayanların olduğu görülmüştür($p=0,001$).

Tablo 79: Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayan kişi veya ebeveynlere göre ebeveyn tutumlarından alınan puan ortalamalarının karşılaştırılması

ETÖ		SS	Ort.	SS	F	p
Demokratik Tutum	Anne	267	73,01	11,42	1,614	0,156
	Baba	5	68,00	8,49		
	Üvey	1	32,00			
	Anne/Üvey					
	Baba					
	Anneanne-Babaanne	23	74,35	7,91		
	Kardeş	1	63,00			
Otoriter Tutum	Bakıcı	10	66,50	18,04	1,565	0,170
	Anne	267	21,15	7,00		
	Baba	5	20,80	4,38		
	Üvey	1	21,00			
	Anne/Üvey					
	Baba					
	Anneanne-Babaanne	23	18,96	3,81		
Aşırı Koruyucu Tutum	Kardeş	1	27,00		0,457	0,808
	Bakıcı	10	26,10	11,18		
	Anne	267	30,17	6,32		
	Baba	5	31,60	3,36		
	Üvey	1	19,00			
	Anne/Üvey					
	Baba					
İzin Verici Tutum	Anneanne-Babaanne	23	29,00	4,70	0,909	0,475
	Kardeş	1	31,00			
	Bakıcı	10	26,30	6,93		
	Anne	267	22,61	5,76		
	Baba	5	22,80	3,11		
	Üvey	1	15,00			
	Anne/Üvey					
İzin Verici Tutum	Baba				0,909	0,475
	Anneanne-Babaanne	23	22,26	5,89		
	Kardeş	1	26,00			
	Bakıcı	10	23,30	7,69		

Tablo 79’da Katılımcıların bebeklik ve çocukluk döneminde bakımını sağlayanların durumuna göre ETÖ alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlar karşılaştırılmıştır. Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını sağlayanların durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

4.9. Katılımcıların Young Ebeveynlik Biçimleri Ölçeği, Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği, Duyguları İfade Etme Ölçeği ve Ebeveyn Tutumları Ölçeği Arasındaki Korelasyonların İncelenmesi

Tablo 80: Young ebeveynlik ölçeği alt boyutları, ebeveyn duygusal erişilebilirlik ölçeği, duyguları ifade becerileri ölçeği alt boyutları ve ebeveyn tutumları ölçeği alt

boyutları arasındaki ilişki

Korelasyon Tablosu

		Olumlu Duygu İfadesi	Yakınlık İfadesi	Negatif Duygu İfadesi	EDEÖ ORT.	EDEÖ TOP.	ETÖ Demokratik Tutum	ETÖ Otoriter Tutum	ETÖ Aşırı Koruyucu Tutum	ETÖ İzin Verici Tutum	YEBÖ- Kuralcı/ Kalıplıyıcı	YEBÖ- Küçümseyici/ Kusur Bulucu	YEBÖ- Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	YEBÖ- Sömürücü/İs tismar Edici	YEBÖ- Aşırı koruyucu/E vhamlı	YEBÖ- Koşullu/ Başarı odaklı	YEBÖ- Aşırı İzin Verici/ Sınırsız	YEBÖ- Kötümser/ Endişeli	YEBÖ- Cezalandırıcı	YEBÖ- Değişime Kapalı/ Duygularını Bastran
Olumlu Duygu İfadesi	Korelasyon	1	,491**	,444**	-0,014	-0,014	,172**	-,125*	-,156**	-0,063	-0,097	-0,020	0,040	-0,058	-,137*	-,139*	-0,037	-,150**	-,119*	-,141*
	P		0,000	0,000	0,801	0,801	0,002	0,028	0,006	0,271	0,089	0,728	0,481	0,312	0,017	0,015	0,519	0,008	0,037	0,013
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
Yakınlık İfadesi	Korelasyon	,491**	1	,428**	,242**	,242**	,260**	-,270**	-0,080	-0,053	-,174**	-,189**	-,241**	-,125*	-,150**	-0,095	-,200**	-,242**	-,232**	-,139*
	P	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,163	0,356	0,002	0,001	0,000	0,029	0,008	0,096	0,000	0,000	0,000	0,015
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
Negatif Duygu İfadesi	Korelasyon	,444**	,428**	1	0,016	0,016	,130*	-0,018	-0,024	-0,051	0,005	-0,027	0,018	-0,057	-,164**	-0,035	-0,056	-0,025	-0,044	0,005
	P	0,000	0,000		0,775	0,775	0,022	0,752	0,677	0,374	0,929	0,633	0,758	0,322	0,004	0,539	0,326	0,665	0,447	0,929
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
EDEÖ ORT.	Korelasyon	-0,014	,242**	0,016	1	1,000**	,214**	-0,105	0,078	0,031	-,327**	-,471**	-,801**	-,270**	0,041	-0,044	-,282**	-,196**	-,366**	-,217**
	P	0,801	0,000	0,775		0,000	0,000	0,067	0,175	0,589	0,000	0,000	0,000	0,000	0,478	0,443	0,000	0,001	0,000	0,000
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
EDEÖ TOP.	Korelasyon	-0,014	,242**	0,016	1,000**	1	,214**	-0,105	0,078	0,031	-,327**	-,471**	-,801**	-,270**	0,041	-0,044	-,282**	-,196**	-,366**	-,217**
	P	0,801	0,000	0,775	0,000		0,000	0,067	0,175	0,589	0,000	0,000	0,000	0,000	0,478	0,443	0,000	0,001	0,000	0,000
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
ETÖ Demokratik Tutum	Korelasyon	,172**	,260**	,130*	,214**	,214**	1	-,312**	,325**	0,022	-,187**	-,285**	-,227**	-,354**	-,146*	-,121*	-,286**	-,158**	-,253**	-,122*
	P	0,002	0,000	0,022	0,000	0,000		0,000	0,000	0,706	0,001	0,000	0,000	0,000	0,011	0,035	0,000	0,006	0,000	0,033
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
ETÖ Otoriter Tutum	Korelasyon	-,125*	-,270**	-0,018	-0,105	-0,105	-,312**	1	,225**	,291**	,274**	,318**	,179**	,266**	,181**	,147**	,227**	,234**	,297**	,209**
	P	0,028	0,000	0,752	0,067	0,067	0,000		0,000	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000	0,001	0,010	0,000	0,000	0,000	0,000
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
ETÖ Aşırı Koruyucu Tutum	Korelasyon	-,156**	-0,080	-0,024	0,078	0,078	,325**	,225**	1	,378**	0,059	-0,008	-0,106	-0,101	,189**	,159**	-0,035	0,025	0,002	0,055
	P	0,006	0,163	0,677	0,175	0,175	0,000	0,000		0,000	0,303	0,884	0,064	0,078	0,001	0,005	0,543	0,661	0,965	0,340
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307
ETÖ- Aşırı İzin Verici Tutum	Korelasyon	-0,063	-0,053	-0,051	0,031	0,031	0,022	,291**	,378**	1	,114*	,156**	-0,027	0,069	,137*	0,097	,156**	0,006	0,055	0,105
	P	0,271	0,356	0,374	0,589	0,589	0,706	0,000	0,000		0,047	0,006	0,643	0,225	0,016	0,090	0,006	0,921	0,337	0,065
	n	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307	307

Tablo 80’de YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı ($K=-0,327$), küçümseyici-kusur bulucu ($K= -0,471$), sömürücü istismar ($K= -0,270$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($K= -0,801$), kötümser-endişeli ($K= -0,196$), aşırı izin verici ($K= -0,282$), cezalandırıcı ($K= -0,366$) ve değişime kapalı-duygularını bastıran($K= -0,217$) ile ebeveyn duygusal erişilebilirlik arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur($p<0,05$). YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça ebeveyn duygusal erişilebilirliğin azaldığı saptanmıştır. Ebeveyn duygusal erişilebilirliği arttıkça YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimlerinin azaldığı saptanmıştır.

Aşırı koruyucu-evhamlı ($K=-0,137$), kötümser-endişeli ($K=-0,150$), cezalandırıcı ($K=-0,119$) ve değişime kapalı-duygularını bastıran ($K=-0,141$), koşullu başarı odaklı ($K= -0,139$) ile olumlu duygu ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran, koşullu başarı odaklı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça olumlu duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı ($K=-0,174$), küçümseyici-kusur bulucu ($K= -0,189$), sömürücü istismar ($K= -0,125$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($K= -0,241$), aşırı koruyucu-evhamlı ($K= -0,150$), kötümser-endişeli ($K= -0,242$), aşırı izin verici ($K= -0,200$), cezalandırıcı ($K= -0,232$) ve değişime kapalı-duygularını bastıran ($K= -0,139$) ile yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça yakınlık ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

Aşırı koruyucu evhamlı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile olumlu duygu ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K= -0,137$; $p<0,05$). Aşırı koruyucu evhamlı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K= -0,150$; $p<0,05$). Aşırı koruyucu evhamlı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile negatif duygu ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K= -0,164$; $p<0,05$). Aşırı koruyucu evhamlı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça olumlu duygu ifadesi, yakınlık ifadesi ve negatif duygu ifadesinin azaldığı görülmüştür.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı ($K=-0,187$), küçümseyici-kusur bulucu ($K=-0,285$), sömürücü istismar ($K=-0,354$), duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ($K=-0,227$), aşırı koruyucu-evhamlı ($K=-0,146$), kötümser-endişeli ($K=-0,158$), aşırı izin

verici ($K=-0,286$), cezalandırıcı ($K=-0,253$) ve değişime kapalı-duygularını bastıran ($K=-0,122$) ile demokratik tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça demokratik tutumun azaldığı saptanmıştır.

Kuralcı kalıplayıcı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile otoriter tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=0,274$; $p<0,05$). Kuralcı kalıplayıcı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile aşırı izin verici tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=0,114$; $p<0,05$). Kuralcı kalıplayıcı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça otoriter tutumun arttığı saptanmıştır. Kuralcı kalıplayıcı algılanan biçimi arttıkça aşırı izin verici tutumun arttığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü istismar, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, aşırı izin verici, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran ile otoriter tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça otoriter tutumun arttığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, aşırı izin verici-sınırsız ile aşırı izin verici tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, aşırı izin verici-sınırsız algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça aşırı izin verici tutumun arttığı saptanmıştır.

Ebeveyn duygusal erişilebilirlik ile yakınlık ifadesi ve demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=0,242$, $K=0,214$; $p<0,05$). Ebeveyn duygusal erişilebilirliği arttıkça yakınlık ifadesi ve demokratik tutumun arttığı saptanmıştır.

Olumlu duygu ifadesi ile otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=-0,125$, $K=-0,156$; $p<0,05$). Olumlu duygu ifadesi arttıkça otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutumun azaldığı saptanmıştır. Otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

Olumlu duygu ifadesi ile demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=0,172$; $p<0,05$). Olumlu duygu ifadesi arttıkça demokratik tutumun da arttığı saptanmıştır. Demokratik tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin arttığı saptanmıştır.

Olumlu duygu ifadesi ile yakınlık ifadesi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur ($K=0,491; p<0,05$). Olumlu duygu ifadesi arttıkça yakınlık ifadesinin arttığı saptanmıştır. Yakınlık ifadesi arttıkça olumlu duygu ifadesinin arttığı saptanmıştır.

Otoriter tutum ile yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($K=-0,270; p<0,05$). Otoriter tutum arttıkça yakınlık ifadesinin azaldığı saptanmıştır. Yakınlık ifadesi arttıkça otoriter tutumun azaldığı saptanmıştır.

5.TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarını ebeveynlik biçimlerine göre algılaması ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin sosyo demografik özellikleri ile incelenmesiyle elde edilen bulgularla literatürde yer alan çalışmalar aşağıda konu başlıkları altında tartışılmıştır.

5.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Algılanan Ebeveynlik Biçimleri Açısından Değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda; araştırmaya katılan Türkiye’de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan, 26 yaş ve üzeri katılımcıların eğitimi, yaşı, babasının tutumu, çevresine ve ailesine karşı ifade edebilme durumu, kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalma durumu, anne ve babalarının medeni durumu ile çocukluk döneminde algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkilerden elde edilen bulgularla literatür araştırmasında yer alan çalışmalar tartışılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların medeni durumu ile algılanan ebeveynlik biçimi alt boyutlarından alınan puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde; Çolakoğlu (2012)’de Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden katılan, 20-45 yaş aralığında %55.7 ‘si kadın ve %44.3’ü erkek katılımcılardan oluşan genç yetişkinlerle yaptığı çalışmasında evli katılımcıların bekar katılımcılara göre babalarında küçümseyici-kusur bulucu ve aşırı izin verici-sınırsız ebeveynlik biçimlerini daha az algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum bireylerin evlendikten sonra baba figürünün daha az müdahale ettiği anlamına gelmektedir (Çolakoğlu, 2012).

Bu çalışmanın ağırlıklı olarak kadın katılımcılardan oluşması araştırmamızda elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırmamızda elde edilen bulguya göre, katılımcıların ebeveynlerinin yanında yaşaması durumu ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendi babalarının yanında yaşayan katılımcılarda kendi babalarını aşırı koruyucu-evhamlı olarak algıladıkları bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde; Çolakoğlu (2012)'de Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden katılan, 20-45 yaş aralığında %55.7 'si kadın ve %44.3'ü erkek katılımcılardan oluşan genç yetişkinlerle cinsiyet açısından yaptığı çalışmasında erkek katılımcıların babalarını aşırı koruyucu evhamlı olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeninin erkek katılımcıların ebeveyn desteğine ihtiyaç duyduğu anlamına geldiği belirtilmiştir.

Araştırmamızın sonucuna göre elde edilen bulgular doğrultusunda sadece babaların yanında yaşayan katılımcıların kendi babalarını aşırı koruyucu-evhamlı olarak algılaması bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise; katılımcıların kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumu ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendi babalarını kuralcı-kalıplayıcı, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu başarı odaklı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri ortaya çıkmıştır.

Literatür incelemesinde; araştırmamızda elde edilen bulgulara yakın bulgular bulunmuştur. Young ve ark (2009)'un anne, baba ve çocuklarla yaptığı çalışmada çocukluk döneminde bireyin ebeveyni tarafından aşırı kontrolcü yetiştirildiğinde ebeveynini kuralcı-kalıplayıcı olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Kontrolcü, baskıcı olma ve başarıların sonucunda bireyin ödüllendirilmesi gibi bireylere karşı sergilenen ebeveyn tutumlarında ebeveynlerini aşırı koruyucu-evhamlı ve koşullu başarı odaklı algıladıkları belirtilmiştir (akt., Çolakoğlu, 2012).

Literatürde benzer nitelikte olan bir diğer çalışmada ise; Bornstein (2005a)'ın bağımlı bireyler üzerinde yaptığı çalışmasında bireyin ebeveyni tarafından aşırı koruyucu tutuma maruz kaldığında ebeveynini kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu-başarı odaklı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı- duygularını bastıran olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Aşırı koruyucu tutum benimseyen ebeveynlerin bireylerinde ebeveynin tutumunun bağımlılık eğiliminin gelişimi ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Fişek (2011)'in çalışmasında babalarını otoriter tutum olarak algılayan erkek çocuklarının babalarını kuralcı-kalıplayıcı, duyguları bastıran, başarı odaklı ve cezalandırıcı olarak algıladıkları belirtilmiştir. Başka bir araştırmada, Cho ve Tseng (2002)'de Türk kültürüne benzer Doğu Asya kültürü ile ilgili yaptığı bir çalışmasında babaların birincil rolünün evi geçindirmek ve zamanının

büyük bir bölümünü çalışarak evin dışında geçirmesi dolayısıyla ailesine karşı mesafeli ve iletişime kapalı olduğu belirtilmiştir. Aynı zamanda bu bulgunun kültürümüzde erkeğin başarılı olması gerektiği anlayışı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (akt., Arslan, 2017).

Bir başka araştırmamızın bulgularına göre, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla reddedici tutumu benimsediği ortaya çıkmıştır. Küçümseyici-kusur bulucu olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla ilgisiz tutumu benimsediği ortaya çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde, Bornstein (1992)'ın bağımlı bireyler üzerine yaptığı çalışmasında bireylerin ebeveyni tarafından reddetme ve ilgisiz tutuma maruz kaldığında ebeveynini küçümseyici-kusur bulucu olarak algıladıkları bulunmuştur. Bu araştırma sonucuna göre katılımcı babaların ilgisiz tutuma karşı algıladığı küçümseyici-kusur bulucu ebeveynlik biçimi birbirine paralellik gösterirken reddedici tutuma karşı algıladığı duygusal bakımdan yoksun biçimi arasında farklılık görülmektedir.

Literatür çalışmalarında ebeveyninin tutumları ile algılanan ebeveynlik biçimlerinden elde edilen bulgularla araştırmamızın sonucuna göre algılanan ebeveynlik biçimlerinden elde edilen bulgular benzer niteliktedir.

Araştırmamızda elde edilen diğer bulgu ise, katılımcıların kardeşi olma durumu ile algılanan ebeveynlik biçimleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendi babalarını küçümseyici kusur bulucu, koşullu başarı odaklı ve değişime kapalı duygularını bastıran olarak algılayan katılımcıların en yüksek kardeşi olanlarda olduğu görülmüştür.

Literatür incelendiğinde; Durlanık (2019)'un Sakarya İli Adapazarı İlçesinde öğrencilerle yaptığı çalışmasında algılanan ebeveynlik tutumları ile kardeş sayısına göre anlamlı fark bulunmuştur. Algılanan ebeveynlik tutumlarına göre babasına duygusal sıcaklığın 1-2 kardeşi olanların 5 ve daha fazla kardeşi olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kardeş sayısı arttıkça babasına duygusal sıcaklığın azaldığı belirtilmiştir. Çalışmada elde edilen bu bulguya göre araştırmamızda kardeşi olan katılımcıların kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu, koşullu başarı odaklı ve değişime kapalı duygularını bastıran olarak algılamalarının nedeni, kendi babaları ile kendisi arasında duygusal sıcaklığın azalmasından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda literatürde elde edilen bulgunun sonucundan hareketle araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bir başka araştırmamızın bulgularına göre, kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan katılımcıların en yüksek kendi babalarının reddedici tutumu benimsediği ortaya çıkmıştır. Kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu olarak algılayan katılımcıların en yüksek kendi babalarının ilgisiz tutumu benimsediği ortaya çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde, Bornstein (1992)'de bağımlı bireyler üzerine yaptığı çalışmada bireyler ebeveyni tarafından reddetme ve ilgisiz tutuma maruz kaldığında ebeveynini küçümseyici-kusur bulucu olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma sonucuna göre araştırmamızda kendi babalarının ilgisiz tutumuna karşı küçümseyici-kusur bulucu olarak algılayan katılımcımlarla paralellik gösterirken kendi babalarının reddedici tutuma karşı duygusal bakımdan yoksun olarak algılayan katılımcılar arasında farklılık göstermektedir.

Araştırmamızın sonucunda elde edilen diğer bulgulara göre;

Türkiye’de farklı illerde yaşayan, 26 yaş ve üzeri katılımcıların çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edebilme durumuna göre algılanan ebeveynlik alt boyutları incelendiğinde; çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edemeyen katılımcıların kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algıladığı ortaya çıkmıştır.

Çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünen katılımcıların kendi babalarını kuralcı kalıplayıcı, küçümseyici kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algıladığı bulunmuştur.

Katılımcıların eğitim durumuna göre algılanan ebeveynlik alt boyutlarında alınan puanlar incelendiğinde; ilkokul mezunu olan katılımcıların kendi babalarını kuralcı-kalıplayıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu-başarı odaklı ve kötümser-endişeli olarak algıladığı bulunmuştur.

Kendi babalarını sömürücü-istismar edici, küçümseyici-kusur bulucu, aşırı izin verici-sınırsız ve cezalandırıcı olarak algılayan katılımcıların yaş aralığının ağırlıklı olarak 26-35 yaş olduğu görülmüştür.

Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumu ile algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anne ve babaları boşanmış olan

katılımcıların kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algıladığı bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde; Çolakoğlu (2012)'de Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden katılan, 20-45 yaş aralığında %55.7 'si kadın ve %44.3'ü erkek katılımcılardan oluşan bir çalışmada; sosyo-demografik özellikleri ile babadan algılanan ebeveynlik biçimlerinden bazı alt boyutlarının (kuralcı-kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü-istismar edici, kötümser-endişeli ve cezalandırıcı) yordanmadığını belirtmiştir. Ayrıca algılanan ebeveynlik biçimleri ile sosyo demografik özellikleri arasındaki farklı değişkenlerle yordanması gerektiğini belirtmiştir.

Literatürde bu çalışmadan hareketle araştırmamızda elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların bazı sosyo-demografik özelliklerinin algılanan ebeveynlik biçimlerini yordadığı görülmüştür.

5.2. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği Açısından Değerlendirilmesi

Araştırmamızın sonucunda; Türkiye'de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan katılımcıların yaş, çalışma durumu, çocuk sayısı, katılımcıların medeni durumu, anne ve babalarının medeni durumu, duygusal farkındalık anlamda duygusal erişilebilirlik durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliğinin karşılaştırılmasından elde edilen bulgularla literatürde yer alan çalışmalar tartışılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların yaş grubuna göre kendi babalarına duygusal erişilebilirlik açısından anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmamızda ki sonuca göre literatür incelendiğinde; Cesur'un (2020) Kocaeli'nde 20-65 yaş aralığında 3 yaş ve üzeri çocuğu olan %79'u kadın %25'i erkek katılımcılardan oluşan çalışmada, katılımcıların yaş grubuna göre ebeveyn duygusal erişilebilirlik açısından anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmamızda katılımcıların yaş değişkenine göre ebeveynine duygusal erişilebilirliği açısından Cesur'un (2020) çalışmada kadın katılımcıların fazla olması araştırmamızla farklılık gösterdiği görülmektedir.

Araştırmamızın elde edilen bir başka bulgusu ise, katılımcıların çalışma durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde, Cesur'un (2020) Kocaeli'nde 20-65 yaş aralığında 3 yaş ve üzeri çocuğu olan %79'u kadın %25'i erkek katılımcılardan oluşan çalışmada, katılımcıların çalışma durumu ile ebeveyne duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmaya göre araştırmamız benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın sonucunda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların kendi babalarına duygusal farkındalık ile duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kendi babalarına duygusal farkındalığı olan katılımcıların kendi babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre, literatürde benzer nitelikte çalışmalar bulunmuştur. Erkan (2019)'un 20-55 yaş arasında %62'si kadın %37'si erkek katılımcılardan oluşan bağımlılık gelişimi üzerine yaptığı çalışmada, ebeveyn duygusal erişilebilirliği ile duygusal farkındalık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Duygusal olarak duygusal erişilebilir olan ebeveyn, duygularını çocuğuna değerli hissettirir ve çocuğun kendi duygularının farkına varmasını sağlar (Gibson, 2015). Bireyin ebeveynlerle kurduğu duygusal ilişkinin niteliği bireyin kendisine ve çevresine yönelik algısını olumlu etkilediği, çevresinin de duygusal erişilebilir olduğuna yönelik gelişimine katkı sağladığı görülmektedir. Böylelikle çevresine ve ailesine karşı daha uyumlu, sıcak ilişkiler kurduğu ortaya çıkmıştır (Gökçe, 2013).

Literatürde duygusal farkındalık ile duygusal erişilebilirlik arasındaki ilişkiden elde edilen bulgulara göre araştırmamızla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusu ise, katılımcıların medeni durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde duygusal erişilebilirlik ile benzerlik gösteren bir çalışmada, Karaoğlu (2018)'in 20 yaş ve üzeri yetişkin kadınlarla yaptığı çalışmada, yetişkin kadınların medeni durumu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmada araştırmamızın bulgularına göre cinsiyet farkı olmasına rağmen medeni duruma göre babalarına duygusal erişilebilirlik açısından benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmamızda duygusal erişilebilirlik ile ilgili elde edilen diğer bulgu ise, katılımcıların çocuk sayısı ile kendi babalarına duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde duygusal erişilebilirlikle ilgili yapılan bir çalışmada, Cesur'un (2020) 20-65 yaş aralığında 3 yaşından büyük çocuğa sahip olan %79.9'u kadın %25.1'i erkek katılımcılardan oluşan çalışmada, çocuk sayısı ile ebeveyn duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. 1 çocuğa sahip olan katılımcıların 4 çocuğa sahip olanlara göre daha fazla ebeveynine duygusal erişilebilir olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaya göre araştırmamızın 0-6 yaş arasında çocuğu olan erkek katılımcıların çocuk sayısına göre kendi babalarına duygusal erişilebilirliği açısından etkilenmediği görülmektedir. Buna göre Cesur (2020)'de yaptığı çalışmada kadın katılımcıların çocuk sayısına göre ebeveynine duygusal erişilebilirliği açısından farklılık gösterdiği görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların anne-babalarının medeni durumu incelendiğinde; anne ve babalarının medeni durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların anne ve babalarının evli olması kendi babalarına duygusal erişilebilir olduğu ortaya çıkmıştır.

Literatür incelendiğinde; ebeveynine duygusal erişilebilirliği ile yapılan benzer bir araştırmada, Clay'in (2017) %71.4'ü kadın, %28,6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmada ebeveynlerin duygusal erişilebilirliği ile gençlerin gelişimsel sonuçları arasındaki ilişkiye göre birlikte olan anne ve babaların duygusal erişilebilirliği ile bireylerin duygusal ve davranışsal sonuçlarıyla arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuç ile birlikte annelerin babalara kıyasla daha fazla duygusal erişilebilir olduğu bulunmuştur. Bunun nedeni ise, bireylerin annelerine karşı içselleştirme düzeylerinin daha fazla olduğu bilinmektedir.

Literatür çalışmasından hareketle araştırmamıza katılan katılımcıların anne ve babaları evli olan katılımcılar ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişki nispeten benzerlik göstermektedir.

Son olarak araştırmamızda elde edilen diğer bulgularla ilgili olarak ise,

Katılımcıların annelerinin hayatta olması durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Anneleri hayatta olan katılımcıların kendi babalarına olan duygusal erişilebilirliğinden olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.

Katılımcıların babalarının hayatta olması durumu ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Babaları hayatta olmayan katılımcıların kendi babalarına olan duygusal erişilebilirliğinden etkilenmediği görülmüştür.

Literatürde yapılan bir başka çalışmada ise, Renk ve ark. (2003)'de %68.01'i anne %31.99'u baba katılımcılarından oluşan bir çalışmada ebeveynlerin cinsiyetleri açısından çocukları ile olan duygusal etkileşimin farklılık göstermesi sonucunda babaların annelere göre çocuklarıyla daha az vakit geçirme eğiliminde olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda bir başka çalışmada McKinney ve Renk (2008)'de %31.7'si erkek %68.3'ü kadın katılımcılardan oluşan bir çalışmada erkek katılımcıların annelerini daha sıcak algıladıklarını babalarını ise daha az zaman geçirdikleri için babalarını “yol gösteren veya öğüt veren” bir baba figürü olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Literatürde yapılan çalışmalarda duygusal erişilebilirlik ile ilgili elde edilen bulgulara göre araştırmamızda, erkek katılımcıların annelerinin hayatta olması ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasındaki geçerliliğinin annelerini daha sıcak algıladıkları ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu nedenle anneleri hayatta olan katılımcıların kendi babalarına duygusal erişilebilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmamızda, erkek katılımcıların babalarının hayatta olmaması ile hayatta olması arasındaki duygusal etkileşimin kendi babalarına duygusal erişilebilirliği etkilememesi babalarıyla daha az zaman geçirmesiyle ilgili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda literatürde elde edilen bulgunun sonucunda araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

5.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Duyguları İfade Etme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi

Araştırma sonucunda; araştırmaya Türkiye’de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan katılımcıların yaş grupları, eğitim durumu, çocuk sayısı, çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumları, anne ve babalarının medeni durumuna göre duyguları ifade etme becerileri arasındaki ilişkiden elde edilen bulgularla literatürde yer alan çalışmalar tartışılmıştır.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların yaş grupları ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde; Yıldırım'ın (2017) Türkiye illerinden rastgele seçilen 22-55 yaş arasındaki çiftlerle yaptığı çalışmada, %51'i kadın %49'u erkek katılımcıların yaş grubu ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde duyguları ifade etme ile yaş grupları arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmada Sevinç (2019)'un rastgele seçilen örneklemin içinden üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada duyguları ifade etme ile yaş grubu değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yine başka bir çalışmada Ekşi (2017)'de yapılan üniversite öğrencileri ile yaptığı bir çalışmada duyguları ifade etme ile yaş grubu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular ile araştırmamızdan elde edilen bulguların sonucuna göre destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların eğitim durumuna göre yakınlık ifadesi alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında en yüksek yüksek lisans mezunu, en düşük ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek doktora mezunu, en düşük ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır.

Araştırmamıza göre, literatürde konu ile ilgili az sayıda araştırma bulunmaktadır. Yıldırım'ın (2017) Türkiye İli sınırlarında rastgele seçilen 22-55 yaş arasında çiftlerle yaptığı çalışmada, %51'i kadın %49'u erkek katılımcıların duyguları ifade etme becerileri ile eğitim durumu arasında en yüksek lisansüstü mezunu, en düşük ortaokul mezunu olduğu saptanmıştır. Kişilik özelliklerinden dışa dönük olan kişilerde duygusal anlamda duygularını ifade etme eğiliminde oldukları ve öfke, sevgi, korku ve nefret gibi negatif duygularını daha rahat dışarıya karşı ifade edebildikleri görülmüştür (Diener ve Fujita, 1995).

Bu çalışmada elde edilen bulgular ile araştırmamızda elde edilen bulgular arasında duyguları ifade etme becerileri ile eğitim durumu açısından benzerlik göstermektedir. Bunun yanında bu çalışmada elde edilen bulgularda bazı eğitim durumu değişkenleri ile araştırmamızdaki eğitim durumu değişkenleri arasında farklılık göstermektedir. Araştırmamızda duyguları ifade etme alt boyutlarından elde edilen yakınlık ifadesinin en düşük ilköğretim mezunu olarak bulunması araştırmamıza göre farklılık göstermektedir. Bunun yanında araştırmamızda, negatif duygu ifadesinin en yüksek doktora mezunu olan

katılımcılarda görülmesinin nedeni, literatür çalışmasında yer alan negatif duygu ifadesinin ifade edilmesinde kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ile ilgili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamıza katılan katılımcıların çocuk sayısına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlarda en yüksek “1” “çocuğu olan katılımcıların en düşük “4” çocuğu olan katılımcıların olduğu bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça negatif duygu ifadesinin azaldığı görülmektedir.

Literatür incelendiğinde; Yıldırım’ın (2017) Türkiye İli sınırlarında rastgele seçilen 22-55 yaş arasında %51’i kadın %49’u erkek katılımcılardan oluşan çalışmasında, katılımcıların duyguları ifade etme becerileri ile çocuk sayısı değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların duyguları ifade etme becerilerinden aldıkları puanlarda çocuğu olmayan bireylerde en yüksek puanın olduğu, 5 çocuğu olan bireylerde ise en düşük puanın olduğu görülmüştür. Çocuk sayısı arttıkça duyguları ifade etme oranının azaldığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgulara göre araştırmamızda farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise, Yıldırım’ın (2017) çalışmasında kadın katılımcılarında dahil edilmesi ile çocuk sayısı değişkeni açısından araştırmamızla farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumları ile duyguları ifade becerileri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumuna göre yakınlık ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puan arasında en yüksek demokratik tutum, en düşük reddedici tutum olduğu bulunmuştur. Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek reddedici tutum, en düşük demokratik tutum olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre, literatürde konu ile ilgili az sayıda araştırma bulunmaktadır. Literatürde anlamlı benzerlik gösteren çalışmada Sevinç (2019)’un rastgele seçilen örneklemin içinden üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, anne baba tutumlarına göre olumlu duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek demokratik tutum, en düşük ilgisiz tutum olduğu bulunmuştur. Negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yakınlık ifadesi alt boyundan alınan ortalama puanlar

arasında en yüksek demokratik tutum, en düşük ilgisiz tutum olduğu saptanmıştır. Bu çalışmaya göre elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmamızda yakınlık ifadesinin yordadığı demokratik tutum ile benzerlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Araştırmamızda negatif duygu ifadesini yordadığı en yüksek tutum reddedici tutumun tespit edilmesi yapılan bu çalışmada farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise, çocuklarına karşı reddedici tutum sergileyen babaların çocuklarında negatif duygu ifadesini geliştirmesine yönelik eğilim gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların anne ve babalarının medeni durumuna göre duyguları ifade etme alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde duyguları ifade etme becerileri ile anne ve babalarının medeni durumuna göre benzerlik gösteren bir araştırmada, Sevinç (2019)'un rastgele seçilen örneklemin içinden üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, anne ve babalarının medeni durum değişkenine göre duyguları ifade etme alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu çalışmada elde edilen bulgu ile araştırmamızda elde edilen bulgu arasında seçilen örneklem farklılığı olmasına rağmen anne ve babalarının medeni durumuna göre olumlu duygu, negatif duygu ve yakınlık ifadelerini etkilemediği görülmektedir. Elde edilen bulgu sonucuna göre, araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

5.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ebeveyn Tutumları Açısından Değerlendirilmesi

Araştırmamızda Türkiye’de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan katılımcıların çalışma durumu, yaş grubu, çevresine ve ailesine duygularını ifade edebilme durumu, kendi ve kardeşi arasında kendi babaları tarafından cinsiyet ayrımına maruz kalması durumu, kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenme durumu, eğitim durumu, gelir durumu, çocuk sayısı, çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumu, anne ve babalarının medeni durumu, anne ve babalarının hayatta olma durumu, çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanının yeterli olma durumuna göre ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiden elde edilen bulgularla literatürde yer alan bulgular tartışılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bulguya göre, katılımcıların yaş grubuna göre ebeveyn tutumlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde ebeveyn tutumları ile ilgili yapılan bir çalışmada; Savaşlı'nın (2017) Van'da yaşayan ve çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna giden anne babalarla yaptığı çalışmasında ebeveyn tutumları ile yaş grubu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde benzerlik gösteren başka bir çalışmada Özyürek ve Tezel Şahin (2005)'de %71.1' anne %54.6'sı baba katılımcılardan oluşan çalışmasında; ebeveyn tutumları ile yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Başka bir çalışmada ise, Aydoğdu ve Dilekmen (2016) 2-6 yaş arası çocuğu olan %41.4'ü kadın ve %58.6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmasında; ebeveyn tutumları ile yaş grubu arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde araştırmamızla farklılık gösteren bir çalışmada; Sak ve ark. (2015)'in Ankara ve Van illerinde yaşayan, 4-6 yaş aralığında çocukları olan %44.6'sı anne %55.4'ü baba katılımcılardan oluşan çalışmasında; anne baba tutumları ile yaş grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. 31-40 yaş aralığında en yüksek demokratik tutumu benimsedikleri görülmüştür. Buna göre anne babaların demokratik tutumu benimsemeleri yaş aralığının etkili bir faktör olduğu belirtilmiştir.

Literatürde yaş ile ilgili yapılan diğer çalışmada; Bülbül (2019)'un İstanbul'un çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerinden oluşan çalışmasında; ebeveyn yaşı ile genel ebeveyn tutumları arasında negatif yönde anlamlı ancak çok zayıf ilişki saptanmıştır. Ebeveyn yaşı arttıkça ebeveyn tutum puanının azaldığı belirtilmiştir.

Bu çalışmalarda elde edilen bulgular ile araştırmamızda elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir. Literatürde yapılan Sak ve ark. (2015)'de yaptığı çalışmasında elde edilen bulgular ile araştırmamızda elde edilen bulgular arasında farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise; literatürde yapılan çalışmada örneklemin Van ve Ankara İli ile sınırlı olması araştırmamızla farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde; çalışan katılımcıların çalışmayanlara göre aşırı izin verici tutum benimsedikleri saptanmıştır.

Literatürde benzerlik gösteren çalışmalar incelendiğinde; Özyürek ve Tezel Şahin (2005)'de %71.1'i anne %54.6'sı baba katılımcılardan oluşan çalışmasında doktor, öğretmen ve avukat mesleklerinde çalışan babaların tutumları daha az koruyucu ve daha az disiplini benimsedikleri ortaya çıkmıştır.

Başka bir çalışmada; Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'da 2-6 yaş arası çocuğu olan %41.4'ü kadın ve %58.6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmasında; çalışmayan ebeveynlerin çalışan ebeveynlere göre daha yüksek otoriter tutumu ve aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri saptanmıştır.

Elde edilen bu bulgular ile araştırmamızda elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenme durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenip kendi çocuğuna yansıtanların otoriter tutumu benimsedikleri saptanmıştır.

Literatürde yapılan bir çalışmada; Gökşen (2019)'un okul öncesi eğitim kurumuna giden çocuklarla yaptığı çalışmasında ebeveynlerin otoriter tutumu arttıkça çocukların değişkenlik/olumsuzluk duygu durumlarının da arttığı bulunmuştur. Bu duruma göre kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenen katılımcıların otoriter tutumu benimsemesi sonucunda literatürdeki bulguya göre anlamlı düzeyde benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların eğitim durumuna göre demokratik tutum alt boyutundan alınan ortalama puan arasında en yüksek puan yüksek lisans mezunu, en düşük puan ilkokul mezunu olduğu bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumuna göre aşırı koruyucu alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek ilkokul mezunu, en düşük yüksek lisans olduğu tespit edilmiştir

Literatürde ebeveyn tutumları ile eğitim durumları arasındaki ilişkiyi inceleyen benzer bir çalışma bulunmuştur. Savaşlı'nın (2017) Van'da yaşayan ve çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna giden anne babalardan oluşan çalışmasında; eğitim durumuna göre demokratik tutum alt boyutunda alınan puanın lisans mezunu olan katılımcılarda yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aşırı koruyucu alt boyutunda alınan puanın ilkokul mezunu olan katılımcılarda en yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde benzer bir çalışma incelendiğinde; Özyürek ve Tezel Şahin (2005)'de %71.1' anne %54.6'sı baba katılımcılardan oluşan çalışmasında, babaların eğitim durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Buna

rağmen üniversite mezunu olan babaların aşırı koruyuculuk, sert-katı disiplin tutumları daha düşük bulunmuştur. Bu durum öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına demokratik tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

Başka bir çalışmada; Sak ve ark. (2015)'in Ankara ve Van illerinde yaşayan 4-6 yaş aralığında çocukları olan %44.6'sı anne %55.4'ü baba katılımcılardan oluşan çalışmasında, ilkokul mezunu anne babaların ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu tutumun en yüksek olduğu bulunmuştur. Yine ilkokul mezunu anne babaların ebeveyn tutumlarından otoriter tutumun en yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatürde yapılan bir başka çalışma daha bulunmuştur. Bülbül (2019)'un İstanbul ilinin çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerinden oluşan çalışmasında babaların eğitim durumu ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye göre ebeveyn tutumları alt boyutlarından aşırı koruyucu tutumu benimseyenlerin ilkokul mezunu olan babalarda daha yüksek olduğu görülürken yüksek lisans mezunu olan babalarda daha düşük olduğu saptanmıştır.

Son olarak eğitim durumu ile ilgili literatürde yapılan başka çalışmada; Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'da 2-6 yaş arası çocuğu olan %41.4'ü kadın ve%58.6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmasında, ebeveyn tutumları ile eğitim durumu arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Ebeveyn tutumları alt boyutlarından aşırı koruyucu tutumu benimseyenlerin en yüksek ilkokul mezunu katılımcılarda olduğu saptanmıştır.

Çalışmalardan elden edilen bulgulara göre, eğitim durumu değişkenleri ile araştırmamızdaki eğitim durumu değişkenleri açısından bakıldığında araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların gelir durumuna göre aşırı koruyucu tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında 1001-3000TL gelir durumu olan katılımcılarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatürde benzer bir çalışma incelendiğinde; Savaşlı (2017)'nin Van'da yaşayan ve çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna giden anne babalardan oluşan çalışmasında, aşırı koruyucu tutum sergileyen anne babaların 2000 ve altı gelir durumu olanlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Literatürde yapılan bir başka çalışmada; Bülbül (2019)'un İstanbul'un çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerinden oluşan çalışmasında, ebeveyn

tutumları ile gelir durumu arasındaki ilişkiye göre ebeveyn tutumları alt boyutlarından aşırı koruyucu tutumu benimseyenlerin 1500 TL ve altı gelir durumuna sahip olanlarda daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Başka bir çalışmada; Aydoğdu ve Dilekmen (2016)'da 2-6 yaş arası çocuğu olan %41.4'ü kadın ve %58.6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmada, ebeveyn tutumları ile gelir durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ebeveyn tutumları alt boyutlarından aşırı koruyucu tutumun 1000 TL ve altı geliri olanlarda daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yapılan çalışmalarda gelir durumuna göre elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir diğer bulgu ise, katılımcıların çocuk sayısına göre otoriter tutum alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında en yüksek 3 çocuğu olan katılımcılar, en düşük 4 ve üzeri çocuğu olan katılımcıların olduğu bulunmuştur.

Literatür araştırmamızda elde edilen bulguya göre benzerlik gösteren bir çalışmada; İnci ve Deniz (2015)'in %42.1'i anasınıfına giden çocuklar ile %57.9'u birinci sınıfa giden çocuklar ve bu çocukların babalarıyla yaptığı çalışmada, birinci sınıfa giden çocukların babalarının çocuk sayısı ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Yine başka bir çalışmada, Özyürek ve Tezel Şahin (2005)'de %71.1' anne %54.6'sı baba katılımcılardan oluşan çalışmada; babaların ebeveyn tutumları ile çocuk sayısı arasında anlamlı fark bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça babanın daha çok sert ve katı olduğu bulunmuştur.

Literatürde benzerlik gösteren bir başka çalışmada; Sak ve arkadaşlarının (2015) Ankara ve Van İllerinde yaşayan 4-6 yaş aralığında çocukları olan %44.6'sı anne %55.4'ü baba katılımcılardan oluşan çalışmada, anne-baba ebeveyn tutumları ile çocuk sayısı arasında anlamlı fark bulunmuştur. 4 ve üstü çocuğa sahip anne-babaların ebeveyn tutumlarından otoriter tutumu benimsedikleri görülmüştür.

Literatürde araştırmamızı destekler nitelikte başka bir çalışma daha bulunmuştur. Bülbül (2019)'un İstanbul'un çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerinden oluşan çalışmada; ebeveyn tutumları ile çocuk sayısı arasında ki ilişki incelendiğinde; ebeveyn tutumları ile çocuk sayısı arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Ebeveyn tutumları alt boyutlarından en yüksek otoriter tutum benimseyen ebeveynlerin, 3 çocuğu olan ebeveynlerden oluştuğu görülmüştür.

Son olarak literatürde yapılan başka çalışmada; Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) 2-6 yaş arası çocuğu olan %41.4'ü kadın ve %58.6'sı erkek katılımcılardan oluşan çalışmasında; ebeveyn tutumları ile çocuk sayısına göre anlamlı fark bulunmuştur. Tek çocuğa sahip olanların iki çocuğa sahip olanlara göre ebeveyn alt boyutlarından aşırı koruyucu tutumun daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmalarda elde edilen bulgular doğrultusunda; araştırmamızın örneklemini ile literatür çalışmalarındaki örneklem değişkenlerine göre araştırmamızda erkek katılımcıların en fazla 3 çocuğa kadar otoriteyi sağlayabilmesinin nedeni, cinsiyet farkından kaynaklı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda literatür çalışmalarından hareketle çocukları üzerinde baskı, disiplin, kural ve kontrol edilebilirliği 3 çocuğa kadar sağlayabilen katılımcıların araştırmamızla nispeten benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmamızda diğer bulgu ise, katılımcıların medeni durumuna göre ebeveyn tutumlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmamızla benzerlik gösteren literatür çalışmasında Bülbül'ün (2019) İstanbul'un çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerden oluşan çalışmasında; ebeveynlerin medeni durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Son olarak araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını kişi veya ebeveynleri tarafından gerçekleştirme durumuna göre ebeveyn tutumlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Literatürde araştırmamızla benzerlik gösteren çalışma bulunmuştur. Bülbül'ün (2019) İstanbul'un çeşitli bölgelerinde rastgele seçilen çocuk ve ebeveynlerinden oluşan çalışmasında; bakımını gerçekleştiren kişiye göre ebeveyn tutumlarında anlamlı fark saptanmamıştır. Bu bulgunun araştırmamıza benzer nitelikte olduğu görülmüştür.

5.5. Katılımcıların Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Kendi Babalarına Duygusal Erişilebilirliği, Duyguları İfade Etme Becerileri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmamızda Türkiye'de farklı illerde yaşayan, 0-6 yaş arasında çocuğu olan katılımcıların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, kendi babalarına duygusal

erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle elde edilen bulgularla literatürde yer alan çalışmalar tartışılmıştır.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların aşırı koruyucu evhamlı algılanan ebeveynlik biçimi ile olumlu duygu ifadesi, olumsuz duygu ifadesi ve yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aşırı koruyucu evhamlı olarak algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça olumlu duygu ifadesi, yakınlık ifadesi ve negatif duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır. Olumlu duygu ifadesi, yakınlık ifadesi ve negatif duygu ifadesi arttıkça aşırı koruyucu evhamlı olarak algılanan ebeveynlik biçiminin azaldığı saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde; İmamoğlu'nun (2021) Maltepe Üniversitesi'nde eğitim gören genç yetişkinlerle yaptığı çalışmasında, baba tutumları ile olumsuz duygulanım arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca babanın aşırı korumacılığı ile olumsuz duygulanımı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Babanın aşırı korumacılığı arttığında olumsuz duygulanımının azaldığı belirtilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgunun araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların kuralcı kalıplı olarak algılanan ebeveynlik biçimi ile otoriter tutum ve aşırı izin verici tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kuralcı kalıplı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça otoriter tutumunda arttığı görülmüştür.

Literatür incelendiğinde; Buri ve Post (2018)'in %34.7'i erkek %65.3'ü kadın katılımcılardan oluşan çalışmasında, otoriter tutumu benimseyen katılımcıların bozulmuş özerklik, bağlantısızlık ve reddetme olarak algıladıkları saptanmıştır. Otoriter ebeveynliğin, ebeveynlerin çocukları ile otokratik, kontrol edici ve cezalandırıcı etkileşimleriyle karakterize edildiği belirtilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgunun araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Araştırmamızda katılımcıların kendi babalarını kuralcı kalıplı olarak algılamalarında otoriter tutumun etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir. Ayrıca literatürde elde edilen çalışmaya göre, otoriter tutumun benimsenmesi bağlantısızlık algısını tetiklediğinden araştırmamızda aşırı izin verici tutumun benimsenmesinin kuralcı kalıplı olarak algılamalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların olumlu duygu ifadesi ile otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde; Yaman (2018)'in 4 ve 5 yaşında çocuğu olan ebeveynlerle yaptığı çalışmada; otoriter tutum ile değişkenlik/olumsuzluk duygu düzenleme arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Başka bir çalışmada ise, Chang ve ark., (2003)'nin çocuk ve ebeveynlerden oluşan katı ebeveyn tutumu ile duygu düzenleme ve öfke kontrolü üzerinde yaptığı çalışmasında, katı ebeveyn tutumu ile olumsuz duygu ifadesi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Katı ebeveyn tutumu arttıkça öfke ve saldırganlık davranışları eğiliminin geliştiği görülmüştür.

Yapılan çalışmalar doğrultusunda araştırmamızda otoriter tutum ile olumlu duygu ifadesi arasındaki negatif korelasyonu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgulara göre, katılımcıların olumlu duygu ifadesi ile demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumlu duygu ifadesi arttıkça demokratik tutumunda arttığı saptanmıştır. Demokratik tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin arttığı saptanmıştır.

Literatürde ebeveyn tutumları ile duygular ifade etme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Literatür incelendiğinde; Yaman (2018)'in 4 ve 5 yaşında çocuğu olan ebeveynlerle yaptığı çalışmada demokratik ebeveyn tutumu ile duygu düzenleme becerisi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygu düzenleme becerisinin, duygularının farkında olma, duygularını kontrol etme ve duygularını olumlu duygu ifadesiyle ifade etme ile ilgili olduğu belirtilmiştir (Erdoğan ve ark., 2017). Demokratik tutum ile yetişen bireyler kendi duygularını ve davranışlarını yönetebilen bireyler olarak yetiştiği görülmektedir (Kaya, 1997).

Çalışmalarda elde edilen bulguların araştırmamızı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Araştırmamızda demokratik tutumu benimseyen katılımcıların olumlu duygu ifadesi ile daha çok ifade ettikleri görülmektedir. Olumlu duygu ifadesi ile ifade eden bireylerin duygularının farkında olma ve duygularını kontrol etmesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda 0-6 yaş arası çocuğu olan katılımcıların çocukluk döneminde algılanan ebeveynlik biçimlerine bağlı olarak duyguları ifade etme becerileri, ebeveyn tutumları ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişkinin etkisi sosyo-demografik özellikleri açısından incelenmiştir. Bu bölümde araştırmamızdaki bulgulardan elde edilen sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

6.1. Sonuç

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişki incelendiğinde;

Çocukluk döneminde kendi babalarının maddi imkanı yeterli olmayan katılımcıların kendi babalarını kuralcı kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser endişeli ve cezalandırıcı olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre, baba rolünün maddi açıdan evi geçindirmede birincil rol olduğu ve babalarını evi geçindiren bir figür olarak algıladıkları düşünülmektedir. Bu durumun kültürümüzle ilişkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların medeni durum değişkenlerine göre bakıldığında; katılımcıların medeni durum ile algılanan ebeveynlik biçimleri alt boyutlarından alınan puanlarda anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre erkek katılımcıların medeni durumuna göre kendi babalarını ebeveynlik biçimini algılamada etkilemediği görülmüştür.

Katılımcıların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ile yanında yaşadığı ebeveynlerine göre babalarının yanında yaşadığı katılımcıların kendi babalarını aşırı koruyucu evhamlı olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumun nedeninin erkek katılımcıların yanında yaşayan babalarının desteğine ihtiyaç duyma beklentisi içinde olduğu düşünülmektedir.

Babalarını kuralcı-kalıplayıcı, sömürücü-istismar edici, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu başarı odaklı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla aşırı koruyucu tutumu benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre, bağımlılık eğiliminin gelişiminin katılımcıların kendi babaları tarafından aşırı koruyucu tutuma maruz kalmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Kendi babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla reddedici tutumu benimsediği ortaya çıkmıştır. Kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu olarak algılayan katılımcıların kendi babalarının en fazla ilgisiz tutumu benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre, katılımcıların kendi babalarını ebeveynlik biçimlerine göre algılamasının temelinde oluşan tutum ve davranışın çocukluk döneminde kendi babalarının reddedici tutumu ve ilgisiz tutumu benimsemesinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çevresine ve ailesine karşı duygularını rahatça ifade edemeyen katılımcıların babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algıladığı ortaya çıkmıştır.

Çocukluk döneminde kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünen katılımcıların kendi babalarını kuralcı/ kalıplayıcı, küçümseyici/ kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser/ endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/duygularını bastıran olarak algıladığı ortaya çıkmıştır.

Kardeşi olan katılımcıların kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu, koşullu-başarı odaklı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların kendi babalarını küçümseyici-kusur bulucu, koşullu başarı odaklı ve değişime kapalı-duygularını bastıran olarak algılamasında katılımcıların kendisi ve babası arasındaki duygusal sıcaklığın etkili faktör olduğu düşünülmektedir. Kardeş sayısı arttıkça katılımcıların babalarındaki duygusal sıcaklığın azaldığı düşünülmektedir.

İlkokul mezunu olan katılımcıların kendi babalarını kuralcı-kalıplayıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, koşullu-başarı odaklı ve kötümser-endişeli olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

26-35 yaş grubunda olan katılımcıların babalarını sömürücü-istismar edici, küçümseyici-kusur bulucu, aşırı izin verici-sınırsız ve cezalandırıcı olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Anne ve babalarının medeni durumuna göre anne ve babaları boşanmış olan katılımcıların, babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algıladıkları saptanmıştır.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişki incelendiğinde;

Katılımcıların yaş grubu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre, katılımcıların yaş grubunun babalarına duygusal erişilebilirlik açısından etkili olmadığı görülmektedir.

Katılımcıların çalışma durumu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca göre, çalışma faktörünün babalarına olan duygusal erişilebilirliğini etkilemediği görülmektedir.

Katılımcıların kendi babalarıyla aralarında olan duygusal farkındalık ile babalarına olan duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Katılımcılardan babalarıyla aralarında duygusal farkındalık olanların babalarına duygusal erişilebilir olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre, katılımcılar ile kendi babaları arasında duygusal etkileşim (hoşgörü, sevgi, şefkat vb.) sağlandığında katılımcıların duygusal farkındalığının arttığı düşünülmektedir. Bu durum, babalarına duygusal erişilebilirliğine yönelik gelişim gösterdiğine işaret etmektedir. Katılımcıların kendi babalarına olan duygusal farkındalığının artması ile duygularını kontrol etme, duygularının farkında olma ve olumlu duygu ifadesine yönelik gelişim eğilimi gösterdiği düşünülmektedir.

Katılımcıların medeni durumu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre, evli olan erkek katılımcıların babalarına olan duygusal erişilebilirliğinin kadınlara göre değişmediği görülmektedir.

Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Katılımcıların anne ve babalarının evli olması babalarına duygusal erişilebilirliği olumlu yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni ise, anne ve babanın evli olması ile oluşan evlilik uyumunun babaya olan duygusal erişilebilirlikte etkili bir faktör olduğu düşünülmektedir. Babaların eşleri ile evlilik uyumu içinde olmasının duygusal erişilebilirliği olumlu yönde etkilediği görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin hayatta olması durumu ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bunun nedeninin erkeklerin annelerini babalarına göre duygusal anlamda daha fazla içselleştirmesi ve duygusal sıcaklık hissetmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Böylelikle katılımcılar açısından

annelerinin hayatta olması önemli bir kriter oluşturduğundan kendisi ile babası arasında duygusal erişilebilirliğin sağlanması için annesi ile arasında duygusal anlamda bir bağlantı olması gerektiği düşünülmektedir.

Katılımcıların babalarının hayatta olması ile hayatta olması arasında babalarına duygusal erişilebilirliği açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Bunun nedeninin çocukluk döneminde katılımcıların kendi babalarıyla yeterli zaman geçiremedikleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu durumun oluşmasında baba figürünün birincil rolünün evin geçimini sağlaması ile zamanının çoğunu çalışma mekanında geçirmesiyle birlikte babayla olan etkileşimin azlığı ve baba figürünün otoriter tutum olarak algılanmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların çocuk sayısı ile duygusal erişilebilirlik arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünmeyenlerin babasına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür.

Kendi babalarının maddi imkanı yeterli olan katılımcıların babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu /olumsuz duygu, tutum ve davranışından etkilenenlerin babalarına duygusal erişilebilir olduğu görülmüştür.

Katılımcıların, çocukluk döneminde yanlarında yaşayan ebeveynlerin durumuna göre babalarına duygusal erişilebilirliğinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını gerçekleştiren ebeveynlerin aldıkları en yüksek puanının anne, en düşük puanın ise üvey anne ve üvey baba olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumları ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların babalarına duygusal erişilebilirliğinden aldığı puan ortalamasının en yüksek ilgili tutum, en düşük reddedici tutum olduğu görülmüştür.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile duygularını ifade etme becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde;

Katılımcıların yaş grupları ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu sonuca bakıldığında yaş ilerledikçe duygusal gelişimin olgunlaşması ve sabit kalmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların çalışma durumu ile duyguları ifade etme alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasına bakıldığında en fazla yakınlık ifadesini kullandıkları görülmüştür.

Katılımcıların anne ve babalarının medeni durumu ile duyguları ifade etme becerileri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Kendi babaları hayatta olan katılımcıların olumlu duygu ifadesi kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların kendisi ve kardeşi arasında kendi babası tarafından cinsiyet ayrımına maruz kaldığını düşünenlerin negatif duygu ifadesini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Kendi babalarının maddi imkanının yeterli olduğunu düşünen katılımcıların yakınlık ifadesini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bunun nedeninin kendi babalarını maddi yönden evi geçindirmede birincil rolü olarak gördükleri düşünülmektedir. Bu durumunun kültürel etmenlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Kardeşi olan katılımcıların durumuna göre duyguları ifade etme alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasında kardeşi olmayan katılımcıların kardeşi olan katılımcılara göre daha çok olumlu duygu ifadesini kullandıkları görülmüştür.

Katılımcıların çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilme durumuna göre duyguları ifade etme becerileri alt boyutlarından aldıkları puan ortalamasında çevresine ve ailesine karşı kendi duygularını ifade edebilen katılımcıların olumlu duygu ifadesini ve yakınlık ifadesini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların eğitim durumuna göre yakınlık ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek lisans mezunu, en düşük ilkokul mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek doktora mezunu, en düşük ilkokul mezunu olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre, eğitim seviyesi yükseldikçe olumlu

duygu ve yakınlık ifadesinin arttığı görülmektedir. İlkokul mezunu olanların psikolojik iyi oluşu açısından değerlendirildiğinde duygularını bastırma eğilimini daha çok gösterdikleri düşünülmektedir. İlkokul mezunu olanların öznel iyi oluşu açısından değerlendirildiğinde duygularını açığa vurmada bireyde olumlu duygu ifadesinin veya negatif duygu ifadesinin oluşmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum ise, kültürel faktörlerin etkisi ile ailesi yapısına göre yetiştirilen bireylerde yakınlık ifadesini gösterememesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca doktora mezunlarının negatif duygu ifadesine yönelik eğilim göstermesi kişilik özelliklerinden dışa dönüklüğün gelişmesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların çocuk sayısına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlarda en yüksek “1” “çocuğu olan katılımcılarda, en düşük “4” çocuğu olan katılımcılarda negatif duygu ifadesini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Cinsiyete göre, erkeklerde çocuk sayısı arttıkça negatif duygu ifadesinin azaldığı görülmektedir.

Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre yakınlık ifadesi alt boyutlarından alınan ortalama puanlar arasında en yüksek demokratik tutumu, en düşük reddedici tutumu benimseyenlerde görülmüştür. Katılımcıların çocukluk döneminde kendi babalarının gösterdiği ebeveyn tutumlarına göre negatif duygu ifadesi alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek reddedici tutumu, en düşük demokratik tutumu benimseyenlerde görülmüştür. Olumlu duygu ifadesi ile yakınlık ifadesinin gelişmesinde babaların demokratik tutumu benimsemesiyle etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca negatif duygu ifadesinin gelişim göstermesi kendi babalarının reddedici tutumu benimsemesiyle etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde;

Katılımcıların yaş grubuna göre ebeveyn tutumlarından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyete göre, erkeklerde ebeveyn tutumlarını benimsemede yaş grubunun etkili olmadığı düşünülmektedir.

Katılımcıların çalışma durumu incelendiğinde; çalışan katılımcıların çalışmayanlara göre aşırı izin verici tutum benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Çalışan erkek katılımcıların çalışmaya ayrılan zamanının fazla olması nedeniyle çocuklarıyla olan etkileşiminin azaldığı düşünülmektedir. Böylelikle çalışma zamanı dışında babalar

çocuklarına zaman ayırdığında çocuklarının her dediğini koşulsuz yapma eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Bu durumun temelinde çocuklarına karşı aşırı izin verici tutumu benimsemenin tetikleyici bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Çevresine ve ailesine duygularını ifade edebilen katılımcıların ifade edemeyenlere göre demokratik tutum benimsedikleri, çevresine ve ailesine karşı ifade edemeyen katılımcıların ifade edenlere göre otoriter tutum benimsedikleri görülmüştür.

Katılımcıların annelerinin hayatta olma durumu incelendiğinde; anneleri hayatta olmayanların anneleri hayatta olanlara göre aşırı izin verici tutum benimsedikleri ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların kendi ve kardeşi arasında kendi babası tarafınsan cinsiyet ayrımına maruz kalma durumu incelendiğinde; kendi ve kardeşi arasında kendi babasının cinsiyet ayrımına maruz kalmadığını düşünenlerin demokratik tutumu benimsedikleri görülmüştür.

Katılımcıların kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenme durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendi babalarının gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenenlerin otoriter tutumu benimsedikleri ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların eğitim durumuna göre demokratik tutum alt boyutundan alınan puanlar arasında en yüksek puanın yüksek lisans mezunu olanlarda, en düşük puanın ise ilkokul mezunu olanlarda görüldüğü ortaya çıkmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna göre aşırı koruyucu alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın ilkokul mezunu olanlarda, en düşük puanın ise yüksek lisans mezunu olanlarda olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre, eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutumun arttığı, eğitim seviyesi azaldıkça aşırı koruyucu tutumun arttığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların gelir durumuna göre aşırı koruyucu tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın 1001-3000TL gelir durumu olanlarda görüldüğü saptanmıştır. Bu sonuca göre, gelir durumunun ebeveyn tutumlarını etkilediği görülmektedir. Sosyo-ekonomik güç düştükçe çocuklarına karşı aşırı koruyucu tutumun benimsendiği düşünülmektedir.

Katılımcıların çocuk sayısına göre otoriter tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın “3” çocuğu olan katılımcılarda, en düşük puanın ise

“4 ve üzeri” çocuğu olan katılımcılarda olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre, erkek katılımcıların en fazla “3” çocuğa kadar çocukları üzerinde baskı, disiplin, kural ve kontrol edilebilirliği sağladığı “4” çocuktan sonra çocukların üzerinde baskı, disiplin, kural ve kontrol edilebilirliğin azaldığı ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumuna göre demokratik tutum alt boyutundan alınan ortalama puanlar arasında en yüksek puanın annesinin ve babasının yanında yaşayanlarda, en düşük puanın ise babalarının yanında yaşayanlarda olduğu görölmüştür.

Katılımcıların medeni durumuna göre aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Bebeklik ve çocukluk döneminde katılımcıların bakımını kişi veya ebeveynleri tarafından gerçekleştirme durumu ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Katılımcıların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, kendi babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde;

YEBÖ alt boyutlarından alınan puanları ile duyguları ifade etme becerileri karşılaştırıldığında kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü istismar, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, aşırı izin verici, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran ile yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça yakınlık ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü istismar, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, aşırı izin verici, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran ile babalarına duygusal erişilebilirliği arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça babalarına duygusal erişilebilirliğin azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran, koşullu başarı odaklı ile olumlu duygu ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-

endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran, koşullu başarı odaklı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça olumlu duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutundan aşırı koruyucu evhamlı ebeveynlik biçimi ile olumlu duygu ifadesi, olumsuz duygu ifadesi ve yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Aşırı koruyucu evhamlı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça olumlu duygu ifadesi, yakınlık ifadesi ve negatif duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü istismar, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, aşırı izin verici cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran ile demokratik tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça demokratik tutumun azaldığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutundan kuralcı kalıplayıcı algılanan ebeveynlik biçimi ile otoriter tutum ve aşırı izin verici tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kuralcı kalıplayıcı algılanan ebeveynlik biçimi arttıkça otoriter tutumun arttığı saptanmıştır. Kuralcı kalıplayıcı algılanan biçimi arttıkça aşırı izin verici tutumun arttığı saptanmıştır.

YEBÖ alt boyutlarından kuralcı-kalıplayıcı, küçümseyici-kusur bulucu, sömürücü istismar, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu-evhamlı, kötümser-endişeli, aşırı izin verici cezalandırıcı ve değişime kapalı-duygularını bastıran ile otoriter tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. YEBÖ alt boyutlarından algılanan ebeveynlik biçimleri arttıkça otoriter tutumun arttığı saptanmıştır.

Katılımcıların olumlu duygu ifadesi ile otoriter tutumu ve aşırı koruyucu tutumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Otoriter tutum ve aşırı koruyucu tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin azaldığı saptanmıştır.

Katılımcıların olumlu duygu ifadesi ile demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumlu duygu ifadesi arttıkça demokratik tutumun arttığı ortaya çıkmıştır. Demokratik tutum arttıkça olumlu duygu ifadesinin arttığı görülmüştür. Olumlu duygu ifadesi ile ifade eden bireylerin duygularının farkında olması ve duygularını kontrol etmesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir.

Otoriter tutum ile yakınlık ifadesi arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Otoriter tutum arttıkça yakınlık ifadesinin azaldığı saptanmıştır. Yakınlık ifadesi arttıkça otoriter tutumun azaldığı saptanmıştır.

Ebeveyne duygusal erişilebilirliği ile yakınlık ifadesi ve demokratik tutumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ebeveyn duygusal erişilebilirliği arttıkça yakınlık ifadesi ve demokratik tutumun arttığı saptanmıştır. Demokratik tutum arttıkça ebeveyn duygusal erişilebilirliğin arttığı saptanmıştır.

6.2. Öneriler

Bu kısımda araştırmadan elde edilen sonuçlara göre babalarla ilgili yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler yer almaktadır.

Araştırmamız, babaların çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri ile kendi babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin sosyo-demografik özellikleri üzerindeki etkisine yönelik yapılan bir araştırmadır.

Bebeklik ve çocukluk döneminde edindiğimiz deneyimler ve yaşantıların izleri yetişkinlik dönemi de dahil olmak üzere yaşam boyu devam etmektedir. Çocuklukta edindiğimiz duygu, tutum ve davranışların birincil etmenleri ebeveyn tutumları, çevresel faktörler, aile yapısı ve kültürel etmenlerin olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmamızda elde edilen bulguların sosyo-demografik özellikleri ile çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri açısından literatürde çok az sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Babaların kendi çocukları arasında cinsiyet ayrımında bulunma durumu, anne ve babasının medeni durumu, eğitim durumu, kültürel farklılıklar, toplumsal cinsiyet rolleri, çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumu, yaş grupları, çocukluk döneminde kendi ebeveyninin tutum ve davranışları, çocukluktan itibaren anne ve babasının hayatta olma durumu, kardeşi olma durumu, duygularını ifade edebilme durumu ve baba-çocuk arasındaki duygusal etkileşimin durumu ile çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkinin babalarla ilgili araştırmaların yapılması ve bu yönde artırılması önerilmektedir.

Bebeklik ve çocukluk döneminde birincil bağlanma kişisi olarak katılım gösteren babaların çocukları ile arasındaki duygusal erişilebilirliğin gelişiminde etkili olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmamızda elde edilen bulguların sosyo-demografik

özellikleri ile babalarına duygusal erişilebilirliği açısından literatürde çok az sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocukları arasında gösterdiği cinsiyet ayrımı tutumu, anne ve babasının medeni durumu, eğitim durumu, kültürel farklılıklar, toplumsal cinsiyet rolleri, çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumu, yaş grupları, kardeşi olma durumu ebeveynlerin gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranış durumu, bebeklik ve çocukluktan itibaren anne ve babasının hayatta olma durumu ile ebeveyne duygusal erişilebilirliği arasındaki ilişkinin babalar açısından incelenmesi ve bu yönde araştırmaları yapılması önerilmektedir.

Kişiler arasındaki ilişkilerde duygularını ifade edebilmenin toplumsal cinsiyet rollere göre psikolojik iyi oluşu ve öznel iyi oluşu açısından babalar üzerindeki etkisinin önemi bilinmektedir. Bu bağlamda araştırmamızda elde edilen bulguların sosyo-demografik özellikleri ile duyguları ifade etme becerileri açısından literatürde çok az sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Ebeveynlerin çocukları arasında gösterdiği cinsiyet ayrımı tutumu, anne ve babasının medeni durumu, eğitim durumu, kültürel farklılıklar, toplumsal cinsiyet rolleri, çocukluk döneminde ebeveynlerinin yanında yaşama durumu, yaş grupları, ebeveyn tutumları, kardeşi olma durumu, olumlu/olumsuz duygu durumu, çocukluktan itibaren anne ve babasının hayatta olma durumları ile duyguları ifade etme becerileri arasındaki ilişkinin babalar açısından incelenmesi ve bu yönde araştırmaları yapılması önerilmektedir.

Ebeveyn tutumlarının sosyo-demografik özellikleri ile literatürde yeterli çalışmalar yer almaktadır. Araştırmamızda babaların ebeveyn tutumlarından elde edilen bulgulara göre olumlu/olumsuz duygu durumu, anne ve babasının hayatta olma durumu, duygusal farkındalık, ebeveynlerin çocukları arasında gösterdiği cinsiyet ayrımı tutumu, çocukluktan itibaren ebeveynlerinin yanında yaşama durumu, çocuklukta bakımını gerçekleştiren kişi veya ebeveynine göre ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin babalarla ilgili araştırmaların yapılması ve incelenmesi önerilmektedir.

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, babalarına duygusal erişilebilirliği, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile ilgili literatürde çok az sayıda çalışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda babalarla ilgili çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimleri, ebeveyne duygusal erişilebilirlik, duyguları ifade etme becerileri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve alanında araştırmaların artırılması önerilmektedir. Araştırmamızda elde edilen bulgular

doğrultusunda babalarla ilgili yapılacak çalışmaların literatür boşluğunu doldurması açısından etkili olacağı düşünülmektedir.

Bebeklik ve çocukluk döneminde kazandığımız deneyimlerin izleri yaşam boyu devam etmektedir. Bebeklik ve çocukluk döneminde ana-babanın gösterdiği tutum ve davranışlar edindiğimiz deneyimlerin temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, çocuğun yetiştirilmesinde hem annenin hem babanın ortak sorumluluğu olduğu bilinmektedir. Özellikle 21. yüzyıldan itibaren anne ile birlikte babaların da çocuğun ortak sorumluluğunu üstlenmeye başladığı görülmektedir. Babaların bebeklik döneminde kendi çocuğunun bakımını üstlenmesi, güvence altına alması gibi sorumluluklarla özdeşim kurmasıyla baba-bebek arasındaki duygusal bağlanmanın oluşmasında etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Anneler ile birlikte babalarında bebeğin fizyolojik ihtiyaçlarını karşılaması ve güvence altına alması gibi üstlendiği sorumluluğu yerine getirmesi çocuğun üstün yararının sağlanmasında da etkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bebeği güvence altına alması, bebeğin fizyolojik ihtiyaçlarına cevap vermesi, fiziksel, kişisel ve psikolojik gelişimlerini en iyi biçimde yerine getirmesi ve süreklilik taşıması bebekler açısından önem taşımaktadır. Süreklilik taşıyan bu sorumluluklar erken dönem deneyimlerinde etkili olmaktadır. Aynı zamanda süreklilik taşıyan bu sorumluluklar çocuğun üstün yararını hedef alan sorumluluklar olarak bilinmektedir. Bu bağlamda ebeveynleri tarafından alınan bebeğin sorumlulukları ile çocuğun üstün yararının oluşmasını temel alan çocuk gelişimi ve eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu ifadeden hareketle bebeklik ve çocukluk döneminden itibaren çocuğun üstün yararını hedef alan araştırmamız ile çocuk gelişimi ve eğitimi arasında ki ilişki önem kazanmaktadır.

Araştırmamızın, elde edilen bulgular doğrultusunda çocuk gelişimi ve eğitimine katkı sağladığı düşünülmektedir. Araştırmamız ile çocuk gelişimi ve eğitiminin temel konusu olan çocuğun üstün yararı ile ilgili çalışmaların arttırılması önerilmektedir. Bu bağlamda çocuğun üstün yararına ilişkin çalışmalarda çocuk gelişimcilerin de bu tür çalışmalarda yer alması önerilmektedir. Özellikle araştırmamızın bulgularından hareketle sosyo-demografik özelliklerden çocukluk döneminde ebeveynlerin yanında yaşama durumu, bebeklik ve çocukluk döneminde kişi veya ebeveynleri tarafından bakımını gerçekleştirme durumu, bebeklik ve çocukluktan itibaren anne ve babasının hayatta olma durumu, babaların kendi çocukları arasında cinsiyet ayrımında bulunma durumu ile algılanan ebeveynlik biçimleri, ebeveynine duygusal erişilebilirlik ve duyguları ifade

etme becerileri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi ile ilgili çalışmalarda mutlaka çocuk gelişimcilerin yer alması önerilmektedir. Bu çalışmaların arttırılmasında; ana babalara özellikle babalara verilecek eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile birlikte çocuğun yararını gözetlemede sorumluluğunu üstlenen kişilere verilecek hizmetlerde mutlaka çocuk gelişimcilerin yer alması önerilmektedir. Aynı zamanda yetişkinlik döneminde baba olmaya hazırlanan bireylere babalık ile ilgili eğitim hizmetlerinde çocuk gelişimcilerin yer alması önerilmektedir. Bunun yanında babaların bebekleri ile ilgili sağlık bakımı ve hizmetleri hakkında hazır bulunuşluk düzeylerinin arttırılmasında profesyonel eğitimin sağlanması açısından çocuk gelişimcilerin sağlık alanında yer alması önerilmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular doğrultusunda algılanan ebeveynlik biçimleri, ebeveynine duygusal erişilebilirlik ve duyguları ifade etme becerileri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi ile ilgili literatürde yeterli çalışmalar bulunmamaktadır. Bu çalışmaların arttırılmasında erken dönem çocukluk eğitimi kapsayacak şekilde multidisipliner işbirliği anlayışı ile çocuk gelişimcilerin bu çalışmalarda yer alması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abidin, Richard R. ve Jack F. Brunner. “Development of a Parenting Alliance Inventory.” *Journal of Clinical Child Psychology* 24.1 (1995): 31-40.
- Adler, M. (2004). Editorial. *European Journal of Social Security*, 6(1), 3–5.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., ve Walss, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Akın, R. S. E. (2011). *Ergenlerde Bağlanma Stilleri, İnternet Sosyal İletişim Ağlarının Kullanımı Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü , Gazi Üniversitesi.
- Akün, E. (2013). *Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Ergenlik Döneminde Aile Yapısı ve Ergenlik Dönemi Sorunları*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 53(1): 85-116.
- Arslan, R. (2017). *Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Atak, H. (2011). *Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 3(1):163-213.
- Aydoğdu, F., Dilekmen, M. (2016). *Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2): 570-585.
- Aytekin, Ç. A., Kangal, S. B. Çalışandemir, F., Özkızıklı, S. (2017). *Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Algılarının İncelenmesi*. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 168-188.

- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. IN: Annuals Of Child Development. Six Theories Of Child Development, 6: 1-60.
- Bandura, A. (1963). The Role of İmitation.in Personality development. Journal of nursery education, 18: 205-215.
- Bandura, A., & Mcdonald, F. J. (1963). Influence Of Social Reinforcement And The Behavior Of Models İn Shaping Children’s Moral Judgment. The Journal Of Abnormal And Social Psychology, 67(3): 274–281
- Bandura, A., Kupers, C.J. (1964). Transmission Of Patterns Of Self-Reinforcement Through Modeling. Journal Of Abnormal And Social Psychology, 69: 1-9.
- Bandura, A. (1969). Social learning of moral judgments. Journal of Personality and Social Psychology, 11(3): 275–279.
- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. IN: Annuals Of Child Development. Six Theories Of Child Development, 6: 1-60.
- Bartholomew, K., Horowitz, L., M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a four Category Model. Journal of Personality and Social Psychology, 61, 226– 244.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı Ve Eğitimde Uygulanması. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1-13.
- Beck, J. (2001). Bilişsel Terapi, Temel İlkeler ve Ötesi. (Çev.: N. H. Şahin) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Beyazıt, U., Mağden, D. (2015). Üniversitede Öğrenim Gören Erkek Öğrencilerde Aşırı Cinsiyet İdeolojisi Ve Babalık Rolü Algısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2): 207-229.

- Biringen, Z. (2000). Emotional Availability: Conceptualization and Research Findings. *American Journal of Orthopsychiatry*, 70(1): 104-114.
- Biringen, Z., Robinson, J.L., Emde, R.N. (1998). *The Emotional Availability Scale* (3rd Ed.). Fort Collins: Department Of Human Development And Family Studies, Colorado State University.
- Bornstein, R. F. (1992). *The Dependent Personality: Developmental, Social, And Clinical Perspectives*. Gettysburg College. The American Psychological Association, *Psychological Bulletin*, 112(1): 3-23.
- Bornstein, R. F. (1993). Dependency And Patienthood. *Journal Of Clinical Psychology*, 49(3): 397-406.
- Bosco, G. L., Renk, K., Dinger, T. M., Epstein, M. K., Phares, V. (2003). The Connections Between Adolescents' Perceptions Of Parents, Parental Psychological Symptoms, And Adolescent Functioning. *Journal Of Applied Developmental Psychology*, 24(2), 179-200.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Attachment*. New York: Basic Books, Vol,1.
- Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking of Affectional Bonds*. Tavistock Publicatin, London.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. New York: Basic Books, Vol, 3.
- Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment And Healthy Human Development*. Basic Books.
- Brennan, K.A., Clark, C. L. ve Shaver, P.R. (1998). Selfreport Measurement of Adult Attachment: An Integrative Overview. *Attachment Theory and Close Relationships*, (46-76).
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments By Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Bronfenbrenner, U., Ceci, S. J. (1994). Nature-Nuture Reconceptualized in Developmental Perspective: A Bioecological Model. *Psychological Review*, 101(4), 568.
- Brown, L. S., & Wright, J. (2003). The Relationship Between Attachment Strategies And Psychopathology In Adolescence. *Psychology And Psychotherapy: Theory, Research And Practice*, 76(4), 351–367.
- Brown, K. M. (1999). Social Cognitive Theory Overview.
- Buri, J. R. , Post, M. C. (2018). Parental Authority and Early Maladaptive Schemas. *American Psychological Association Convention*, San Francisco, 1-18.
- Bülbül, N. (2019). Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Rekabet Stilleri ile Çocuklara Yönelik Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki Düzeyi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Okan Üniversitesi.
- Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the Twenty-First Century. *Child Development*, 71(1): 127–136.
- Cesur, D. A. (2020). Ebeveynlerin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Duygusal Erişilebilirlik Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Choi, J. K., Jackson, A. P. (2011). Father's Involvement and Child Behavior Problems In Poor African American Single Mother Families. *Children and Youth Services*, 33(5): 698-704.
- Clay, D., Coates, E., Tran, Q., Phares, V. (2017). Fathers' And Mothers' Emotional Accessibility And Youth's Developmental Outcomes. *The American Journal of Family Therapy*, 45(2): 111-122.
- Cohen, R. S. Ve Weissman, S. (1984). The Parenting Alliance. In R. S. Cohen, B. J. Cohler, S. Weissman (Eds.), *Parenthood: A Psychodynamic Perspective* (Pp. 33-49).

- Coley, R. L. (2001). Invisible Men Emerging Research on Low Income, Unmarried, and Minority Father. *The American Psychologist*, 56(9), 743-775.
- Collins, A., Miller, L.C. (1994). Self disclosure and liking: A meta analytic review. *Psychological Bulletin*, 116(3), 457-475.
- Çolakoğlu, E. T. (2012). Genç Yetişkinlerde Kendilik Algısı, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri Ve Kişilerarası İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi.
- Crowell, J. A., Treboux, D. (1995). A Review of Adult Attachment Measures: Implications for Theory and Research. *Social Development*, 4(3), 294-327.
- Çubukçu, Z., Girmen, P. (2017). Öğretmen Adaylarının Sosyal Öz-Yeterlik Algılarının Belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1): 1-18.
- Cunningham, M. (2008). Book Review: *Changing Rhythms Of American Family Life*. By Suzanne M. Bianchi, John P. Robinson, and Melissa A. Milkie. New York: Russell Sage Foundation, *Gender & Society*, 22(4), 524-526.
- Demir, E. K., Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (21): 15-25.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95: 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A. (1984). The Independence Of Positive And Negative Affect. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 47(5): 1105-1117.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal Of Personality Assessment*, 49(1): 71-75.

- Diener, E., Diener, M. (1995). Cross-Cultural Correlates Of Life Satisfaction And Self -Esteem. *Personality Processes And Individual Differences*, 68(4): 653-663.
- Diener, E., Fujita, F. (1995). Resources, Personal Strivings, And Subjective Well-Being: A Nomothetic And Idiographic Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(5): 926-935.
- Diener, E., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2002). Subjective Well-Being: The Science Of Happiness And Life Satisfaction. *Handbook Of Positive Psychology*, 63-73.
- Dobson, K. S. (2010). *Handbook Of Cognitive-Behavioral Therapies*. Guilford Press.
- Doğan, R. Y., Aytekin, Ç. (2021). Ekolojik Sistem Kuramı Çerçevesinden Ebeveyn Yabancılaşmasına Genel Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(3):551-572.
- Downer, J., Campos, R., Mcwayne, C., & Gartner, T. (2008). Father Involvement And Children's Early Learning: A Critical Review Of Published Empirical Work From The Past 15 Years. *Marriage & Family Review*, 43(1-2): 67-108.
- Dönmez, M. M. (2007). Meslek Lisesi Öğrencilerin Atılganlık Düzeylerine Göre Yaşam Doyumu Ve Duyguları İfade Etme Eğilimlerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Dökmen, Ü. (1995). Sanatta ve Dünlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Driscoll, M. P. (2000). *Psychology of learning for instruction*.
- Durlanık, H. K. (2019). Orta Çocukluk Döneminde Algılanan Ebeveyn Tutumları, Aile Aidiyeti ve Empatik Eğilimler Arasındaki İlişkiler ve Bunların Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.

- Easterbrooks, M., Ve Biringen, Z. (2005). The Emotional Availability Scales: Methodological Refinements Of The Construct and Clinical Implications Related To Gender And At-Risk Interactions. *Infant Mental Health Journal*, 26(4), 291- 294.
- Eder, R. A., & Mangelsdorf, S. C. (1997). The Emotional Basis Of Early Personality Development: Implications For The Emergent Self-Concept. In R. Hogan, J. A. Johnson, & S. R. Briggs (Eds.). *Handbook Of Personality Psychology*, P. 209–240.
- Egeren, L. A. V., Hawkins, D. P. (2004). Coming To Terms With Coparenting: Implications Of Definition And Measurement. *Journal Of Adult Development*, 11(3): 165–178.
- Eisenberg, N., Valiente, C., Morris, A. S., Fabes, R. A., Cumberland, A., Reiser, M., Losoya, S. (2003). Longitudinal Relations Among Parental Emotional Expressivity, Children's Regulation, And Quality Of Socioemotional Functioning. *Developmental Psychology*, 39(1), 3–19.
- Engin, S. S., Sümer, N., Çetiner, E. S., Sakman, E. (2019). Anne ve Babaların Ortak Ebeveynlik Davranışı ve Algılarının Romantik Bağlanma ile İlişkisi. *Dtcf Dergisi*, 59(1): 717-741.
- Erbay, E. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Çocuklarının Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Erkan, E. (2019). Bağımlı Kişilik Özellikler ile Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği ve Helikopter Ebeveyn Tutumu İlişkisinde Kişilerarası İlişki Boyutlarının Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Başkent Üniversitesi.
- Eslek, D., Irmak, T., Y. (2018). Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Göçmen Çocuklar Ve Oyunları Üzerine Bir Derleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(20): 347-362.
- Eyce, B. (2000), Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, Sayı:4, 223-244.

- Fagerskiold, A. (2006). Support Of Fathers Of Infants By The Child Health Nurse. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 20(1): 79–85.
- Feinberg, M. E. (2002). Coparenting and The Transition To Parenthood: A Framework For Prevention. *Clinical Child And Family Psychology Review*, 5(3).
- Feinberg, M. E. (2003). The Internal Structure And Ecological Context Of Coparenting: A Framework.
- Fischer, T. D., Smout, M. F., Delfabbro, P. H. (2016). The Relationship Between Psychological Flexibility, Early Maladaptive Schemas, Perceived Parenting And Psychopathology. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 1-22.
- Flippin, M., Crais, E. R. (2011). The Need for More Effective Father Involvement in Early Autism Intervention. *Journal of Early Intervention*, 33(1), 24–50.
- Flouri, E. (2010). Fathers' Behaviors and Children's Psychopathology. *Clinical Psychology Review*, 30(3), 363–369.
- Fonagy, P., Target, M. (1997). Attachment And Reflective Function: Their Role In Self-Organization. *Development And Psychopathology*, 9(4), 679–700.
- Gardiner, H. W, (2015). Gander M. J. Çocuk ve Ergen Gelişimi. İmge Kitabevi.
- Garfield, C. F., Mapp, M. D., Chung, P. J. (2006). A Qualitative Study Of Early Differences In Fathers' Expectations Of Their Child Care Responsibilities. *Ambulatorypediatrics*. 6(4): 215-220.
- Ginot, H. G. (2020). Anne Baba ve Çocuk Arasında. Okuyanüs Yayınevi.
- Gibson, C.L. (2020) Olgunlaşmamış Ebeveynlerin Yetişkin Çocukları. Sola Unitas, İstanbul, 2020, 14 Baskı.

- Goldman, J. D. G., Goldman, R. J. (1983). Children's Perceptions Of Parents And Their Roles: A Cross-National Study In Australia, England, North America And Sweden. *Sex Roles*, 9: 791–812.
- Gökçe, Gözde. (2013). Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği Ve Genel Psikolojik Sağlık: Duygu Düzenleme, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Sosyal Desteğin Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Gökşen, E. (2019). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri İle Mizaç Özellikleri ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük Üniversitesi.
- Griffin, D., Ve Bartholomew, K. (1994). Models Of The Self And Other: Fundamental Dimensions Underlying Measures Of Adult Attachment. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 67(3), 430–445.
- Güngörmüş Özkardeş, O. (2012). Baba Olmak. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gürmen, M. S. (2019). Çocukla Gelen ve Hiç Bitmeyen İlişki: Ortak Ebeveynlik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44): 15-31.
- Harris, A. E., Curtin, L. (2002). Parental Perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in Young Adults. *Cognitive Therapy and Research*, 26(3): 405–416.
- Hayes, J. G. (1999). Managing The Expression Of Emotions. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Illinois State Üniversitesi.
- Hazan, C. , Shaver. P.R. (1987). Romantiv Love Conceptuallized as an Attachemend Process. *Bağlanma: Journal Of Personality and Social Psychology*, 52: 511-524.
- İnci, M. A., Deniz, Ü. (2015). Baba Tutumları ile Çocuğun Yaşı, Cinsiyeti, Doğum Sırası ve Kardeş Sayısı Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

Joseph. R. (1992). *The Right Brain And The Unconscious Discovering The Stranger Within*. New York, Plenum Press.

Kakaliçoğlu, C. (2019). *Modern Toplumda Değişen Toplumsal Roller Bağlamında Babalık ve Babalık Deneyimler: İstanbul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.

Kang, S. M., Shaver, P. R., Sue, S., Min, K. H., Jing, H. (2003). Culture-Specific Patterns in the Prediction of Life Satisfaction: Roles of Emotion, Relationship Quality, and Self-Esteem. *Personality and Social Psychology*, 29: 1596-1608.

Kapçı, E. G., Hamamcı, Z. (2010). Aile İşlevi İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aracı Rolü. *Klinik Psikiyatri Dergisi: The Journal Of Clinical Psychiatry*, 13(3), 127–136.

Kaplan H. I., Sadock B. J., Grebb, J. A. (1994). *Synopsis of Psychiatry*. Baltimore Maryland, 161-165.

Karaoğlu, T. (2018). *Baba ve Yetişkin Kızları Arasındaki İlişkide Duygusal Erişilebilirlik Ve Algılanan Ebeveyn Biçiminin Yetişkin Kadınlarda Duygusal Tepkisellik Ve Dürtüsel Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi.

Katz, I. M., Campbell, J. D. (1994). Ambivalence Over Emotional Expression and Well Being: Nomethetic and Ideographic Tests Of The Stress Buffering Hypothesis. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 67(3), 513-524.

Kaya, A., Balay, R., Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Tekniklerine İlişkin Bilme, Uygulama Ve Eğitim İhtiyacı Düzeyleri. *International Journal Of Human Sciences*, (9)2: 1229-1259.

Keltner, D., Haidt, J., (1999). Social Functions Of Emotions At Four Levels Of Analysis. *Cognition and Emotion*, 13(5), 505-521.

Kernberg, O. (2004). *Aggressivity, Narcissism, And Self-Destructiveness In The Psychotherapeutic Relationship: New Developments In The Psychopathology And Psychotherapy Of Severe Personality Disorders*. Nev Haven, CT, Yale University Press.

- King, L. A. (1993). Emotional Expression, Ambivalence Over Expression, and Marital Satisfaction. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 10(4): 601–607.
- King, L.A., Emmons, R.A. (1990). Conflict Over Emotional Expression: Psychological and Physical Correlates. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 58(5), 64-877.
- Köknel, Ö. (1997). *Kaygıdan Kişiliğe Mutluluk*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kömürcü, B., (2014). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Ebeveynlik Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler ile Psikolojik Dışlanmanın Tehdit Ettiği İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Kuzucu, Y. (2006). Duyguları Fark Etmeye ve İfade Etmeye Yönelik Bir Psiko-Eğitim Programının, Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Farkındalık Düzeylerine, Duyguları İfade Etme Eğilimlerine, Psikolojik ve Öznel İyi Oluşlarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Kuzucu, Y. (2011). Duyguları İfade Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3): 779-792.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A. (2013). Attachment, Coparenting and Family Adjustment Profiles in Newly Divorced Parents: Differences in Psychological Adjustment. 26(1): 19-28.
- Lamb, M. E., Lewis, C. (2010). The Development And Significance Of Father–Child Relationships In Two-Parent Families. In M. E. Lamb (Ed.), *The Role Of The Father In Child Development*, 94–153.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Levine, J. A. (1985), *The Role of The Father in Child Development*. *Advances in Clinical Child Psychology*, 229-266.
- Lazarus, R. S. (1982). Thoughts On The Relation Between Emotion And Cognition. *American Psychologist*, 37: 1019-1024.
- Levy, K. N., Blatt, S. J., & Shaver, P. R. (1998). Attachment Styles And Parental Representations. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 74(2): 407–419.

- Lieberman, M., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (1999). Developmental Patterns In Security Of Attachment To Mother And Father In Late Childhood And Early Adolescence: Associations With Peer Relations. *Child Development*, 70, 202– 213.
- Lumley, M. N., Harkness, K. L. (2007). Specificity in The Relations Among Childhood Adversity, Early Maladaptive Schemas, And Symptom Profiles in Adolescent Depression. *Cognitive Therapy And Research*, 31(5), 639–657.
- Lum, J. J., Phares, V. (2005). Assessing The Emotional Availability Of Parents. *Journal Of Psychopathology And Behavioral Assessment*, 27(3): 211-226.
- Mendolia, M., & Kleck, R. E. (1993). Effects Of Talking About A Stressful Event On Arousal: Does What We Talk About Make A Difference? *Journal Of Personality And Social Psychology*, 64(2), 283–292.
- Malone, K. (2002). Street Life: Youth, Culture And Competing Uses Of Public Space. *Environment and Urbanization*, 14(2), 157–168.
- Mcbride, B. A., Brown, G. L., Bost, K. K., Shin, N., Vaughn, B., & Korth, B. (2005). Paternal Identity, Maternal Gatekeeping, And Father Involvement. *Family Relations: An Interdisciplinary Journal Of Applied Family Studies*, 54(3), 360–372.
- Mccarthy, M. C., & Lumley, M. N. (2012). Sources Of Emotional Maltreatment And The Differential Development Of Unconditional And Conditional Schemas. *Cognitive Behaviour Therapy*, 41(4), 288–297.
- Mchale, J. P. (1997). Overt And Covert Coparenting Processes in The Family. *Family Process*, 36(2).
- Mchale, J. P. , Irace. K. (2011). “Coparenting In Diverse Family Systems.” *Coparenting: A Conceptual And Clinical Examination Of Family Systems*. Ed. James P. Mchale Ve Kristin M. Lindahl American Psychological Association, 15–37.

- Mckinney, C., Renk, K. (2008). Differential Parenting Between Mothers and Fathers: Implications for Late Adolescents. University of Central Florida, Orlando. Journal Of Family Issues,29(6): 806-827.
- Miller, G. A., Galanter, E., Pribram, K. H., (1960). Plans And Structure Of Behavior. New York: Holt, Rinehart, Winston.
- Miller P. H. (2017) Gelişim Psikolojileri Kuramları. İmge Kitabevi.
- Minuchin, S. (1974). Families And Family Therapy. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Minuchin, S., Fishman, H. C. (1981). Familytherapytechniques. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Morsünbül, Ü. (2005). Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who Is Happy. American Psychological Society, 6(1): 10-18.
- Nichols, M. P., Schwartz, R. C., (1997). Family Therapy. Boston: Needham Heights MA: Allyn And Bacon.
- Nordahl, H. M., Holthe, H., Haugum, J. A. (2005). Early Maladaptive Schemas İn Patients With Or Without Personality Disorders: Does Schema Modification Predict Symptomatic Relief? Clinical Psychology And Psychotherapy, 12: 142-149.
- Nolen Hoeksema, S., Morrow, J., Fredickson, B.L. (1993). Response Styles and The Duration Of Episodes Of Depressed Modd. Journal Of Abnormal Psychological, 102, 20-28.
- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking İndividualism And Collectivism: Evaluation Of Theoretical Assumptions And Meta-Analysis. Psychological Bulletin, 128, 3- 72.

Özbey,S. (2009). Anasınıfı ve Anaokulu Davranış Ölçeği'nin Geçerlik Güvenirlik Çalışması ve Destekleyici Eğitim Programının Etkisini İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Özkan, T. (2014). Çocuğu Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Babalara Uygulanan Baba Katılım Programının Baba-Çocuk İlişkisi Üzerine Etkisi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Özkardeş, G. O., Arkonaç, S. (1998). İki Farklı Eğitim Düzeyinde Baba Olma Algısı. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 10:253-263.

Öztürk, M., Giren, S. (2015). Annelerin Ebeveynlik Algıları İle Çocuklarının Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(2): 477-503.

Özyürek, A., Şahin, F. T. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2): 19-34.

Parke, R.D. (1981). Fathers. Cambridge: Harvard University Press.

Pennebaker, J. W. (1989). Confession, Inhibition, and Disease. Advances in Experimental Social Psychology, 22, 211–244.

Pennebaker, J.W. (1995). Emotion, Disclosure, and Health: An Overview. J W Pennebaker, Emotion, Disclosure, and Healt. American Psychological Association.

Pennebaker, J. W. (1997). Writing About Emotional Experiences As A Therapeutic Process. Psychological Science, 8(3), 162–166.

Pennebaker, J. W., Zech, E., Rime, B. (2001). Disclosing And Sharing Emotion: Psychological, Social And Health Consequences. American Psychological Association, . 517-539.

- Pepping, C. A., Duvenage, M., Cronin, T. J., Lyons, A. (2016). Adolescent mindfulness and psychopathology: The role of emotion regulation. *Personality and Individual Differences*, 99, 302–307.
- Platts, H., Tyson, M., & Mason, O. (2002). Adult Attachment Style And Core Beliefs: Are They Linked? *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 9(5), 332–348.
- Pleck, J. H., Masciadrelli, B. P. (2004). Paternal Involvement By U.S. Residential Fathers: Levels, Sources, And Consequences. In M. E. Lamb (Ed.), *The Role Of The Father İn Child Development*, 222–271.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş. Çeviren: Tamer Geniş. İstanbul: Kaknüs Yayınları.*
- Poyraz, M. (2007). *Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- Renk, K., Roberts, R., Roddenberry, A., Luick, M., Hillhouse, S., Meehan, C., Oliveros, A., Phares, V. (2003). Mothers, Fathers, Gender Role, and Time Parents Spend With Their Children. *Sex Roles*, 48(7/8): 305-315.
- Rigby, K. (1993). School Children's Perceptions of Their Families and Parents as a Function of Peer Relations. *The Journal of Genetic Psychology*, 154(4), 501–513.
- Rime, B., Zech, E. (2001). The Social Sharing Of Emotion. *Boletin De Psicologia*, 70, 97–108.
- Rime, B., Finkenauer, C., Luminet, O., Zech, E., & Philippot, P. (1998). Social Sharing of Emotion: New Evidence and New Questions. *European Review of Social Psychology*, 9(1), 145–189.
- Riso L. P., Froman, S.E., Raouf, M., Gable, P., Maddux, R.E., Turini-Santorelli, N. (2006). The Long-Term Stability Of Early Maladaptive Schemas. *Cognit Ther Res*, 30:515–529.
- Roberson, P. N., Sabo, M., Wickel, K. (2011). Internal Working Models Of Attachment and Postdivorce Coparent Relationships. *Journal Of Divorce Remar Riage*, 52(3): 187-201.

- Rutledge, K. (2000). Social Learning Theory Notes On Ormond's Psychology Of Learning.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory And The Facilitation Of İntrinsic Motivation, Social Development, And Well-Being. *American Psychologist*, 55(1): 68-78.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atli, S., Şahin, B. K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3): 972-991.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., Bremberg, S. (2008). Fathers' İnvolvement And Children's Developmental Outcomes: A Systematic Review Of Longitudinal Studies. *Acta Paediatrica*, 97(2): 153-158.
- Savaşlı, E. (2017). Ebeveyn Tutumları İle Yetişkin Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Seçer, Z., Çeliköz, N., Yaşa, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:18.
- Senemoglu, N. (2015). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Yargı Yayınları.
- Shaver, P., Ve Brennan, K.A. (1992). Attachment Styles And The 'Big Five' Personality Traits: Their Connections With Each Other And With Romantic Relationships Outcomes. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 18, 536-545.
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J., Meyer, C. (2005). Links Between Parenting And Core Beliefs: Preliminary Psychometric Validation Of The Young Parenting Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 29(6): 787-802.
- Sheffield, J., Goteti, G., Wood, E. F. (2006). Development of a 50-Year High-Resolution Global Dataset of Meteorological Forcings for Land Surface Modeling. *Journal of Climate*, 19(13).

Sımsıkı, H. (2011). Baba Katılımının Ebeveyn Tutumu, Bağlanma Stili ve Çift Uyumu Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi.

Soygüt, G., Savasir, I. (2001). The Relationship Between Interpersonal Schemas And Depressive Symptomatology. Journal Of Counseling Psychology, 48(3).

Soygüt, G., & Türkçapar, H. (2001). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Kişilerarası Şema Örüntüleri: Bilişsel Kişilerarası Bir Bakış. Türk Psikoloji Dergisi, 16(47), 55-69.

Soygüt, G., Çakır, Z., (2009). Ebeveynlik Biçimleri ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. Türk Psikiyatri Dergisi, 20(2):144-152.

Stanton, A. L., Burg, S. D., Cameron, C. L., Kirk, S. B. (2000). Coping through emotional approach: Scale construction and validations. Journal of Personality and Social Psychology, 78(6):1150-1169.

Şerbetçioğlu, C., (2019). Kişilerarası İletişimde Normal Dışı Davranışların Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.

Şipit, G., (2019). Yetişkin Bireylerde Bağlanma Stillerinin Duyguları İfade Etme Şekilleri ve Empatik Eğilim Yeteneklerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Şölen, Y. (2020). 4-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Babaların Ebeveyn Tutumları ve Yaşam Boyu Öğrenmelerinin Baba Eğitim Programına Katılım Durumuna Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi.

Taşkın, N. (2011). Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar. Eğitim Bir Sen Dergisi. 20: 43-47.

Tedmem.org

Telli, A. A. Ve Özkan, H. (2014). 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Anabilim Dalı, Atatürk Üniversitesi.

Temel F. Z. (2019) Aile Eğitimi. Anı Yayıncılık.

- Teubert, D. Ve Pinguart, M. (2010). The Association Between Coparenting And Child Adjustment: A Meta-Analysis. *Parenting*, 10(4), 286–307.
- Thimm J.C. (2010). Personality and Early Maladaptive Schemas: A Five Factor Model Perspective. *Journal Of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(4): 373-380.
- Thompson, R. A. (2002). Attachment Theory And Research. In: *Child and Adolescent Psychiatry*. 164– 72.
- Tutkun, C. (2017). Fark Yaratan Babalar Eğitim Programının (Fayab) Babaların Çocuklarıyla İlişkilerine, Tutumlarına Ve Baba Katılımına Etkisi. Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu (2017). Güncel Türkçe Sözlük.
- Walczak, Y., Burns, S. (2004). Boşanma Ve Çocuk Üzerine Etkileri. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Waller, R. A., Sale, P. W. G., Saul, G. R., Kearney, G. A. (2001). Tactical Versus Continuous Stocking In Perennial Ryegrass-Subterranean Clover Pastures Grazed By Sheep In South-Western Victoria. 1. Stocking Rates And Herbage Production. 41 (8): 1099-1108.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1984). Negative Affectivity: The Disposition To Experience Aversive Emotional States. *Psychological Bulletin*, 96(3): 463-490.
- Williams, J.M.G., Watts, F.N., Macleod, C., Mathews, A. (1997). *Cognitive Psychology And Emotional Disorders*. Chichester: John Wiley ,Sons .
- Williams, K. E., Ciarrochi, J., & Heaven, P. C. L. (2012). Inflexible Parents, Inflexible Kids: A 6-Year Longitudinal Study Of Parenting Style And The Development Of Psychological Flexibility In Adolescents. *Journal Of Youth And Adolescence*, 41(8).
- Wilson, K. R., Prior, M. R. (2010). Father Involvement And Child Well-Being. *Journal Of Paediatrics And Child Health*, 47(7): 405–407.

- Yaman, B. (2018). Ebeveyn Tutumlarının Çocukların Mizaç Özellikleri Ve Duygu Düzenleme Becerileri Üzerindeki Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Işık Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2019). Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitapevi.
- Yavuzer, H. (2020). Çocuk Psikolojisi. Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, Ş. (2017). Görücü Usulü Evlenen Ve Flört Ederek Evlenen Çiftlerin Duygusal Farkındalık ve Duyguları İfade Etme Düzeylerinin Evlilik Doyumuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi.
- Yıldırım, Ş., Işıkhani, V. (2017). Çocuk Evinde Kalan Çocukların Sosyalleşme Sürecindeki İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Sosyal ve Hizmetler, 1(29): 46-70.
- Young, J. E., & Lindemann, M. D. (1992). An Integrative Schema-Focused Model For Personality Disorders. Journal Of Cognitive Psychotherapy, 6(1): 11–23.
- Young, J. E. (1999). Cognitive Therapy For Personality Disorders: A Schema-Focused Approach (3rd Ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Young, J. E., & Brown, G. (1999). Young Schema Questionnaire. In J. E. Young (Ed.), Cognitive Therapy For Personality Disorders: A Schema-Focused Approach (3rd Ed.). Sarasota, FL: Professional Ressource Press.
- Young J. E., Klosko, J. S., Weishaar, M. E. (2003). Schema Therapy: Conceptual Model.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2009). Schema Therapy: A Practitioner's Guide. New York: Guilford Press.

Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik Çağı. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2007). Aile ve Çocuk. Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2019). Çocuk Ruh Sağlığı. Özgür Yayınları.

Zech, E., Rime, B., & Nils, F. (2004). Social Sharing Of Emotion, Emotional Recovery, And İnterpersonal Aspects. The Regulation Of Emotion. New York: Lawrence Erlbaum Associates, 157- 185.

Zemp, M. (2018). Within-Family Processes: Interparental And Coparenting Conflict And Child Adjustment. Journal Of Family Psychology, 32(3): 299-309.

Zerör, P. B., (2015). Bağlanma Kuramı Perspektifinden Sosyal Kaygı: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Ve Reddedilme Duyarlılığının Rolü. Yüksek Lisans. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uludadağ Üniversitesi.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile. Mediterranean Journal Of Humanities,3(2): 297-32.

EKLER

EK 1. Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul Onayı

www.uskudar.edu.tr

Altunizade Mahallesi Haluk Türksoy Sokak No:14 34662 Üsküdar/İSTANBUL
T: 0216 400 22 22 F: 0216 474 12 56 bilgi@uskudar.edu.tr

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342/ 2020-461

29/09/2020

Sayın Dr.Öğr.Üyesi Didem ELİTEZ
(Gizem CANDAN)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 28/09/2020 Tarihinde Yapılan 11 No.lu Toplantısında “Babaların Ebveyn Tutumları İle Duyguları İfade Becerilerinin Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirlikleri Bağlamında İncelenmesi” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

EK 2. Tez Çalışması İzin Yazıları

Young Ebeveynlik Ölçeği Kullanım İzin Talebi

Gelen Kutusu X

16 Eki 2020 Cum 04:42

Gizem Candan

Hocam merhaba, Ben Gizem Candan. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans ...

19 Eki 2020 Paz 10:28

Gonca Soygut Pekak

Alıcı: ben, didem.elitez, didem.elitez

Merhabalar,

İlgili ölçeği kullanmanız uygundur.
Çalışmanızda kolaylıklar dilerim,

Prof. Dr. Gonca Soygut Pekak

Istanbul Şehir Üniversitesi
Psikoloji Bölümü -Klinik Psikoloji Anabilim Dalı Başkanı
Psikoterapi Araştırmaları Laboratuvarı Direktörü
Altunizade Eğitim Merkezi
Dragos Kampusu-Istanbul

Ebeveyn Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği Kullanım İzin Talebi

Gelen Kutusu X

13 Eki 2020 Sal 19:08

Gizem Candan

Alıcı: gözde.gökçe, didem.elitez, didem.elitez

Hocam merhaba,
Ben Gizem Candan. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim.
Bilgi Üniversitesinden Dr. Öğr. Üy. Didem Elitez'in danışmanlığında yürüttüğüm " Babaların Ebeveyn Tutumları ile Duygulanı İfade
Becerilerinin Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirlikleri Bağlamında İncelenmesi" konulu tezimde " Ebeveyn Duygusal
Erişilebilirlik Ölçeğini" kullanmak için izin istemekteyim.

Saygılarımla

13 Eki 2020 Sal 19:42

Gözde Gökçe

Alıcı: ben, didem.elitez, didem.elitez

Merhaba Gizem,

Ölçeği tez çalışmada elbette kullanabilirsin.
Çalışmada başarılar diliyorum.

Sevgiler

Duyguları İfade Ölçeği Kullanım İzin Talebi

Gelen Kutusu X

Gizem Candan

13 Eki 2020 Sal 19:11

Alıcı: yasarkuzucu, didem.elitez, didem.elitez

Hocam merhaba;

Ben Gizem Candan. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. Bilgi Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üy. Didem Elitez'in danışmanlığında yürüttüğüm " Babaların Ebeveyn Tutumları ile Duyguları İfade Becerilerinin Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirlikleri Bağlamında İncelenmesi" konulu tezimde " Duyguları İfade Ölçeğinizi" kullanmak için izin istemekteyim.

Saygılarımla

YASAR KUZUCU

14 Eki 2020 Çar 12:51

Alıcı: ben

Ölçek ve ilgili dokümanlar ekli dosyadadır çalışmalarında başarılar dilerim..

...

..

Yasar Kuzucu

Doç. Dr.

Adnan Menderes Üniversitesi,

Aile Danışmanlığı Anabilim Dalı Başkanı.

Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzin Talebi

Gelen Kutusu X

Gizem Candan

13 Eki 2020 Sal 18:48

Alıcı: gsendlil, gsendlil58, didem.elitez, didem.elitez

Hocam merhaba;

Ben Gizem Candan. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Çocuk Gelişimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. Bilgi Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üy. Didem Elitez'in danışmanlığında yürüttüğüm " Babaların Ebeveyn Tutumları ile Duyguları İfade Becerilerinin Kendi Babalarının Duygusal Erişilebilirlikleri Bağlamında İncelenmesi" konulu tezimde "Ebeveyn Tutum Ölçeğinizi" kullanmak için izin istemekteyim.

Saygılarımla

Gül Şendil

13 Eki 2020 Sal 22:18

Alıcı: ben

Merhaba Gizem tabii ölçeğimizi kullanabilirsin. Sana ekte ölçek ve ilgili bilgileri yolladım. Şimdiden başarılar dilerim...

Prof. Dr. Gül Şendil

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

EK 3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Yaşınız nedir?	26-35 yaş	36-45 yaş	46-55 yaş	55 yaş ve üstü
Çalışıyor musunuz?	Çalışıyorum		Çalışmıyorum	
Medeni haliniz nedir?	Evli	Bekar	Boşanmış	
Kaç Çocuğunuz var?	1	2	3	4 ve üzeri
Kardeşiniz var mı?	Evet		Hayır	
Çevrenize ve ailenize karşı kendi duygularınızı rahatça ifade edebiliyor musunuz?	Evet		Hayır	
Annenizin ve babanızın medeni hali nedir?	Evli		Boşanmış	
Anneniz hayatta mı?	Sağ		Hayatta Değil	
Babanız hayatta mı?	Sağ		Hayatta Değil	
Çocukluk döneminde kendiniz ve kardeşiniz arasında kendi babanız tarafından cinsiyet ayırımına maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?	Evet		Hayır	
Çocukluğunuzda babanızın maddi imkanları yeterli miydi?	Evet		Hayır	
Babanız duygusal farkındalık anlamında duygusal erişilebilir mi?	Evet		Hayır	
Babanızın size karşı gösterdiği olumlu/olumsuz duygu, tutum ve davranışlarından etkilenip kendi çocuğunuza aynı duygu, tutum ve davranışları yansıttığınızı düşünüyor musunuz?	Evet		Hayır	

Eğitim durumunuz nedir?	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora
Eve giren aylık gelir durumunuz nedir?	1000 TL ve altı	1001-3000 TL	3001-6000 TL	6001-9000 TL	9001 TL ve üzeri	
Çocukluk döneminde babanızın tutumunu nasıl tanımlarsanız?	Demokratik Tutum	İzin Verici Tutum	İlgili Tutum	Aşırı Baskıcı ve Reddedici Tutum		
	Otoriter Tutum	Aşırı Korumacı	İlgisiz Tutum	Mükemmeliyetçi		
Bebeklik ve çocukluk döneminde bakımınızı kim gerçekleştirdiyordu?	Anne	Kardeş	Üvey Anne ve Üvey Baba			
	Baba	Bakıcı	Anneanne ve Babaanne			
Çocukluğunuzda kiminle yaşadınız?	Anne		Anne ve Baba			
	Baba		Anneanne ve Babaanne			

EK 4. Young Ebeveynlik Ölçeği- Baba Formu

Aşağıda babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz ifadeler verilmiştir. Lütfen her birini dikkatlice okuyun ve **babanıza ne kadar uyduğuna** karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında **babanızı en iyi tanımlayan** şıkkı seçin ve yanındaki kutucuğa uygun olan dereceyi yazın. Eğer sizi babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin.

1. Tamamı ile yanlış
2. Çoğunlukla yanlış
3. Uyan tarafı daha fazla
4. Orta derecede doğru
5. Çoğunlukla doğru
6. Ona tamamı ile uyuyor

YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (YEBÖ)	BABA
1. Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.	
3.Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.	
4.Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.	
6.Ben çocukken öldü veya evi terk etti.	
7.Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.	
9.Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.	
11.Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.	
13. İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.	
15.Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.	
16. Evhamlı veya fobik/ korkak bir insandı.	
18. Kendi kararlarımı veya yargılarıma güvenememe neden oldu.	
20.Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.	
21.Beni çok eleştirdi.	
23.Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.	
24.Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.	
25.Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.	
27.Başarılı olmamı gerçekten istedi.	

EK 5. Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik Ölçeği- Baba Formu

Aşağıda babanız ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Babanız hayatta değil ise hayatta olduğu zamanı düşünerek soruları cevaplandırınız. Her bir ifade babanızın size nasıl davrandığıyla ilgilidir. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak “**BABANIZIN**” size yönelik davranışlarını 6 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Bu ölçekte doğru- yanlış ya da verilmesi gereken bir yanıt söz konusu değildir. Bu nedenle, her bir ifadeyi lütfen kendi değerlendirmenize göre işaretleyiniz.

(Hiçbir zaman) (Nadiren) (Bazen) (Sık sık) (Çok sık) (Her zaman)

1-----2-----3-----4-----5-----6

BABAM;

1. Bana destek olur	1	2	3	4	5	6
2. Beni takdir eder, över. (Örneğin; benimle ilgili olumlu şeyler söyler.)	1	2	3	4	5	6
3. Beni önemseydiğini gösterir.	1	2	3	4	5	6
4. Benimle içten bir şekilde ilgilendiğini gösterir. (Örneğin; bana değer verir ve benim için endişelenir.)	1	2	3	4	5	6
5. Benim için önemli olan şeyleri hatırlar.	1	2	3	4	5	6
6. Onunla ne zaman konuşmak istesem uygundur.	1	2	3	4	5	6
7. Bana ilgisini gösterecek şekilde sorular sorar.	1	2	3	4	5	6
8. Benimle, gerçekten istediği için vakit geçirir.	1	2	3	4	5	6
9. Sorunlarım, sıkıntılarım konusunda benimle konuşmaya isteklidir.	1	2	3	4	5	6

EK 6. Duyguları İfade Ölçeği

Aşağıda bazı ifadeler yer almaktadır. İfadeler “ Kesinlikle Katılmıyorum” ile “ Kesinlikle Katılıyorum” ifadesi arasında derecelendirilmektedir. Her bir ifade için size uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

DUYGULARI İFADE ÖLÇEĞİ (DİO)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Pek Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.İnsanlara sık sık onları sevdiğimi söylerim.							
6. İnsanlar benim için iyi şeyler yaptığında, utandığımı hissedirim ve minnettarlığımı ifade etmekte zorlanırım.							
8. Yanlış bir şey yaptığımda özür dilerim.							
10. Halka açık bir yerde birisine öfkelendiğimde, öfkelendiğimi diğerleri anlar.							
5. İnsanlar yüz ifadelerime bakarak ne hissettiğimi söyleyebilir.							
7. Birilerinden gerçekten hoşlandığımda bunu bilirler.							
9. Televizyon seyretmek veya kitap okumak beni güldürebilir.							

EK 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenektan birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin; okuduğunuz ifade size tamamıyla uyuyorsa “**her zaman böyledir**” seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa “**çoğu zaman böyledir**” seçeneğini, bazen uyuyorsa “**bazen böyledir**” seçeneğini, size çok az uyuyorsa “**nadiren böyledir**” seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa “**hiçbir zaman böyle değildir**” seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekmektedir. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız. 0-6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan sadece birisi için cevaplandırınız.

EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)	Hiçbir zaman böyle değildir (1)	Nadiren böyledir (2)	Bazen böyledir (3)	Çoğu zaman böyledir (4)	Her zaman böyledir (5)
1. Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.	1	2	3	4	5
2. Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.	1	2	3	4	5
3. Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.	1	2	3	4	5
4. Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.	1	2	3	4	5
5. Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
6. Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.	1	2	3	4	5
7. Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.	1	2	3	4	5
8. Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.	1	2	3	4	5

EK 8. Özgeçmiş

1. Adı Soyadı: **Gizem Candan**
2. Ünvanı: **Öğretmen**
3. Yabancı Dil: İngilizce- Boğaziçi Üniversitesi
Okuma: İyi Anlama: İyi
Yazma: İyi Konuşma/Dinleme:Orta
4. Öğrenim Durumu: **Yüksek Lisans**
5. **Eğitim Bilgileri**

DERECE	ALAN	ÜNİVERSİTE	YIL
Yüksek Lisans	Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Yüksek Lisans Pr.	Üsküdar Üniversitesi	2021
Lisans	İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği	Bülent Ecevit Üniversitesi (Zonguldak Karaelmas Üniversitesi)	2016
Ön Lisans	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	Gazi Üniversitesi	2012

Dikmen Nevzat Ayaz Anadolu Kız Meslek Lisesi (2006- 2010)

Beytepe İlköğretim Okulu (1998-2006)

6. **Çalıştığı Kurumlar**
 - Eyüboğlu Eğitim Kurumları- Okul Öncesi Öğretmenliği (2021-....)
 - Erse Eğitim Kurumları- Okul Öncesi Öğretmenliği (2018 -2021)
 - Tema Koleji- Okul Öncesi Öğretmenliği (2017- 2018)